

Центральноукраїнський національний технічний університет
Економічний факультет
Кафедра «Аудит, облік та оподаткування»

«Допущено до захисту»
зав. кафедрою аудиту, обліку та
оподаткування
к.е.н., професор
Олена МАГОПЕЦЬ
«21» грудня 2023 р.

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
за другим (магістерським) рівнем вищої освіти
на тему:
«Обліково-інформаційне забезпечення оцінки ефективності
грошових потоків підприємства»

Виконав здобувач вищої освіти
II курсу, групи ООУ-22 М (1,4)
ОПП «Облік і оподаткування в
управлінні підприємницькою
діяльністю та державним
сектором економіки»
спеціальності 071 «Облік і
оподаткування»
Слободяник А.М.
«21» грудня 2023 р.

Керівник проекту
к.е.н., професор
Олена МАГОПЕЦЬ
«21» грудня 2023 р.

Рецензент
к.е.н., доцент, доцент
кафедри економіки, менеджменту
та комерційної діяльності
Оксана СТОРОЖУК

м. Кропивницький

Центральноукраїнський національний технічний університет
 Факультет економічний
 Кафедра аудиту, обліку та оподаткування
 Рівень вищої освіти другий (магістерський)
 Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
 Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
 Освітньо-професійна (освітньо-наукова) програма
Облік і оподаткування в управлінні підприємницькою діяльністю
та державним сектором економіки

ЗАТВЕРДЖУЮ
 завідувач кафедри
 к.е.н., професор
 _____ Олена МАГОПЕЦЬ
 « 21 » грудня 2023 року

**ЗАВДАННЯ НА ВИПУСКНУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
 ЗА ДРУГИМ (МАГІСТЕРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗДОБУВАЧА
 ВИЩОЇ ОСВІТИ**

_____ Слободяник Альона Миколаївна _____
 (прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи (проекту)
Обліково-інформаційне забезпечення оцінки ефективності грошових потоків підприємства

2. Керівник роботи (проекту)
 Магопець Олена Анатоліївна, кандидат економічних наук, професор _____
 (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

3. Строк подання роботи до захисту 21 грудня 2023 р.

4. Мета та завдання випускної кваліфікаційної роботи (проекту) _____

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретико-методичних та організаційних підходів щодо формування системи інформаційного забезпечення оцінки ефективності грошових потоків підприємства та розробка практичних рекомендацій, спрямованих на їх удосконалення з урахуванням потреб забезпечення ефективного управління підприємством

5. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№з/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Узагальнення матеріалів переддипломної практики	02.10.2023 р. – 15.10.2023 р.	Виконано
2.	Огляд літературних джерел, узагальнення нормативних та законодавчих документів	16.10.2023 р. – 05.11.2023 р.	Виконано
3.	Написання основного змісту випускної кваліфікаційної роботи	06.11.2023 р. – 03.12.2023 р.	Виконано
4.	Оформлення випускної кваліфікаційної роботи	04.12.2023 р. – 12.12.2023 р.	Виконано
5.	Отримання відгуку наукового керівника	13.12.2023 р. – 18.12.2023 р.	Виконано
6.	Представлення випускної кваліфікаційної роботи на засіданні кафедри аудиту, обліку та оподаткування	21.12.2023 р.	Виконано

Дата видачі завдання

« 02 » жовтня 2023 р.

Підпис керівника

_____ (прізвище та ініціали)

Завдання прийнято до виконання

« 02 » жовтня 2023 р.

Підпис здобувача

_____ (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Слободяник А. М. Обліково-інформаційне забезпечення оцінки ефективності грошових потоків підприємства. – Випускна кваліфікаційна робота за другим (магістерським) рівнем вищої освіти зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування» освітньо-професійної програми «Облік і оподаткування в управлінні підприємницькою діяльністю та державним сектором економіки». – Центральноукраїнський національний технічний університет Міністерства освіти і науки України. – Кропивницький, 2024.

У першому розділі висвітлюється сутність грошових потоків підприємства, їх види, підходи щодо класифікації та визначаються фактори, які обумовлюють їх формування, розкриваються підходи до формування інформації про грошові потоки в системі бухгалтерського обліку та методика оцінки ефективності грошових потоків на підставі проведення аналітичних процедур.

В другому розділі описуються організаційні засади провадження діяльності досліджуваного підприємства, здійснюється аналіз його основних фінансово-економічних показників діяльності, надається характеристика порядку та організації ведення бухгалтерського обліку грошових коштів, висвітлюється інформація щодо показників руху грошових коштів в облікових регістрах і звітності за основними його напрямками, здійснюється оцінка ефективності грошових потоків підприємства.

Третій розділ містить рекомендації щодо удосконалення методики і організації обліку та аналізу грошових потоків, визначаються пріоритетні напрямки оптимізації грошових потоків.

Ключові слова: грошові кошти, грошові потоки, підприємство, бухгалтерський облік, аналіз, оцінка, ефективність, управління, оптимізація.

ANNOTATION

Slobodianyuk A. M. Accounting and information support for assessing the effectiveness of cash flows of the enterprise. - Graduate qualification work for the second (master's) higher education degree in specialty 071 "Accounting and taxation" of the educational-professional program " Accounting and taxation in business management and the public sector of the economy". – Central Ukrainian National Technical University of the Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kropyvnytskyi, 2024.

The first chapter highlights the essence of the cash flows of the enterprise, their types, approaches to classification and determines the factors that determine their formation, reveals the approaches to the formation of information about cash flows in the accounting system accounting and methods of assessing the effectiveness of cash flows based on analytical procedures.

In the second chapter the organizational principles of the activity of the researched enterprise are described, its main financial and economic indicators of activity are analyzed, the procedure and organization of cash accounting are described, it is highlighted information on cash flow indicators in accounting registers and reporting in its main directions, an assessment of the effectiveness of the company's cash flows is carried out.

The third section contains recommendations for improving the methodology and organization of accounting and analysis of cash flows, the priority directions for optimizing cash flows are determined.

Keywords: cash, cash flows, enterprise, accounting, analysis, evaluation, efficiency, management, optimization.

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА	11
1.1. Сутність та класифікація грошових потоків, фактори, що впливають на їх формування	11
1.2. Теоретичні підходи до формування інформації про грошові потоки в системі бухгалтерського обліку	26
1.3. Методика оцінки ефективності грошових потоків підприємства, її аналітичний інструментарій	41
Висновки до розділу 1	54
РОЗДІЛ 2. ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ НА МАТЕРІАЛАХ ТОВ «ГРАННО ТЕХ»	56
2.1. Організаційні засади діяльності та фінансово-економічна характеристика ТОВ «Гранно Тех»	56
2.2. Організація та методика обліку грошових коштів на матеріалах ТОВ «Гранно Тех»	71
2.3. Оцінка ефективності грошових потоків на матеріалах ТОВ «Гранно Тех»	81
Висновки до розділу 2	97
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА МЕТОДИКИ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА	99
3.1. Удосконалення бухгалтерського обліку грошових коштів в напрямі підвищення інформативності для системи управління	99
3.2. Розширення аналітичного інструментарію оцінки грошових потоків та заходи щодо забезпечення їх оптимізації	105
Висновки до розділу 3	113
ВИСНОВКИ	115
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	119
ДОДАТКИ	127

ВСТУП

Актуальність теми. Функціонування підприємств України в умовах відкритої економіки супроводжується динамічними процесами кругообігу грошових коштів як у межах окремого підприємства, так і національної економіки загалом. В межах підприємства грошові потоки є невід'ємною складовою усіх господарських процесів та являються сполучним елементом між самим підприємством та зовнішнім середовищем. Від інтенсивності, збалансованості, рівномірності формування обсягів грошових потоків залежить ефективність функціонування усіх структурних підрозділів підприємства, їх прибутковість, платоспроможність та фінансовий стан, як в поточному періоді, так і довгостроковій перспективі.

За таких умов виключно важливого значення набувають питання забезпечення ефективного управління грошовими потоками підприємства, що неможливо забезпечити без наявності відповідної інформації про рух грошових коштів, яка формується у системі бухгалтерського обліку та аналізу. Все це зумовлює необхідність проведення досліджень, спрямованих на висвітлення питань організації та методики обліку та аналізу грошових потоків, як інформаційної основи для прийняття управлінських рішень, спрямованих забезпечення їх ефективного використання.

Вивчення наукової літератури свідчить про те, що питання пов'язані з дослідженням проблем обліково-інформаційного забезпечення оцінки ефективності грошових потоків знаходяться в полі зору багатьох науковців та посідають значне місце в теорії та практиці. Вагомий внесок у розв'язання цієї проблеми зробили такі вітчизняні вчені-економісти: М.Т. Білуха, Ф.Ф. Бутинець, Ю.А. Верига, С.Ф. Голов, Є.В. Калюга, Г.Г. Кірейцев, Я.Д. Крупка, Г.В. Кошельок, Л.О. Лігоненко, Т.О. Мулик, Н.О. Піскунова, А.М. Поддєрьогін, О.О. Терещенко, В.В. Ясишена та інші вчені.

Проте, дискусійність багатьох теоретичних положень, практична значимість питань обліково-інформаційного забезпечення оцінки ефективності грошових потоків, недостатній рівень їх дослідження з погляду сучасних потреб управління, зумовили вибір теми та визначили спрямованість кваліфікаційної роботи.

Мета дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретико-методичних та організаційних підходів щодо формування системи інформаційного забезпечення оцінки ефективності грошових потоків підприємства та розробка практичних рекомендацій, спрямованих на їх удосконалення з урахуванням потреб забезпечення ефективного управління підприємством.

Задачі дослідження. Реалізація поставленої мети обумовила необхідність розгляду та вирішення наступних завдань:

- дослідити сутність та класифікацію грошових потоків, визначити фактори, що впливають на їх формування;
- дослідити теоретичні підходи до формування інформації про грошові потоки в системі бухгалтерського обліку;
- вивчити методику оцінки ефективності грошових потоків підприємства;
- дослідити організаційні особливості діяльності досліджуваного підприємства та оцінити досягнуті фінансово-економічні показники його діяльності;
- розкрити порядок організації обліку грошових потоків та оцінити систему його інформаційного забезпечення;
- надати оцінку ефективності грошових потоків досліджуваного підприємства;
- обґрунтувати напрями удосконалення бухгалтерського обліку грошових коштів в напрямі підвищенні інформативності для системи управління;
- запропонувати підходи щодо розширення аналітичного інструментарію оцінки грошових потоків та обґрунтувати заходи, спрямовані на їх оптимізацію

Об'єкт дослідження – обліково-аналітичні і фінансово-економічні процеси формування та використання грошових потоків вітчизняних підприємств.

Предмет дослідження – є комплекс теоретичних, методологічних, організаційних та прикладних питань обліку та аналізу грошових потоків як інформаційної основи для прийняття управлінських рішень, спрямованих на підвищення ефективності генерування та використання грошових потоків.

Інформаційне забезпечення проведених досліджень Інформаційною основою для написання кваліфікаційної роботи є праці вітчизняних і закордонних вчених та фахівців, що дозволяють розкрити закономірності і напрямки розвитку теорії і практики обліку та аналізу грошових потоків. Робота базується на нормативних документах, що визначають законодавчу основу обліку і аналізу грошових потоків; вітчизняних і міжнародних стандартах бухгалтерського обліку, а також на матеріалах, отриманих автором щодо практики провадження обліку та аналізу грошових потоків на досліджуваному підприємстві.

Методи дослідження. У процесі проведення дослідження використовувалися методи порівняльного аналізу, зіставлення, структурний аналіз, спостереження, індуктивний і дедуктивний методи, логічний і системний підходи, прямий і непрямий методи аналізу грошових потоків, горизонтальний і вертикальний методи аналізу коштів грошових потоків, коефіцієнтний аналіз, балансовий метод, що забезпечили ґрунтовне вивчення досліджуваної проблеми.

Теоретична та практична значимість отриманих результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних положень і практичних рекомендацій, спрямованих на удосконалення методики і організації бухгалтерського обліку та аналізу грошових потоків підприємств, як вихідної передумови підвищення якості інформаційного забезпечення системи управління грошовими потоками.

Основні результати дослідження, які містять наукову новизну, характеризуються наступними положеннями:

- удосконалено підходи щодо трактування сутності поняття «грошові потоки» та сформовано класифікаційні ознаки грошових потоків підприємства, спрямовані на забезпечення ефективного управління ними, визначені фактори, які обумовлюють їх формування;

- на основі вивчення методології обліку грошових потоків запропоновано для впровадження в практику діяльності підприємства «Звіт про формування грошових потоків підприємства», що спрямовано на підвищення якісного складу інформації, яка використовується для управління грошовими потоками;

- на основі вивчення методології обліку грошових потоків запропонована методика організації стратегічного управлінського обліку грошових потоків, яка включає десять взаємопов'язаних етапів, спрямованих на забезпечення інформацією про грошові потоки управлінський персонал підприємства задля корегування поточних завдань та реалізації визначеної стратегії діяльності підприємства;

- задля розширення аналітичного інструментарію оцінки грошових потоків, рекомендовані до застосування кількісні методи прогностичного аналізу фінансових показників, взаємопов'язаних з показниками грошових потоків підприємства;

- визначені пріоритетні напрямки оптимізації грошових потоків підприємства, що включають заходи, спрямовані на забезпечення збалансованості дефіцитного грошового потоку в короткостроковій та довгостроковій перспективі.

Практична значимість результатів випускної кваліфікаційної роботи полягає в можливості використання розроблених рекомендацій і пропозицій пов'язаних з удосконаленням системи обліково-інформаційного забезпечення та методики оцінювання ефективності грошових потоків в практичній діяльності підприємств.

Апробація результатів дослідження та їх публікація. Основні положення й результати випускної роботи оприлюднені на засіданні LVII Наукової конференції здобувачів вищої освіти ЦНТУ «День науки - 2023» (м. Кропивницький, 20 квітня 2023 року), доповідь на тему: «Звіт про управління в системі фінансової та нефінансової інформації про діяльність підприємства» та на XI Міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток обліку, аудиту та оподавтування в умовах інноваційної трансформації соціально-економічних систем» (м. Кропивницький, 30 листопада 2023 року), доповідь на тему:

«Бухгалтерський облік у системі інформаційного забезпечення управління грошовими потоками підприємства» опубліковані у збірнику матеріалів конференції «Розвиток обліку, аудиту та оподаткування в умовах інноваційної трансформації соціально-економічних систем».

Структура роботи. Робота складається з анотації, вступу, трьох основних розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

У першому розділі «Теоретичні основи формування системи обліково-інформаційного забезпечення оцінки ефективності грошових потоків підприємства» висвітлюється сутність грошових потоків підприємства, їх види, підходи щодо класифікації та визначаються фактори, які обумовлюють їх формування, розкриваються підходи до формування інформації про грошові потоки в системі бухгалтерського обліку та методика оцінки ефективності грошових потоків на підставі проведення аналітичних процедур.

В другому розділі «Обліково-інформаційне забезпечення оцінки ефективності грошових потоків на матеріалах ТОВ «Гранно Тех», описуються організаційні засади провадження діяльності досліджуваного підприємства, здійснюється аналіз його основних фінансово-економічних показників діяльності, надається характеристика порядку та організації ведення бухгалтерського обліку грошових коштів, висвітлюється інформація щодо показників руху грошових коштів в облікових регістрах і звітності за основними його напрямками, здійснюється оцінка ефективності грошових потоків підприємства.

Третій розділ «Напрями удосконалення системи обліково-інформаційного забезпечення та методики оцінювання ефективності грошових потоків підприємства», містить рекомендації щодо удосконалення методики і організації обліку та аналізу грошових потоків, визначаються пріоритетні напрямки оптимізації грошових потоків

Обсяг роботи. Повний текст кваліфікаційної роботи викладений на 127 сторінках машинописного тексту, в якому 25 таблиці, 30 рисунків, 14 додатків, список використаних джерел включає 82 найменування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність та класифікація грошових потоків, фактори, що впливають на їх формування

Гроші є невідемним атрибутом життєдіяльності суспільства, яке досягло відповідної стадії суспільно-економічного розвитку. Використання грошей дозволяє спростити товарний обмін у суспільстві, виміряти обсяги виробленої та реалізованої продукції, підтримувати належний рівень пропорційності між обсягами виробництва та споживання у межах держави, а також дозволяє визначити ефективність діяльності суб'єктів господарювання.

В діяльності суб'єктів господарювання грошові кошти займають одне з визначальних місць, виступають самостійним об'єктом бухгалтерського обліку та у той же час являються грошовим вимірником усіх інших об'єктів, які знаходять відображення у систем ібухгалтерського обліку підприємства.

Сутність грошей та грошових коштів проявляється функції, які вони виконують. Зазвичай визначають такі функції грошових коштів: міра вартості, засіб обігу, засіб платежу, засіб накопичення та світові гроші (рис. 1.1).

Використання грошових коштів в обігу здійснюється в двох формах: готівковій та безготівковій. Готівкова форма обігу базується на тому, що рух грошей відбувається за межами банківських установ, тобто відносини суб'єктів економічних відносин здійснюються напряду безпосередньо між ними. Готівкові розрахунки здійснюються на основі оплати придбаного товару та оплати боргових зобов'язань з

використанням законних платіжних засобів: банківських білетів та розмінних монет. Готівкові розрахунки здебільшого обслуговують відносини, які пов'язані із сферою особистого споживання.

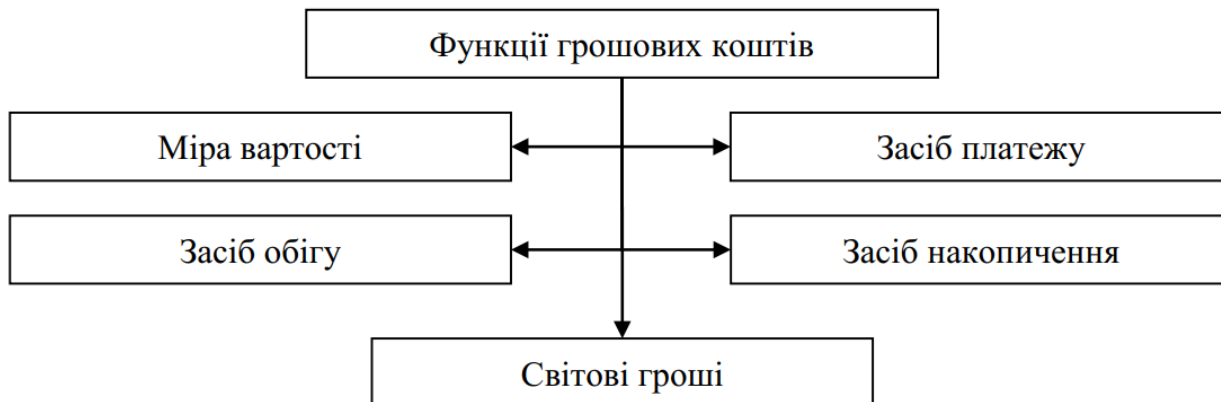

Рис. 1.1. Функції грошових коштів

Безготівкова форма обігу грошових коштів передбачає їх рух на рахунках у банківських установах, виключно у межах банківської системи. Це забезпечує можливість здійснення контролю грошового обороту за різними рівнями економічної системи, а також впливу та регулювання відносин, пов'язаних із здійсненням грошових розрахунків суб'єктів господарювання установами банків та органами державного управління. Безготівкові розрахунки здійснюються «шляхом оплати придбаного товару і погашення боргів шляхом перерахування грошових сум на рахунки, відкриті учасниками грошового обігу в банках. Обслуговує переважно підприємства та організації» [23, с. 127].

Багатогранність функцій, які виконують грошові кошти зумовлюють різноманіття підходів щодо їх трактування, як у нормативно-правових актах, так і у літературних джерелах.

Як зазначено у Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», «грошові кошти (гроші) – готівка, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання» [51]. Відповідно до Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 7 «Звіт про рух грошових коштів», грошові кошти трактуються як «готівка в касі та депозити до запитання» [47]. Тобто, у міжнародних

стандартах розуміння грошових коштів дещо звужено, порівняно із національними, оскільки до них не включено «рахунки у банках» [47].

Широке різноміняття підходів щодо трактування сутності поняття «грошові кошти» знаходимо і у науковій літературі, які подекуди суттєво відрізняються між собою.

Так, на думку Дерія М. «грошові кошти – основні сегменти для здійснення готівкових і безготівкових розрахунків між державними бюджетними установами та підприємствами» [16, с. 62]. Як функціональний показник сприймає грошові кошти Несходовський І., на думку якого «грошові кошти – абстрактний вимірник економічних процесів, явищ, об'єктів, який суб'єкти згодні приймати як платіжний засіб» [53, с. 15]. Такі дослідники, які Остафійчук С. [55, с. 217], Єфіменко В. [18], Завадський Й. [19, с. 323], Осовська Г. [54, с. 235] під грошовими коштами розуміють доходи та надходження. Інші підходи щодо визначення сутності поняття «грошові кошти» наведено у табл. 1.1.

Таблиця 1.1.

Підходи щодо визначення сутності поняття «грошові кошти» у наукових джерелах

Автор визначення	Сутність поняття «грошові кошти»
Брігхем Є.	«фактичні чисті готівкові кошти, які надходять у фірму (чи витрачаються нею) протягом деякого визначеного періоду» [4, с. 424]
Коваленко Л., Ремньова Л.	«надходження та вибуття грошових коштів та їх еквівалентів у результаті виробничо-господарської діяльності підприємств» [30, с. 77]
Лігоненко Л., Ситник Г.	«система розподілених у часі надходжень та видатків грошових коштів, що генеруються його господарською діяльністю і супроводжують рух вартості, володіючи зовнішньою ознакою функціонування підприємства» [41, с. 6]
Поддєрьогін А.	«сукупність послідовно розподілених у часі подій, які пов'язані із відособленим та логічно завершеним фактом зміни власника грошових коштів у зв'язку з виконанням договірних зобов'язань між економічними агентами (суб'єктами господарювання, державою, домогосподарствами, міжнародними організаціями). Грошові потоки безпосередньо пов'язані з рухом коштів на підприємстві, який відображає надходження в розпорядження суб'єкта господарювання коштів та їх еквівалентів і їх використання» [61, с. 57]

Як бачимо, єдиного підходу до визначення поняття «грошові кошти» немає, що можна пояснити, насамперед різними функціями, які виконують грошові кошти в ринкових умовах господарювання та які беруться до уваги авторами, під час визначення сутності досліджуваної категорії.

Постійний рух грошових котів супроводжує фінансово-господарську діяльність будь-якого підприємства, оскільки більгість здійснюваних господарських операцій супроводжуються надходженням, або, навпаки, витрачанням грошових коштів.

Таким чином, як зазначає Мазаракі А. «грошові кошти можна розглядати як ресурс та результат діяльності підприємства. Грошові кошти є матеріальною формою фінансових ресурсів підприємства. Їх наявність на момент оцінки характеризує обсяг наявних фінансових ресурсів, які можуть інвестуватися в новий цикл господарської чи інвестиційної діяльності, визначає стан поточної платоспроможності підприємства та ліквідності його активів» [43, С. 563].

Наявні у суб'єкта господарювання грошові кошти характеризують результати як господарської (операційної) так і фінансової та інвестиційної діяльності. Обсяг формування грошових коштів та можливості їх генерування підприємством під час провадження господарської діяльності «підтверджують визнання ринком товарів та послуг, що пропонуються підприємством. Кількісно отримані гроші дорівнюють сумі грошей, авансованих в господарську діяльність плюс приріст грошей, отриманий в результаті реалізації товарів (продукції, послуг) за ціною, що перевищує витрати» [43, С. 565].

Слід зазначити, що грошові кошти розглядаються як результат провадження різних видів діяльності підприємства по-різному. «Гроші, як результат інвестиційної діяльності, з одного боку, характеризують отриманий поточний ефект збільшення грошей порівняно з їх сумою, авансованою в інвестиційні проекти, а з другого боку, - обсяги іммобілізації грошової маси з інвестиційних проектів в зв'язку з їх закінченням або виходом з них. Гроші, як результат фінансової діяльності характеризують обсяги залучення підприємством грошей на фінансовому ринку» [43, С. 565].

Роль, яку виконують грошові кошти в процесі проведення кожного виду діяльності підприємства, наочно відображена на рис. 1.2.

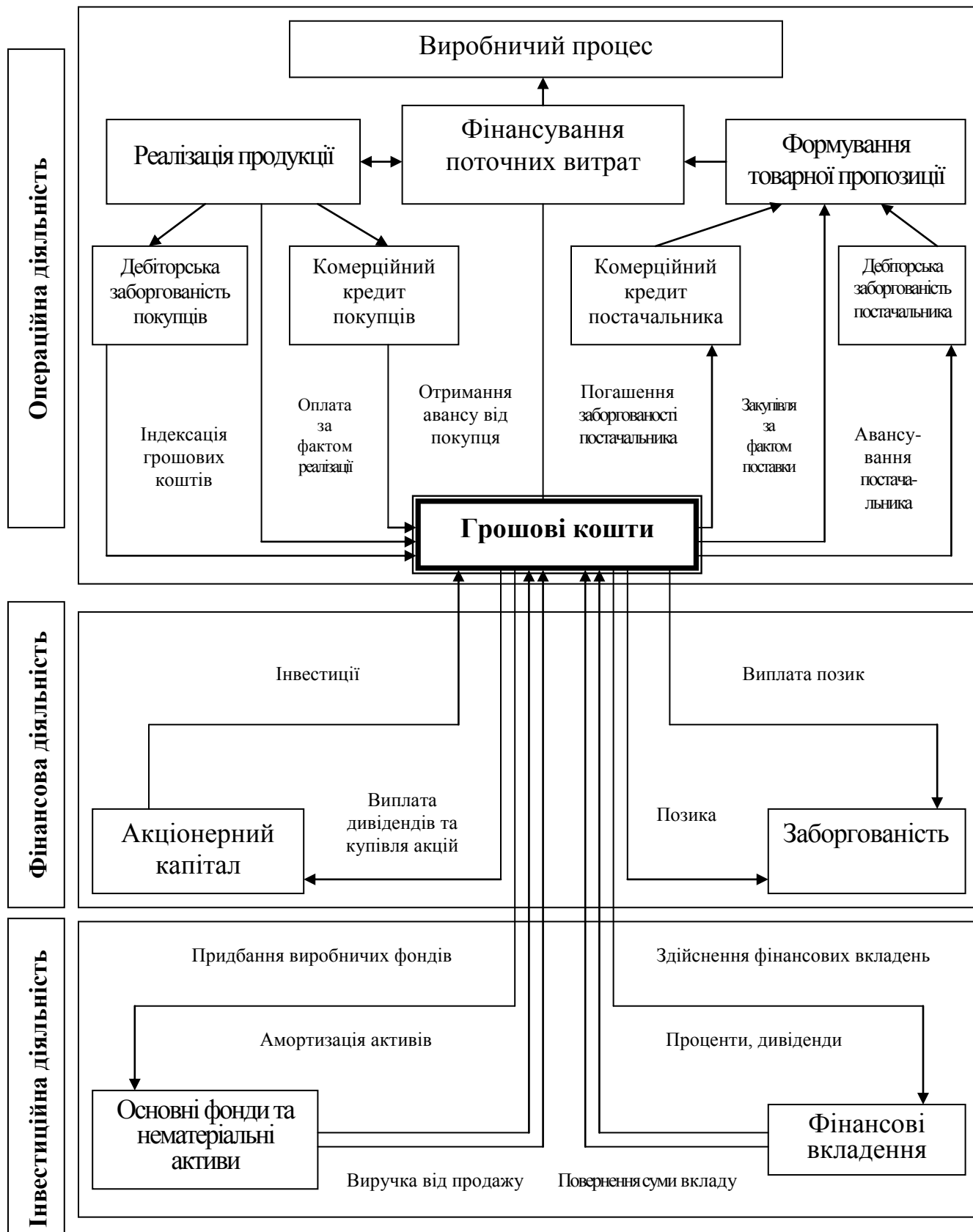

Рис. 1.2. Потоки грошових коштів підприємства

Як видно з рис. 1.2, грошові кошти, в процесі здійснення діяльності підприємства, виконують дуальну роль: з одного боку, вони забезпечують стартовий етап діяльності, а з іншого – виступають фінальним етапом всього процесу кругообігу коштів. Тобто, грошові кошти – це основний ресурс, який забезпечує можливість переходу діяльності підприємства від однієї стадії до іншої та визначає його життєздатність.

Грошові кошти, які є у розпорядженні підприємства характеризують його фінансову спроможність до провадження господарської діяльності та у цілому визначають можливість її здійснення чи поточного обслуговування. Тобто, величина наявних грошових коштів у підприємства виступає визначальним фактором, який лімітує обсяги його діяльності та можливості провадження деяких операцій (фінансових, інвестиційних тощо). Відсутність грошових коштів на момент виникнення потреби в них ускладнює проведення запланованої діяльності, або взагалі зумовлює неможливість її продовження.

Узагальнюючи підходи до трактування сутності поняття «грошові кошти» та їх роль в процесі провадження різних видів діяльності підприємства підтримуємо думку Савицької Г., яка зазначає «неперервний процес руху коштів у часі являє собою грошовий потік, який образно порівнюють із системою «фінансового кровообігу», що забезпечує життєздатність підприємства. Від повноти і вчасності забезпечення процесу постачання, виробництва і збуту продукції грошовими ресурсами залежать результати основної (операційної) діяльності підприємства, ступінь його фінансової стабільності, конкурентні переваги, необхідні для поточного і перспективного розвитку» [67, С. 504].

Формування грошових потоків підприємства відбувається у результаті значної кількості різноманітних напрямів надходження та витрачання грошових коштів, основні з яких схематично представлені на рис. 1.3.

Рис. 1.3. Основні напрями руху грошових потоків підприємства

Досліджуючи підходи щодо класифікації грошових потоків у науковій літературі, знаходимо їх групування в розрізі різних критеріїв, в межах яких

здійснюється виокремлення їх ознак та видів. В одних літературних джерелах грошові потоки класифікуються залежно від напрямку їхнього руху: вхідний, вихідний [73], в інших – наводиться класифікація грошових потоків з урахуванням як напрямів руху, так і виду господарської діяльності підприємства: грошові потоки від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності [29; 70].

В окремих випадках застосовується більш широку класифікація грошових потоків. Так, Поддєрьогін В. зазначає на необхідності групування грошових потоків за однорідними групами і виокремлює декілька класифікаційних ознак: «вид фінансово-господарської діяльності підприємства; масштаби діяльності; значимість грошових потоків; зміна залишків грошових коштів; валюта деномінації; розподіл у часі» [77, с. 60].

За результатами проведених досліджень наявних підходів щодо класифікації грошових потоків можемо виокремити певну цілісну сукупність ознак грошових потоків, в межах яких доцільно здійснювати їх класифікацію (рис. 1.6). Отже, грошові потоки доцільно класифікувати на наступними ознаками: залежно від виду діяльності підприємства; залежно від напрямів руху грошових коштів; залежно від ритмічності здійснення; залежно від способів визначення розмірів грошових потоків; залежно від рівня достатності обсягів грошових коштів; залежно від черговості та напрямів здійснення; відносно законності здійснення.

Залежно від напрямів руху грошових коштів, грошові потоки бувають наступних видів: 1) додатний грошовий потік – «характеризує обсяг надходження грошових коштів в цілому та за окремими джерелами їх утворення» [67]; 2) від'ємний – «обсяги витрачення грошових коштів в цілому та за окремими напрямками використання» [67]; 3) сальдовий – «результативний грошовий потік, що формується як сума додатного та від'ємного потоків, його знак (напрямок руху) залежить від співвідношення обсягів їх формування» [67].

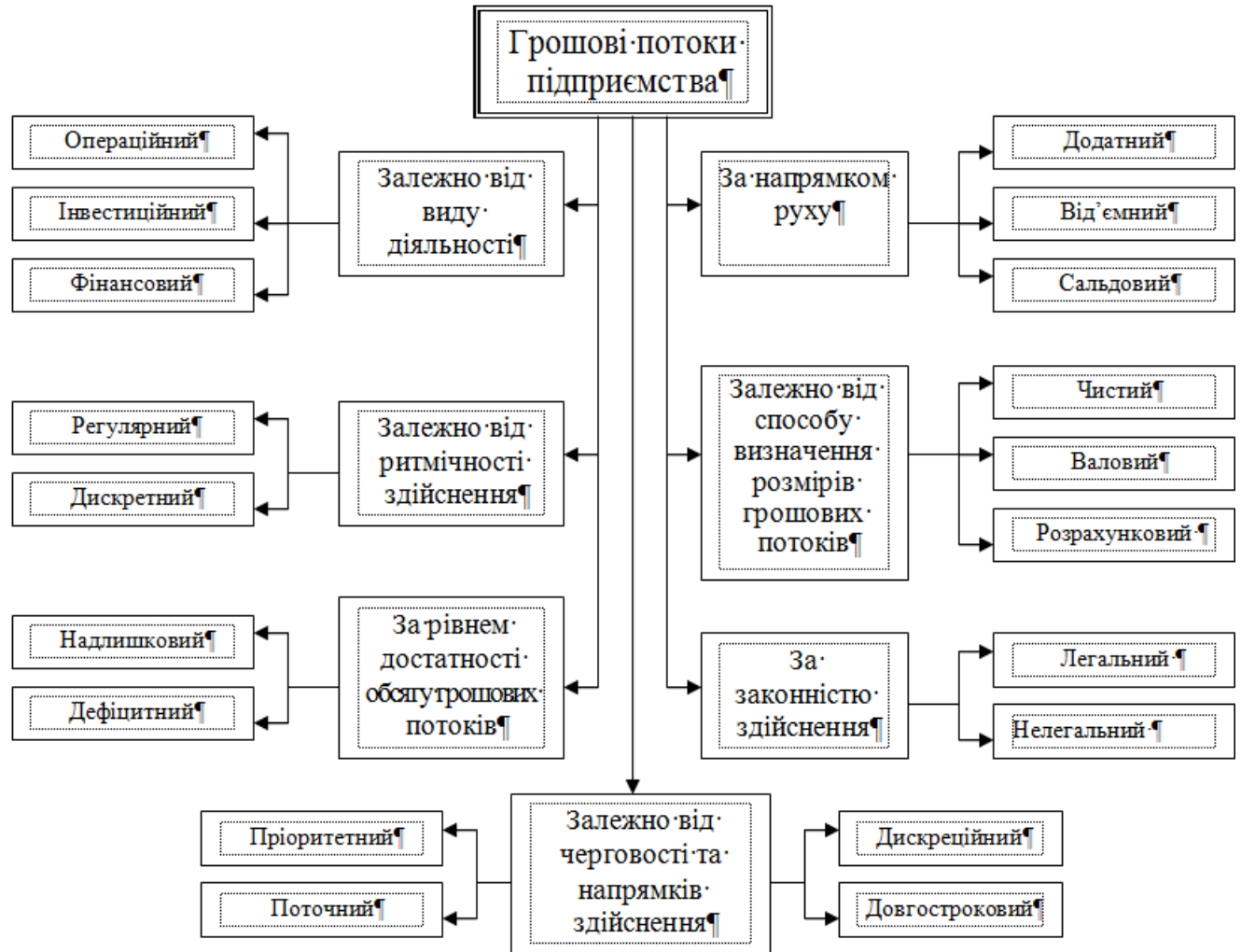

Рис. 1.6. Класифікація грошових потоків підприємства

В залежності від виду діяльності, в результаті якої генеруються грошові кошти виділяють: «грошовий потік від операційної виробничої (комерційної) діяльності; грошовий потік від інвестиційної діяльності; грошовий потік від фінансової діяльності. Кожен вид грошового потоку визначається як різниця між надходженням грошей від проведення певної діяльності та витраченням грошей на її фінансування» [67]. Формування грошових потоків у розрізі здійснюваних підприємством видів діяльності наведено у табл. 1.2.

За способом визначення розміру грошових потоків виділяють чистий, валовий та розрахунковий грошовий потоки. «Чистий грошовий потік (ЧГП), це грошовий потік, що становить різницю між додатним (ДГП) і від'ємним (ВГП) потоками

коштів (ЧГП = ДГП – ВГП). Чистий грошовий потік може бути як додатною, так і від'ємною величиною. Валовий грошовий потік використовується для оцінки обсягів усіх видів операцій підприємства, що пов'язані з рухом грошових коштів, незалежно від напрямку руху коштів. Розрахунковий грошовий потік - це приблизна оцінка поповнення грошових коштів підприємства за результатами господарської діяльності, яка використовується в планових та експертних розрахунках. За своїм власним складом він становить суму чистого прибутку та амортизаційних відрахувань. Не враховує інші складові грошового потоку, а отже, може некоректно відображати реально досягнутий результат господарювання» [67].

Таблиця 1.2

Джерела надходження та напрями витрачення грошових коштів підприємства за видами діяльності

Вид діяльності	Джерела надходження грошових коштів	Напрямки витрачення грошових коштів
Операційна діяльність	<ul style="list-style-type: none"> - виручка від реалізації товарів, продукції, робіт, послуг; - погашення дебіторської заборгованості за реалізовані товари, продукцію, роботи, послуги; - надходження від продажу бартеру; - аванси, отримані від покупців 	<ul style="list-style-type: none"> - платежі по рахунках постачальників; - виплата заробітної плати; - відрахування в бюджет та позабюджетні фонди; - сплата відсотків за кредит; - відрахування на соціальну сферу
Інвестиційна діяльність	<ul style="list-style-type: none"> - виручка від реалізації основних засобів; - виручка від реалізації нематеріальних активів та довгострокових фінансових вкладень; - дивіденди й відсотки від довгострокових фінансових вкладень 	<ul style="list-style-type: none"> - придбання основних засобів та нематеріальних активів; - здійснення довгострокових фінансових вкладень; - капітальні вкладення
Фінансова діяльність	<ul style="list-style-type: none"> - короткострокові кредити і позики; - довгострокові кредити і позики; - надходження від емісії акцій; - цільове фінансування 	<ul style="list-style-type: none"> - повернення короткострокових кредитів і позик; - повернення довгострокових кредитів і позик; - виплата дивідендів; - погашення векселів
Інші операції	<ul style="list-style-type: none"> - безкоштовно отримані цінності 	<ul style="list-style-type: none"> - використання фонду споживання; - видатки, пов'язані з благодійною діяльністю

За ритмічністю здійснення грошові потоки підприємства поділяються на: регулярні грошові потоки та нерегулярні грошові потоки (дискретні). Регулярні грошові потоки «є, як правило, результатом господарсько-фінансової діяльності підприємства. Їх обсяг є сталим в часі або має певну тенденцію до зміни. Надходження та витрачення грошей здійснюється систематично, з певною періодичністю. Це обумовлює можливість їх регулювання та планування» [67]. Що стосується нерегулярних грошових потоків, то їх виникнення спричиняє здійснення окремих господарських операцій, які не характерні для підприємства. Нерегулярні грошові потоки «виникають спонтанно, не мають сталого обсягу та періодичності. Планування утворення та здійснення цих потоків може проводитися лише методом прямих розрахунків, відповідно до часу та обсягів операцій, що їх породжують» [67].

Залежно від черговості та напрямків здійснення розрахунків грошові потоки бувають: пріоритетними; поточними; дискреційними; довгостроковими. Розглянемо сутність цих грошових потоків. «Пріоритетний грошовий потік - це обов'язкові грошові виплати, які мусить здійснити підприємство в першочерговому порядку для запобігання фінансовим ускладненням та з метою подовження нормальної життєдіяльності. До нього належать процентні, податкові виплати, погашення боргів, термін сплати яких настав, інші виплати, що є пріоритетними відносно інших напрямків використання коштів. Склад останніх визначається самим підприємством залежно від умов господарювання (наприклад, орендна плата, заробітна плата, ремонт, реклама тощо) [75].

Що стосується поточного грошового потоку, то цей потік грошових коштів «характеризує обсяги та напрямки використання грошових коштів для фінансування поточної господарської діяльності підприємства (крім пріоритетних платежів), для забезпечення обіговими активами запланованих обсягів діяльності підприємства. В рамках операційного потоку грошові кошти витрачаються на закупівлю товарних та

інших матеріальних ресурсів, погашення кредиторської заборгованості, фінансування витрат обігу (крім пріоритетних статей) тощо» [75].

Досліджуючи сутність дискреційного грошового потоку, було з'ясовано, що останній «характеризує надходження та витрачення грошових коштів на цілі, що не пов'язані безпосередньо з поточною господарською діяльністю. Дискреційний грошовий потік формується в результаті інвестиційної діяльності як виручка від продажу або здачі в оренду основних фондів та інших елементів постійного капіталу підприємства. До складу дискреційних грошових виплат входять купівля постійних активів, здійснення фінансових вкладів, виплата дивідендів за акціями підприємства, витрати, пов'язані з поглинанням інших підприємств, придбанням філіалів, засновництвом дочірніх підприємств тощо. Такі виплати грошових коштів не є обов'язковими, при необхідності їх можна відкласти. В рамках дискреційного грошового потоку може проводитися ранжирування платіжних потреб залежно від їх значущості та черговості здійснення» [75].

До довгострокової зміни у структурі капіталу підприємства призводять довгострокові грошові потоки. Цей вид грошового потоку являє собою «сукупність джерел та напрямків використання грошових коштів, що призводять до зміни у структурі капіталу підприємства. Він є результатом, з одного боку, фінансових надходжень емісії акцій, довгострокових облігацій, отримання банківських позик, тощо, з другого — витрачання грошових коштів на виплату основної суми боргу (якщо ці виплати не розглядаються як пріоритетні), викуп компанією частини власних акцій, погашення інших довгострокових фінансових інструментів» [75].

Достатність або брак грошових коштів підприємства можна визначити на основі сформованого надлишкового та дефіцитного грошових потоків. «Надлишковий грошовий потік - потік, при якому надходження коштів значно перевищують реальну потребу підприємства у фінансових ресурсах, у результаті чого накопичуються і простоюють вільні залишки готівки на рахунках у банку

Дефіцитний грошовий потік - потік, при якому надходження коштів значно нижче від реальних потреб підприємства [75].

Відносно дотримання здійснюваних грошових платежів норм чинних нормативно-правових актів у класифікації грошових потоків виділяють таку ознаку, як законність здійснення грошових потоків. В межах цієї ознаки виокремлюють легальні та нелегальні грошові потоки. «Легальний грошовий потік – потік, що відповідає чинним правовим нормам і податковому законодавству. Нелегальний грошовий потік – потік, що здійснюється з порушенням прийнятих норм з метою відхилення від оподаткування й особистої вигоди» [75].

Визначені характерні особливості грошових потоків підприємства є базовими, оскільки на них орієнтуються під час оцінювання ефективності грошових потоків, а також в процесі визначення завдань, методів та інструментів управління.

На формування грошових потоків підприємства, на їх обсяги та структуру здійснюють вплив численні зовнішні і внутрішні фактори, які зумовлені середовищем, у якому провадить діяльність підприємство. Як зазначається у науковій літературі «ефективність роботи і розвитку підприємства обумовлено низкою факторів економічного, політичного, законодавчо-правового, технікотехнологічного, соціального, екологічного, організаційного, постачальницького, виробничого, маркетингового/збутового, трудового, інвестиційного і фінансового характеру. Між зовнішніми і внутрішніми факторами існує тісний взаємозв'язок і взаємодія, які в значній мірі визначають фінансове положення підприємства. На відміну від внутрішніх, на зовнішні фактори підприємство не може вплинути, але їх вивчення і врахування дозволить передбачити випадки невизначеності, що допоможе адаптувати господарську діяльність підприємства до змін зовнішнього середовища, знизити ризик прийняття помилкового рішення та підвищити ефективність управління грошовими потоками» [82]. Узагальнення підходів щодо характеристики зовнішніх факторів впливу на

формування грошових потоків підприємства, які висвітлені у науковій літературі, дає можливість визначити наступні фактори: економічні, політичні, законодавчо-правові, техніко-технологічні, соціальні та природно-екологічні (рис. 1.7).

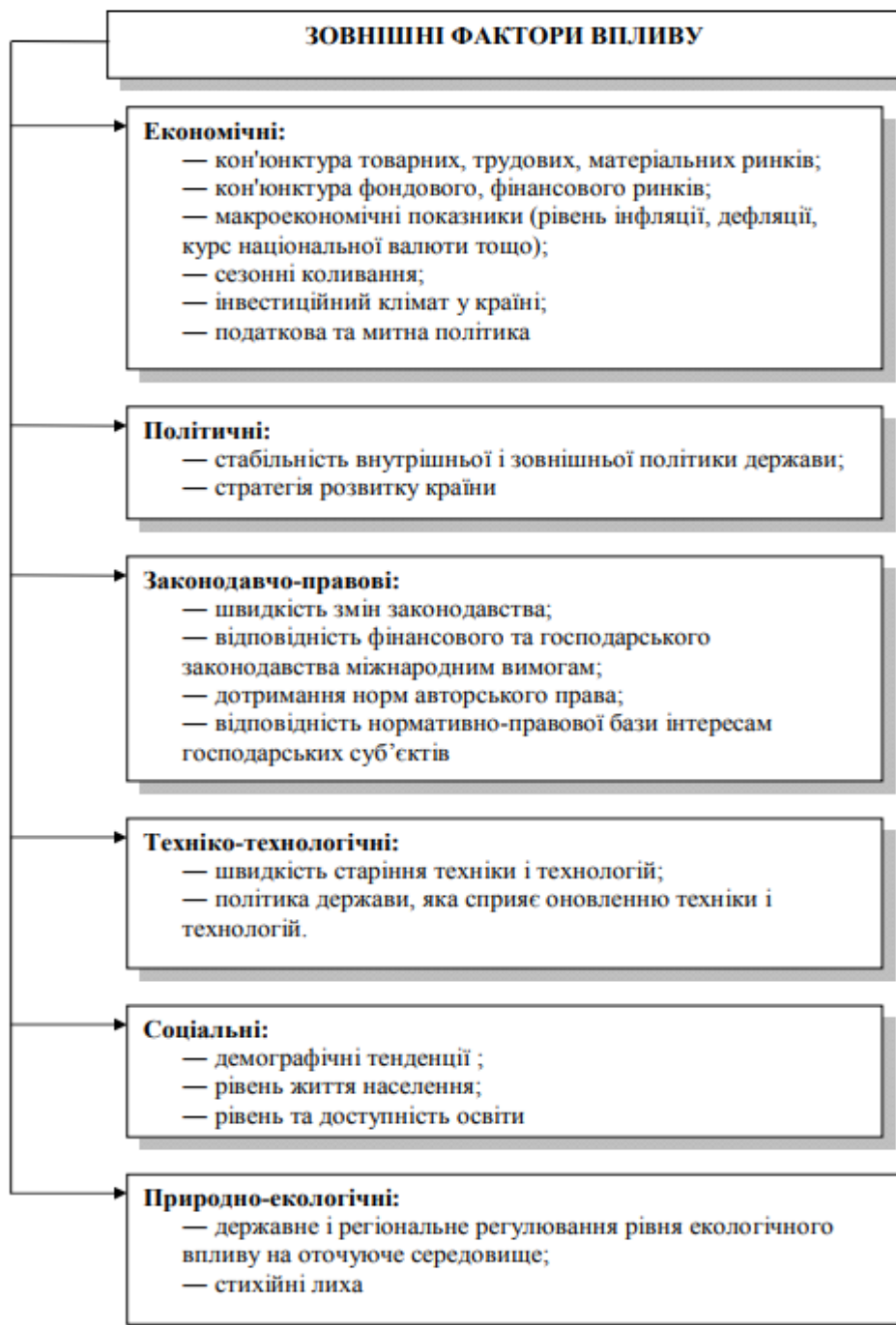

Рис. 1. 7. Зовнішні фактори, які впливають на формування грошових потоків підприємства

Внутрішні фактори, які впливають на формування грошових потоків підприємства, та мають безпосередню залежність від характеру та специфіки його діяльності включають: організаційні, техніко-технологічні, постачальницькі, виробничі, маркетингово-збутові, трудові, інвестиційні та фінансові (рис. 1.8).

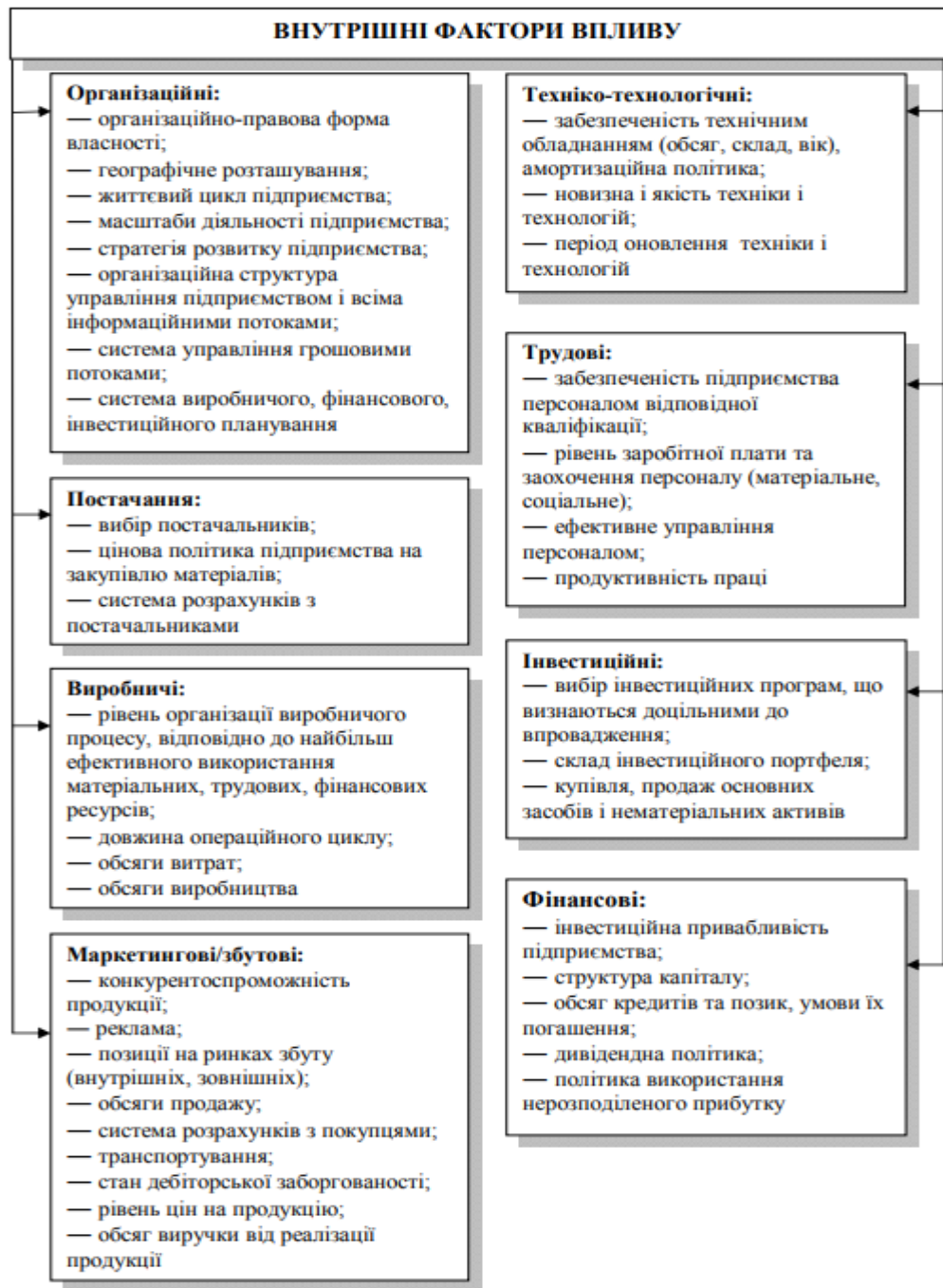

Рис. 1.8. Внутрішні фактори, які впливають на формування грошових потоків підприємства

Аналізуючи та узагальнюючи вище викладене, вважаємо, що під грошовим потоком підприємства слід розуміти процес постійного руху грошових коштів, пов'язаних із їх надходженням і витрачанням у межах певних часових інтервалів (періодів діяльності підприємства), які генеруються під час провадження діяльності підприємства під впливом факторів внутрішнього та зовнішнього середовища.

Висвітлені підходи щодо трактування сутності поняття «грошові потоки», їх класифікації та факторів, що зумовлюють їх формування забезпечують цілеспрямованість процесів обліку, аналізу, оцінювання ефективності та управління грошовими потоками на підприємстві.

1.2. Теоретичні підходи до формування інформації про грошові потоки в системі бухгалтерського обліку

Без грошових коштів не може провадитися жоден господарських процес на підприємстві. Грошові кошти, з урахуванням функцій, які вони виконують, являються абсолютно ліквідним активом, який має здатність до швидкої трансформації у будь-який вид товарно-матеріальних цінностей, а також забезпечує можливість підприємству вчасно погашати власні боргові зобов'язання.

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» дає власне трактування поняття «грошові кошти». Так, «грошовими коштами (грошима) вважається «готівка, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання» [51]. Поняття готівки також надається національним законодавством, зокрема Положенням про ведення касових операцій у національній валюті в Україні № 148 від 29.12.2017 р., відповідно до якого «готівка (готівкові кошти) – грошові знаки національної валюти України (банкноти і монети, у тому числі розмінні, обігові, пам'ятні монети, які є платіжними засобами)» [62].

Відповідно до Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (М(С)БО 7 «Звіт про рух грошових коштів») «грошові кошти та їх еквіваленти включають: готівку, тобто готівкові грошові кошти в касі, безготівкові грошові кошти на рахунках в банку, використання яких в будь-який момент часу підпорядковане керівництву, інші депозити до запитання, банківські овердрафти, а також короткострокові інвестиції, терміни погашення яких на дату придбання підприємством становлять не більше 3 (трьох) місяців» [47].

Основою організації бухгалтерського обліку грошових потоків є їх класифікація відповідно до форми проведення платежів: готівкова або безготівкова. Тобто усі надходження грошових коштів або їх витрачання на підприємстві здійснюється у формі платежів готівкою або безготівкових платежів. При цьому, платежі готівковою здійснюються через касу підприємства, а безготівкові розрахунки здійснюються через банківські установи. Розглянемо порядок формування інформації про грошові потоки підприємства в системі бухгалтерського обліку, які здійснюються в готівковій та безготівковій формах.

Порядок здійснення операцій з грошовими потоками підприємства та відображення їх у системі бухгалтерського обліку, регламентується чинним законодавством України та визначається на базуючись на нормативно-правових документах. Всю систему нормативно-правового регламентування бухгалтерського грошових потоків можна умовно поділити на чотири рівні та схематично представити у вигляді ієрархічної таблиці (табл. 1.3).

Основним документом, відповідно до якого здійснюється ведення готівкових розрахунків в Україні, є Положення про ведення касових операцій у національній валюті України № 148 [62].

Всі грошові потоки підприємства, які здійснюються у готівковій формі проводяться через касу. Відповідно до Положення № 148 «каса – це приміщення або

місце здійснення розрахунків готівкою, а також прийому, видачі, зберігання готівкових коштів, інших цінностей, касових документів» [62].

Таблиця 1.3

Ієрархія нормативно-правових актів, які регламентують бухгалтерський облік грошових потоків

I рівень - Міжнародні нормативно-правові акти					
МСБО 7 «Звіт про рух грошових коштів»		МСБО 21 «Вплив змін валютних курсів»		МСБО 29 «Фінансова звітність в умовах гіперінфляції»	
II рівень – Національні нормативно-правові документи					
Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність»	Закон України «Про банки та банківську діяльність»	Закон України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій в сфері торгівлі, громадського харчування та послуг»	Податковий Кодекс	Закон України «Про Національний банк України»	Господарський Кодекс
III рівень – Підзаконні-нормативно правові акти					
НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»		Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 22 «Вплив інфляції»		Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 21 «Вплив змін валютних курсів»	
IV рівень – Інструкції, положення державного рівня					
Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій.	Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні	Інструкція №146 «Про порядок відкриття та використання рахунків у національній та іноземній валюті»	Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності	Інструкція по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, коштів і документів та розрахунків	

Також Положенням № 148 надається визначення касових операцій, під якими розуміють «операції суб'єктів господарювання між собою та з фізичними особами, пов'язані з прийманням і видачою готівки під час проведення розрахунків через касу з відображенням цих операцій у касових ордерах, видаткових відомостях, розрахункових документах, електронних розрахункових документах, документах за операціями із застосуванням електронних платіжних засобів, інших касових документах, які згідно із законодавством України підтверджували б факт продажу (повернення) товарів, надання послуг, отримання (повернення) готівки (видача грошей працівнику під звіт, на відрядження; видача заробітної плати, інших винагород працівникам)» [62].

Відповідно до Положення № 148, усі підприємства, задля провадження розрахунків у готівковій формі, повинні мати спеціально обладнане приміщення каси. На керівника підприємства покладається зобов'язання щодо облаштування приміщення каси та забезпечення надійного збереження готівкових коштів у ній. Якщо керівництвом підприємства не були забезпечені належні умови для зберігання коштів, то вони несуть відповідальність, передбачену чинним законодавством України. Зберігання у касі підприємства готівки й інших цінностей, які не належать підприємству забороняється законодавством (наприклад, зберігання особистих грошових коштів касира).

У касі підприємства можуть зберігатися лише певні грошові цінності (рис. 1.9).

Рис. 1.9. Грошові цінності, які можуть зберігатися в касі підприємства

Для здійснення касових операцій на підприємстві повинна бути призначена матеріально-відповідальна особа – касир (відповідним наказом керівника). З цією особою повинен укладатися договір про повну матеріальну відповідальність. Попередньо така особа має бути ознайомена під розписку з Положенням № 148. Відповідно до норм чинного законодавства дозволяється покладення функцій касира на бухгалтера, за умови укладання з ним угоди про повну матеріальну відповідальність.

Проведення грошових розрахунків у готівковій формі мають певні обмеження. Так, у Положенні № 148 зазначено, що «гранична сума готівкового розрахунку одного підприємства (підприємця) з іншим підприємством (підприємцем) протягом одного дня за одним або кількома платіжними документами складає 10 000 грн. Платежі понад зазначену граничну суму проводяться виключно у безготівковій формі. Кількість підприємств (підприємців), з якими здійснюють розрахунки протягом дня, не обмежується» [62]. Обмеження в 10 000 грн встановлене й для розрахунків, які здійснюються через підзвітну особу (якщо відбувається придбання товарно-матеріальних цінностей).

Як зазначено у Положенні № 148 «у разі здійснення підприємствами готівкових розрахунків з іншими підприємствами (підприємцями) понад установлену граничну суму, кошти в розмірі перевищення встановленої суми розрахунково додаються до фактичних залишків готівки в касі на кінець дня платника готівки одноразово у день здійснення цієї операції, з подальшим порівнянням одержаної розрахункової суми із затвердженим лімітом каси. Ліміт залишку готівки в касі – це граничний розмір суми готівки, що може залишатися в касі у позаробочий час та забезпечити роботу на початку наступного робочого дня» [62].

Ліміт залишку готівки в касі встановлюють всі підприємства, які здійснюють розрахунки в готівковій формі. З метою визначення розміру ліміту, підприємство зобов'язано провести розрахунок ліміту каси й затвердити його внутрішнім документом (наказом) з урахуванням особливостей та режиму роботи підприємства. Під час проведення розрахунку ліміту каси слід враховувати «строки здавання підприємством готівкової виручки (готівки) для її зарахування на рахунки в банках, визначений відповідним договором банківського рахунку. Ліміт каси підприємства встановлюють на підставі розрахунку середньоденного надходження готівки до каси або її середньоденної видачі з каси за рішенням керівника. Якщо підприємство має

відокремлені підрозділи, то для кожного з них при необхідності підприємство має право затвердити окремий ліміт» [62].

Також Положенням № 148 встановлені граничні межі щодо проведення готівкових розрахунків за товари (роботи, послуги) між фізичною особою та підприємством (підприємцем), які не повинні перевищувати 50 000 гривень.

Для поведення касових операцій передбачено оформлення певних документів, типові форми яких затверджені Положенням № 148 (табл. 1.4).

Таблиця 1.4.

Документи, які підтверджують рух готівки в касі

Форма документу	Первинні документи	Призначення документу
Відомості на виплату готівки		Узагальнення інформації щодо напрямів та осіб, яким виплачена готівка
КО-1	Прибутковий касовий ордер	Оформлення надходження готівки в касу
КО-2	Видатковий касовий ордер	Оформлення видачі готівки з каси
КО-3, КО-3а	Журнал реєстрації прибуткових і видаткових касових документів	Реєстрація в бухгалтерській службі касових документів
КО-4	Касова книга	Узагальнення проведених операцій з готівкою касиром
КО-5	Книга обліку виданої та прийнятої старшим касиром готівки	Узагальнення інформації щодо надходження і видачі коштів, які надходять в касу, за наявності декілької кас
Акт про результати інвентаризації наявних коштів		Виявлення надлишків або нестачі грошових коштів у касі
Акт про перевірку дотримання порядку ведення операцій з готівкою		Узагальнення інформації щодо: правильності ведення касової книги та касових документів; оприбуткування надходжень готівки; дотримання встановленого ліміту залишку готівки в касі; дотримання порядку витрачання готівки з виручки; дотримання порядку видачі готівки під звіт та її використання; дотримання граничних обмежень на здійснення готівкових розрахунків; інше.

Касові документи можуть оформлюватися у паперовій або електронній формах. У випадку, коли КО-1 заповнюються вручну, у ньому вказується сума операції (цифрами та прописом), інформація від кого прийняті грошові кошти та на якій підставі. Особі, від якої надходять гроші у касу, надається відривний корінець КО-1, який підписується головним бухгалтером і касиром та закріплюється печаткою підприємства.

У випадку, коли касові документи оформлюються в електронній формі, для їх підписання використовується кваліфікований електронний підпис. Підприємство має право на використання кваліфікованої електронної печатки банку, як додаткового реквізиту електронного касового документу.

Готівкові кошти повинні бути прийняті касиром за КО-1, виключно в день оформлення такого КО-1. У випадку, коли в день оформлення КО-1 особа, зазначена у ПКО, не внесла грошові кошти до закінчення робочого дня, то такий КО-1 визнається недійсним та анулюється. Всі касові ордери, які визнані анульованими знищенню не підлягають, а передаються до бухгалтерії, після чого підшиваються в спеціальну створену папку для анульованих документів та зберігаються впродовж 36 місяців після закінчення звітного календарного року, у якому були виписані відповідні документи та анульовані.

Всі прибуткові та видаткові касові ордери, перед передачею до каси повинні бути зареєстровані бухгалтером у журналі реєстрації прибуткових та видаткових касових документів (форма № КО-3, КО-3а), після чого вони передаються до каси підприємства для виконання.

Також усі операції, щодо надходження і вибуття готівки з каси підприємства мають знаходити відображення у касовій книзі, де у хронологічному порядку касир здійснює записи, пов'язані із надходженням та витрачанням готівки. Це забезпечує можливість здійснення контролю за рухом готівкових коштів підприємства.

Записи в касовій книзі проводяться касиром відразу після факту отримання або видачі грошових коштів в розрізі кожного касового ордера. Кожен робочий день касира закінчується підрахунком підсумків здійснених касових операцій за день та виведенням залишку готівки в касі на кінець дня. Після цього касир передає до бухгалтерії звіт касира з доданими до нього прибутковими і видатковими касовими ордерами. Касова книга може не заповнюватися у тому випадку, коли протягом відповідного робочого дня в касі підприємства не було руху готівки.

Для відображення у системі бухгалтерського обліку інформації щодо наявності та руху готівкових коштів у касі підприємства Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань, господарських операцій підприємств і організацій [60], призначено для використання рахунок 30 «Готівка», який має такі субрахунки 301 «Готівка в національній валюті» та 302 «Готівка в іноземній валюті». Записи на цих рахунках здійснюються тільки на основі перевірених відривних аркушів касової книги та доданих до них супроводжуючих документів на загальну суму за день. Усі записи, які здійснюються за рахунком 30 «Готівка» повинні відповідати записам, які відображені у касовій книзі.

Відповідно до чинного Плану рахунків та Інструкції із застосування Плану рахунків [60: 27], на рахунку 30 «Каса» за дебетом здійснюються записи, які відображають операції з надходження грошових коштів до каси, а за кредитом – операції, які відображають вибуття грошових коштів з каси. Сальдо за даним рахунком може бути тільки дебетовим, й відображає він суму залишку грошових коштів у касі.

Кореспондує рахунок 30 «Каса» з такими рахунками: «за дебетом – з кредитом рахунків 31 «Інші рахунки в банках», 372 «Розрахунки з підзвітними особами», 377 «Розрахунки з іншими дебіторами», 70 «Доходи» тощо; за кредитом – з дебетом рахунків 372 «Розрахунки з підзвітними особами», 31 «Рахунки в банках», 377 «Розрахунки з різними дебіторами», 65 «Розрахунки зі страхування», 66 «Розрахунки з оплати праці», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», тощо» [27].

Типову кореспонденцію рахунків за рахунком 30 «Каса» наведено у Додатку А.

Задля відображення касових операцій в облікових регістрах використовуються: Журнал № 1 та Відомість 1.1, а за умови використання журнально-ордерної форми обліку – Журнал-ордер № 1 й дебетова відомість до

нього або аналогічні електронні реєстри. Порядок відображення операцій з готівковими коштами в системі бухгалтерського обліку наведено на рис. 1.10.

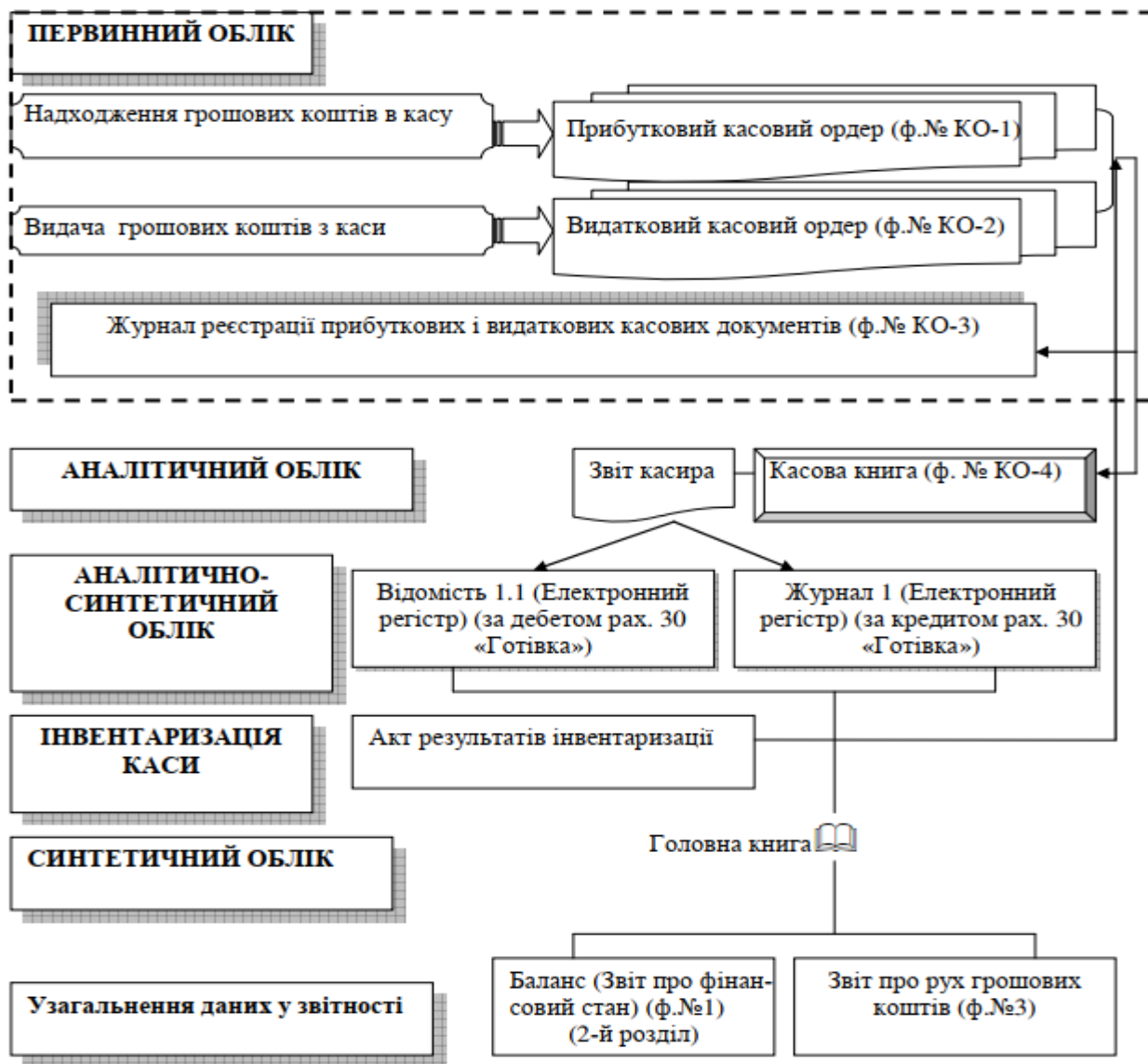

Рис. 1.10. Відображення операцій з готівковими коштами в системі бухгалтерського обліку підприємства

Відповідно до вимог вітчизняного законодавства всі підприємства й організації повинні зберігати вільні грошові кошти на рахунках в установах банків, які виступають фінансовими посередниками під час здійснення розрахунків у безготівковій формі між суб'єктами підприємницької діяльності та фізичними особами.

Відповідно до Закону України № 1591-IX від 30.06.2021 «Про платіжні послуги» [65], банківські установи можуть відкривати своїм клієнтам такі види рахунків: поточні, вкладні та рахунки умовного зберігання (ескроу). Розглянемо призначення зазначених рахунків: «поточний рахунок – рахунок, що банк відкриває клієнту на договірній основі для зберігання грошей та для здійснення всіх видів операцій за цим рахунком відповідно до умов договору та вимог законодавства України; вкладний (депозитний) рахунок – рахунок, що банк відкриває клієнту на договірній основі для зберігання грошей, які клієнт передає банку в управління на встановлений термін та під визначений процент відповідно до умов договору; рахунок умовного зберігання (ескроу) – рахунок, що відкривається банком клієнту на договірній основі для зарахування на рахунок коштів та перерахування їх особі (особам), вказаній (вказаним) клієнтом (бенефіціару або бенефіціарам), або повернення таких коштів клієнту за настання підстав, передбачених договором» [65].

Банківські установи можуть відкривати своїм клієнтам рахунки, як у національній, так і у іноземній валюті. Здебільшого, поточні рахунки, що відкриваються в іноземній валюті є «мультивалютними», оскільки на них можуть зберігатися й обліковуватися кошти клієнтів у різних валютах.

Основним нормативним документом, що регламентує використання підприємствами, під час провадження діяльності, банківських рахунків є Інструкція про порядок відкриття та закриття рахунків користувачам надавачами платіжних послуг з обслуговування рахунків, затверджена постановою НБУ від 29.07.2022 № 162 (далі – Інструкція № 162) [28].

Відкриття банківських рахунків для юридичних осіб здійснюється на наступних умовах. Щоб відкрити поточний рахунок необхідно подати до банківської установи «заяву про відкриття поточного рахунку, підписану керівником або іншою уповноваженою особою (при цьому дата, вказана на такій заяві, вважається днем відкриття поточного рахунку) [28].

Для відкриття суб'єктом господарювання – юридичною особою в установі банку поточного рахунку з метою формування статутного (складеного) капіталу, пайового капіталу або неподільного фонду необхідно подавати наступні документи:

«заяву про відкриття поточного рахунку, що підписана особою, уповноваженою на відкриття рахунку засновниками (учасниками) новостворюваної юридичної особи; один примірник оригіналу установчого документа або його копія, засвідчена нотаріально. У разі відкриття рахунку для формування статутного капіталу акціонерного товариства замість установчого документа подається договір/рішення про створення акціонерного товариства або його копія, засвідчена нотаріально; рішення засновників (учасників) про визначення особи, якій надається право відкриття та розпорядження рахунком новостворюваної юридичної особи, що оформляється у формі довіреності, посвідченої нотаріально (якщо хоча б одним із засновників чи учасників є фізична особа). Замість оригіналу довіреності до банку може бути подана її копія, засвідчена нотаріально» [28].

Що стосується процедури закриття поточних рахунків підприємства, то вони можуть бути закриті наступним чином: «на підставі заяви клієнта; на підставі рішення відповідного органу, на який згідно із законом покладено функції щодо припинення діяльності юридичної особи або припинення підприємницької діяльності фізичної особи – підприємця (за заявою ліквідатора, голови або члена ліквідаційної комісії, управителя майна тощо); у разі смерті власника рахунку – фізичної особи та фізичної особи – підприємця (за заявою третьої особи, зокрема спадкоємця); на інших підставах, передбачених законодавством України або договором між банком і клієнтом» [28].

Джерелами надходження грошових коштів на поточні розрахункові рахунки підприємства є кошти покупців за реалізовану їм продукцію, за виконані роботи та надані послуги іншим підприємствам і організаціям, кредити, отримані у банку тощо.

До основних напрямів витрачання грошових коштів з поточного розрахункового рахунку, відкритого в установі банку є: сплата рахунків постачальників за сировину, матеріали, товари, енергію; сплата кредитів, які були надані підприємству установою банку; сплата податкових зобов'язань до бюджету; погашення наявної заборгованості; отримання грошових коштів готівкою для виплати заробітної плати працівникам тощо.

Банківські установи, використовуючи кошти, що розміщені підприємством на його поточних та інших рахунках, здійснюють безготівкові розрахунки цього підприємства з іншими суб'єктами підприємницької діяльності, базуючись на положеннях, що визначені Інструкцією про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг № 163 від 29.07.2022 року [26]. Відповідно до Інструкції № 163 «розрахункові операції можуть здійснюватися із застосуванням різних форм безготівкових розрахунків, зокрема: платіжної інструкції; платіжної інструкції на примусове списання; електронних платіжних засобів, зокрема платіжних карток (у т. ч. корпоративних); акредитиву» [26].

Усі безготівкові розрахунки здійснюються банківськими установами на підставі розрахункових документів. До таких документів відносяться документи, які «містять доручення та/або вимогу про перерахування коштів з рахунку платника на рахунок отримувача» [26]. Якщо підприємство має відповідні технічні можливості, то може подавати розрахункові документи до банківської установи не лише на паперових носіях, але й використовуючи електронні розрахункові документи, застосовуючи при цьому систему дистанційних комунікацій (такі програми-системи, як: «Клієнт – Банк», «Клієнт – Інтернет – Банк» тощо).

Виконання розрахункових документів банківською установою здійснюється відповідно до черговості їх надходження та виключно в межах залишку грошових коштів наявних на рахунку клієнта. Розглянемо особливості здійснення безготівкових розрахунків з використанням різних їх форм.

Більшість озрахункових операцій у безготівковій формі здійснюється з використанням платіжної інструкції. Згідно Інструкції № 163 «платіжна інструкція - розпорядження ініціатора надавачу платіжних послуг щодо виконання платіжної операції, тобто будь-якого внесення, переказу або зняття коштів незалежно від правовідносин між платником і отримувачем, які є підставою для цього. Платіжну інструкцію банк приймає до виконання, якщо зазначена у ній сума не перевищує залишок на рахунку платника. Якщо на рахунку відсутні кошти або їх недостатньо, то банк може прийняти таку платіжну інструкцію лише в тому випадку, якщо це передбачено договором між банком і платником. Така операція називається

овердрафтом – короткостроковим кредитом банку для здійснення поточних платежів» [26].

Якщо між банківською установою та суб'єктом підприємницької діяльності – клієнтом, було укладено договір на користування овердрафтом, то «клієнт може здійснювати платіж на будь-яку суму, незалежно від залишку коштів на рахунку, але не більш ніж максимальна сума овердрафту. Якщо власних грошей у клієнта не вистачає, банк оплачує суму, якої не вистачає, за рахунок власних коштів, а при найближчому надходженні грошей на рахунок клієнта знімає її» [26].

Платіжні інструкції можуть подаватися декількома способами: «вручну; шляхом заповнення бланку платіжної інструкції за допомогою технічних засобів та створення та передача платіжної інструкції із застосуванням засобів дистанційної комунікації» [26].

У встановлені банківською установою строки (здебільшого щоденно), підприємство отримує від банку спеціальну виписку зі свого особового рахунку, у якій міститься інформація про всі операції, пов'язані із надходженням та списанням коштів з відповідного рахунку з прикладеними до виписки підтверджуваними документами.

Виписка банку являє собою «документ, який видається банком підприємству та відображає рух грошових коштів на поточному рахунку. Вона замінює реєстр аналітичного обліку по поточному рахунку і одночасно слугує підставою для здійснення бухгалтерських записів. У різних банках форми виписок можуть бути різними, але в кожній обов'язково передбачаються дата, номери рахунків дебітора та кредитора, сума операції» [26].

Для відображення в бухгалтерському обліку підприємства операцій, які здійснюються на поточному, депозитному та інших рахунках, що відкриті підприємством в банківських установах, використовується рахунок 31 «Рахунки в банках». Цей рахунок ведеться кожним суб'єктом господарювання, який має відкриті рахунки у банках та здійснює через ці рахунки розрахункові операції. Узагальнюється інформація про наявність та рух грошових коштів, які здійснюються у національній валюті на таких субрахунках: 311 «Поточні рахунки в національній

валюті»; 313 «Інші рахунки в банку в національній валюті»; 315 «Спеціальні рахунки в національній валюті» [60]. Рух коштів підприємства, який відбувається в безготівковій формі в іноземній валюті відображається в бухгалтерському обліку на рахунках: 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті»; 314 «Інші рахунки в банку в іноземній валюті»; 316 «Спеціальні рахунки в іноземній валюті» [60].

Аналітичний облік за рахунком 31 «Рахунки в банках» ведеться в розрізі рахунків, які відкриті підприємством у банківських установах. Дані аналітичного обліку мають давати можливість оперативно визначати залишки грошових коштів на відповідних рахунках у банках на певну дату, відобразити інформацію про рух грошових коштів за певний період, виявляти факти перенакопичення грошових коштів задля прийняття управлінських рішень щодо їхнього подальшого використання.

За умови використання журнально-ордерної форми обліку, дані за операціями, які здійснюються на рахунках підприємства, відкритих у банку, узагальнюються у Журналі-ордері № 2 і дебетовій відомості до нього. При застосуванні журнальної форми обліку інформація систематизується у Журналі № 1 (за кредитом рахунку 31) та у Відомості № 1.2 (за дебетом рахунку 31). Якщо використовується автоматизована форма обліку, то узагальнення інформації відбувається в електронних реєстрах. Зазначені облікові реєстри формуються на основі виписок банку та розрахункових документів, які до них додаються та які підтверджують факти зарахування або списання грошових коштів на відповідному рахунку.

Загальна схема бухгалтерського обліку розрахунків підприємства, які здійснюються у безготівковій формі наведена на рис. 1.11.

Кореспонденція рахунків з обліку грошових коштів в безготівковій формі наведено в додатку Б.

У фінансовій звітності підприємства інформація про грошові потоки розкривається у Звіті про рух грошових коштів, у якому рух грошових коштів

відображається у розрізі трьох видів діяльності: операційної, фінансової та інвестиційної.

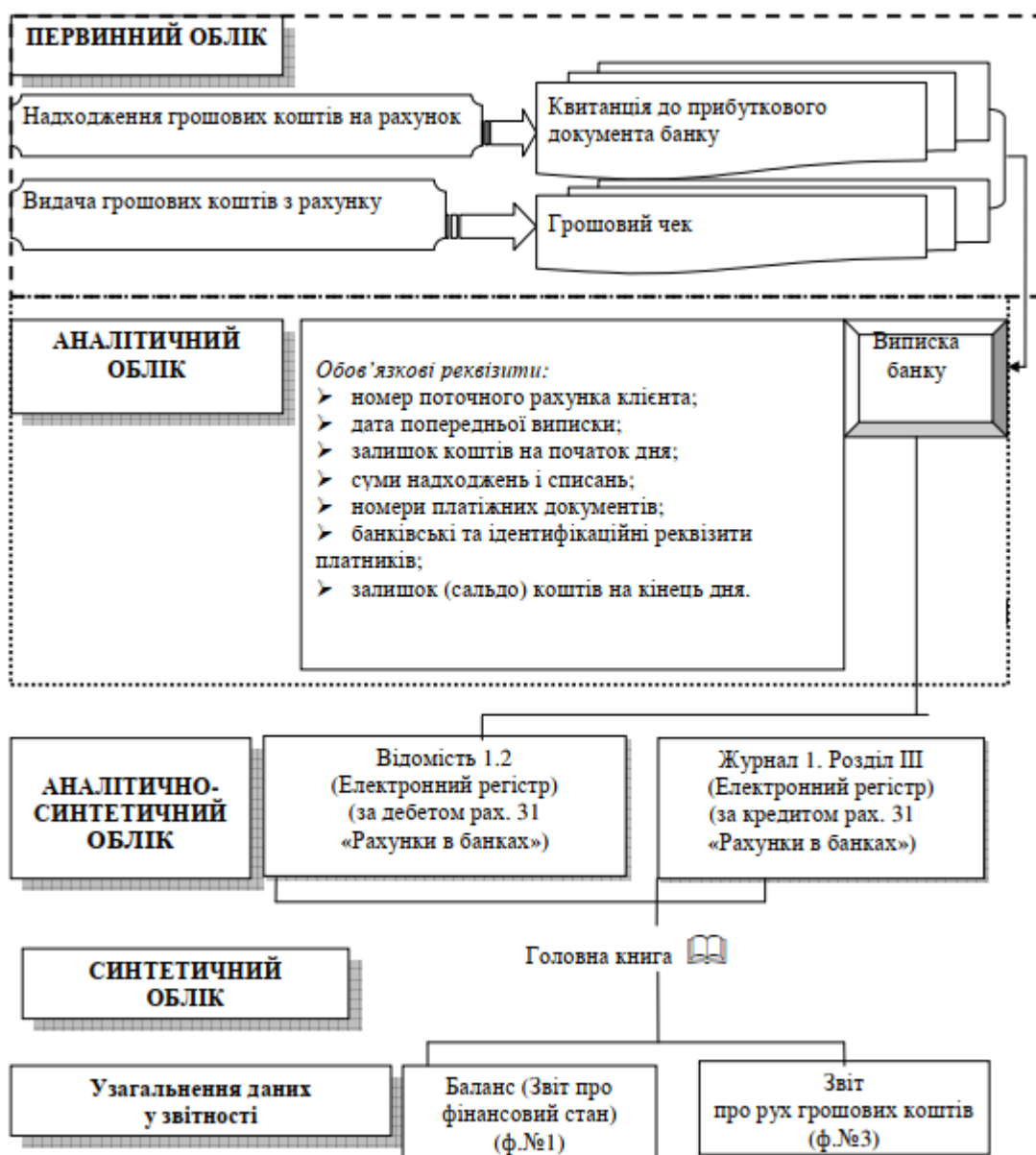

Рис. 1.11. Порядок відображення операцій з грошовими коштами, які здійснюються у безготівковій формі

Для складання Звіту про рух грошових коштів використовується інформація, що висвітлюється у Балансі підприємства, у Звіті про фінансові результати та даних аналітичного обліку.

Інформація про грошові потоки, що формується у системі бухгалтерського обліку, використовується для проведення аналітичних досліджень, оцінювання ефективності грошових потоків, здійснення їх поточного та стратегічного прогнозування та планування й прийняття управлінських рішень.

1.3. Методика оцінки ефективності грошових потоків підприємства, її аналітичний інструментарій

Обсяги та швидкість руху грошових потоків підприємства безпосередньо впливають на його платоспроможність та ліквідність підприємства. Тому оцінка ефективності грошових потоків та її аналітичний інструментарій є важливою складовою прогнозування платоспроможності та фінансової стійкості підприємства, забезпечує можливість об'єктивного оцінювання його фінансового стану. Аналіз грошових потоків підприємства може бути здійснений з різним рівнем деталізації та глибини, може бути проведений в цілому по підприємству й у розрізі окремих структурних підрозділів та основних видів діяльності підприємства.

Основними джерелами інформації для проведення оцінки ефективності грошових потоків є: платіжні й кредитні документи підприємства, виписки банківської установи з особових рахунків підприємства, оборотні відомості за дебетом рахунків 31 «Рахунки в банках» та 301 «Готівка в національній валюті», дані Головної книги, фінансова звітність у складі наступних форм: «Баланс», «Звіт про фінансові результати», «Звіт про рух грошових коштів», «Примітки до річної фінансової звітності».

Основною метою аналізу грошових потоків підприємства є : виявлення рівня достатності грошових коштів, необхідних для забезпечення нормального функціонування підприємства на основі визначення ефективності й інтенсивності

їхнього використання під час провадження операційної, фінансової та інвестиційної діяльності, а також дослідження збалансованості та синхронізації надходження й витрачання грошових коштів за обсягом і часом задля забезпечення поточної й перспективної платоспроможності й фінансової стійкості підприємства [66; С. 508].

Основними завданнями аналізу грошових потоків є : «оцінка стану грошових коштів та грошового потоку за показниками їх обсягів, структури та динаміки загалом і у розрізі видів діяльності підприємства; з'ясування структури джерел надходжень грошових коштів; вивчення структури напрямів витрачання грошових коштів; дослідження взаємозв'язку динаміки показників діяльності та грошових коштів; виявлення рівня достатності грошових коштів, необхідних для нормального функціонування підприємства; вивчення факторів, що зумовили вплив на зміну залишків і обсяги руху грошових коштів; визначення ефективності їх використання загалом і за результатами операційної, інвестиційної та фінансової діяльності; прогнозування надходження і витрачання грошових коштів за обсягом і в часі для забезпечення поточної і перспективної здатності підприємства виконувати свої обов'язки щодо розрахунків з контрагентами, виплати дивідендів та інших платежів; виявлення потреби в додатковому залученні грошових коштів; з'ясування причин відмінностей між чистими доходами підприємства та пов'язаними з ними надходженнями і платежами тощо» [69].

Під час проведення аналізу грошових потоків та дослідження отриманої від системи бухгалтерського обліку інформації, застосовуються різні методи аналізу, які можуть відрізнятися, залежно від поставленої мети аналітичного дослідження. Найбільш часто використовувані методи включають: порівняння, аналогій, узагальнення, індукції, дедукції, синтезу, абстракції [69].

Вирізняють також неформалізовані і формалізовані методи аналізу. Неформалізовані методи базуються на описуванні аналітичних процедур та отриманих за результатами аналітичних розрахунків даних, виходячи із логіки наявних взаємозв'язків між досліджуваними показниками, а не на жорстких

аналітичних взаємозв'язках та залежностях. До числа неформалізованих методів відносяться: методи експертних оцінок і сценаріїв, побудови системи показників, побудови системи аналітичних таблиць, психологічні, морфологічні, порівняльні. Однак, ці методи «характеризуються певним суб'єктивізмом, оскільки в них велике значення мають інтуїція, досвід та знання аналітика» [75].

Формалізовані методи, навпаки, базуються на описуванні аналітичних процедур, виходячи із жорстких взаємозалежностей між досліджуваними показниками. До формалізованих методів аналізу відносяться «методи ланцюгових підстановок, арифметичних різниць, балансовий, виокремлення ізольованого впливу факторів, відсоткових чисел, диференційний, логарифмічний, інтегральний, простих і складних відсотків, дисконтування» [75].

Під час здійснення аналізу грошових потоків використовуються й традиційні методи економічної статистики: «середні та відносні величини, групування, графічний, індексний, елементарні методи обробки рядів динаміки, а також математико-статистичні методи - кореляційний аналіз, дисперсійний аналіз, факторний аналіз, метод головних компонентів» [75].

Як зазначається у науковій літературі, аналіз грошових потоків проводиться за різними напрямками та включає декілька етапів: «підготовчий етап – включає підбір інформаційних джерел, в яких висвітлюється інформація про операції з грошовими коштами; основний етап – передбачає здійснення аналітичної оцінки наявності, динаміки, структури та ефективності їх використання; заключний етап – передбачає підведення підсумків та формування узагальнених висновків про стан грошових потоків на основі проведеного аналізу а також їх прогнозування на наступні періоди та пропозиції щодо вивчення альтернатив управлінських рішень» [49].

Деякі науковці вказують на доцільне, під час проведення аналізу грошових потоків, застосування експрес-аналізу (табл. 1.5) та комплексного аналізу (рис. 1.12). Вчені зазначають, що «проведення експрес-аналізу, ґрунтується на інформації фінансової звітності з подальшим обранням найбільш інформативних показників

необхідних для його реалізації. Проведення комплексного аналізу пропонується реалізовувати в наступній послідовності в розрізі таких видів аналізу: ознайомчий, горизонтальний і вертикальний, коефіцієнтів, факторний» [20].

Таблиця 1.5

Етапи проведення експрес-аналізу

Етапи	Зміст етапів
I етап	Перевірка фінансової звітності за формальними та якісними ознаками, наявність форм фінансової звітності, коротка характеристика об'єкту дослідження.
II етап	Відбір показників, найістотніших у діяльності підприємства, визначення змін, що мали місце в господарській діяльності.
III етап	Розрахунок і оцінювання відібраних показників для характеристики фінансового стану.
IV етап	Здійснення висновків і розроблення пропозицій.

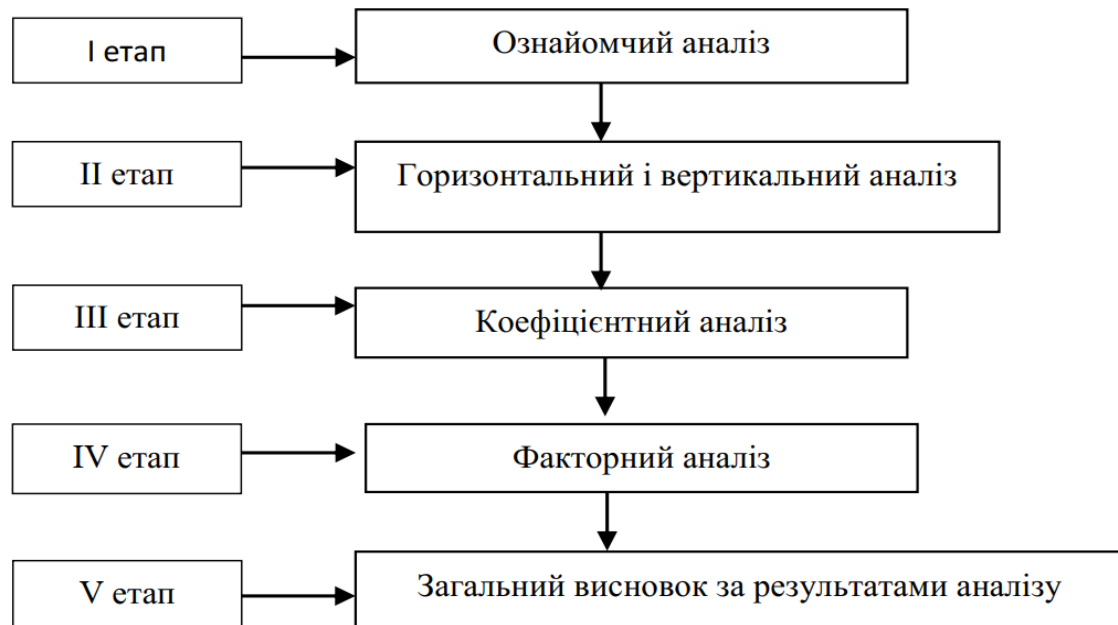

Рисунок 1.12. Етапи проведення комплексного аналізу грошових потоків підприємства

Розпочинають проведення аналізу грошових потоків із здійснення горизонтального аналізу, який ґрунтується на вивченні динаміки обсягів формування додатного, від'ємного та чистого грошових потоків підприємства в розрізі окремих видів, а у їх межах – напрямів діяльності та джерел надходження й

витрачання грошових коштів, розраховують темпи їхнього зростання та визначають тенденції зміни їх обсягів.

Під час дослідження тенденцій зміни грошових потоків здійснюється порівняння «темлів приросту чистого грошового потоку ($T_{\text{ЧГП}}$) з темпами приросту активів підприємства ($T_{\text{Акт}}$) і з темпами приросту обсягів виробництва (реалізації) продукції ($T_{\text{РП}}$). Для нормального функціонування підприємства, підвищення його фінансової стабільності і платоспроможності потрібно, щоб темпи зростання обсягів продажів були вищі від темлів зростання активів, а темпи зростання чистого грошового потоку випереджали темпи зростання обсягу продажів» [75], тобто:

$$100 < T_{\text{Акт}} < T_{\text{РП}} < T_{\text{ЧГП}} \quad (1.1)$$

Паралельно здійснюється вертикальний, або іншими словами, структурний аналіз додатного, від'ємного та чистого грошових потоків: «а) за видами господарської діяльності (операційної, інвестиційної, фінансової), що дасть змогу установити частку кожного виду діяльності у формуванні додатного, від'ємного і чистого грошового потоків; б) за окремими внутрішніми підрозділами (центрами відповідальності), що покаже внесок кожного підрозділу у формування грошових потоків; в) за окремими джерелами надходження і напрямками витрати коштів, що дає можливість установити частку кожного з них у формуванні загального грошового потоку. При цьому визначають роль і місце чистого прибутку у формуванні ЧГП, виявляють ступінь достатності амортизаційних відрахувань для відтворення основних засобів і нематеріальних активів» [75].

Результати отримані під час проведення горизонтального та вертикального аналізу грошових потоків використовуються як основа для проведення факторного аналізу чистого грошового потоку.

Під час вивчення факторів формування додатного, від'ємного та чистого грошових потоків у літературі зазначається на доцільності використання прямого і непрямого методів: «прямий метод спрямований на одержання даних, що характеризують як валовий, так і чистий потік коштів підприємства у звітному

періоді. Застосовуючи цей метод, використовують безпосередньо дані бухгалтерського обліку і звіту про рух коштів, що характеризують усі види їхніх надходжень і витрати. Відмінність результатів розрахунку грошових потоків за прямим і непрямим методами стосуються тільки операційної діяльності» [67].

За операційною діяльністю чистий грошовий потік (ЧГП) з використанням прямого методу визначається наступним чином:

$$\text{ЧГП}_{\text{од}} = \text{ВР}_{\text{РП}} + \text{О}_{\text{дав}} + \text{ІН}_{\text{од}} - \text{П}_{\text{ТМЦ}} - \text{ЗП} - \text{ПП} - \text{ІВ}_{\text{од}}, \text{ де} \quad (2.2)$$

$\text{ВР}_{\text{РП}}$ – виручка, отримана від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг;

$\text{О}_{\text{дав}}$ – аванси, одержані від покупців і замовників;

$\text{ІН}_{\text{од}}$ – інші надходження від операційної діяльності;

$\text{П}_{\text{ТМЦ}}$ – кошти, сплачені за придбані товарно-матеріальні цінності;

ЗП – заробітна плата, виплачена працівникам;

ПП – податки, збори та неподаткові платежі, сплачені до бюджету та цільових фондів;

$\text{ІВ}_{\text{од}}$ – інші виплати, пов'язані з операційною діяльністю.

Фактори, які впливають на зміну чистого грошового потоку від операційної діяльності, що обчислюється за прямим методом, наведено на рис. 1.13.

Під час зіставлення фактичних даних в межах кожної статті надходження та витрачання грошових коштів з базовими даними (такими даними можуть бути планові показники, досягнуті показники минулих періодів), можна оцінити здатність підприємства до нарощування коштів в результаті провадження основної діяльності. У випадку, коли за результатами аналізу виявиться систематичне не надходження, а виплата грошових коштів, це може привести в майбутньому до неплатоспроможності підприємства.

Однією з вагомих переваг застосування прямого методу є те, що він дозволяє побачити загальні суми надходження коштів та суми виплат й зосереджує увагу саме на тих напрямках діяльності підприємства, які генерують найбільший рівень надходжень та витрачання грошових коштів. Проте цей метод не дозволяє розкрити

взаємозв'язок величини отриманого фінансового результату з величиною зміни грошових коштів. Тобто, не дозволяє з'ясувати причини неплатоспроможності підприємств, які за кінцевими результатами діяльності є прибутковими.

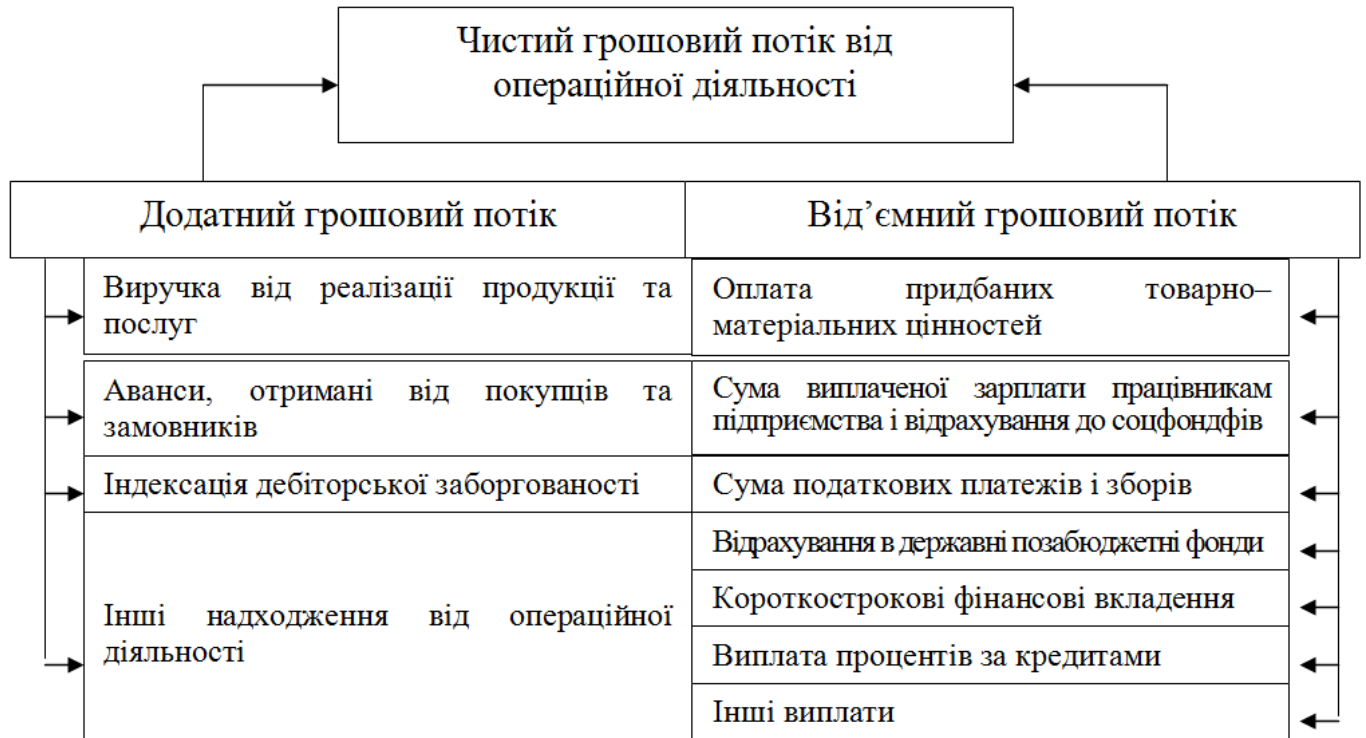

Рис. 1.13. Фактори, які впливають на зміну чистого грошового потоку від операційної діяльності, обчисленого за прямим методом

З аналітичної точки зору, кращим для дослідження грошових потоків є непрямий метод, оскільки дозволяє пояснити причини наявних розбіжностей між фінансовими результатами та вільними залишками грошових коштів. Розрахунок величини чистого грошового потоку з використанням непрямого методу здійснюють на основі «коригування величини чистого прибутку на суму змін у запасах, дебіторській заборгованості, кредиторській заборгованості, короткострокових фінансових вкладень та інших статей активу, що належать до поточної діяльності» [67].

За операційною діяльністю чистий грошовий потік (ЧГП) з використанням непрямого методу визначається у такий спосіб:

$$\text{ЧГП}_{\text{од}} = \text{ЧП}_{\text{од}} + \Delta A + \Delta \text{ДЗ} + \Delta \text{З}_{\text{ТМЦ}} + \Delta \text{КЗ} + \Delta \text{ДМП} + \Delta \text{Р} + \Delta \text{АВ}_{\text{од}} + \Delta \text{АВ}_{\text{в}}, \quad (2.3.)$$

де $\text{ЧП}_{\text{од}}$ – чистий прибуток від операційної діяльності;

A – сума нарахованої амортизації;

$\Delta\text{ДЗ}$ – зміна величини дебіторської заборгованості;

$\Delta\text{З}_{\text{ТМЦ}}$ – зміна величини запасів;

$\Delta\text{КЗ}$ – зміна величини кредиторської заборгованості;

$\Delta\text{ДМП}$ – зміна величини доходів майбутніх періодів;

$\Delta\text{Р}$ – зміна величини резерву майбутніх витрат і платежів;

$\Delta\text{АВ}_{\text{од}}$ – зміна величини одержаних авансів;

$\Delta\text{АВ}_{\text{в}}$ – зміна величини виданих авансів.

Таким чином, використання непрямого методу наочно демонструє відмінність між величиною чистого фінансового результату і чистого грошового потоку підприємства. Здійснення ряду коригувальних процедур дозволяє трансформувати величину фінансового результату підприємства (чистого прибутку або збитку) у величину чистого грошового потоку від операційної діяльності. Це дозволяє визначити фактори, які сприяють як збільшенню, так і зменшенню величини чистого грошового потоку (рис. 1.14).

За результатами провадження інвестиційної діяльності сума ЧГП визначається як різниця між сумою отриманої виручки від реалізації необоротних активів та сумою, що була інвестована на їх придбання:

$$\text{ЧГП}_{\text{ід}} = \text{ВР}_{\text{оз}} + \text{ВР}_{\text{НА}} + \text{ВР}_{\text{ДФА}} + \text{ВР}_{\text{ва}} + \text{Д}_{\text{од}} - \text{П}_{\text{оз}} \pm \Delta\text{НКБ} - \text{П}_{\text{НА}} - \text{П}_{\text{ДФА}} - \text{П}_{\text{ва}}, \quad (2.4.)$$

де $\text{ВР}_{\text{оз}}$ – виручка від реалізації основних засобів;

$\text{ВР}_{\text{НА}}$ – виручка від реалізації нематеріальних активів;

$\text{ВР}_{\text{ДФА}}$ – виручки від реалізації довгострокових фінансових активів;

$\text{ВР}_{\text{ва}}$ – виручка від реалізації раніше викуплених акцій підприємства;

$\text{Д}_{\text{од}}$ – одержані дивіденди і проценти за довгостроковими цінними паперами;

$\text{П}_{\text{оз}}$ – величина коштів, витрачених на придбання основних засобів;

$\Delta\text{НКБ}$ – зміна залишку незавершеного капітального будівництва;

Рис. 1.14. Фактори зміни чистого грошового потоку від операційної діяльності (розрахунок за непрямим методом)

$P_{НА}$ – величина коштів, витрачених на придбання нематеріальних активів;

$P_{ДФА}$ – величина коштів, витрачених на придбання довгострокових фінансових активів;

$P_{ва}$ – сума, витрачена на викуп власних акцій підприємства.

Фактори, які визначають формування чистого грошового потоку від інвестиційної діяльності наведено на рис. 1.15.

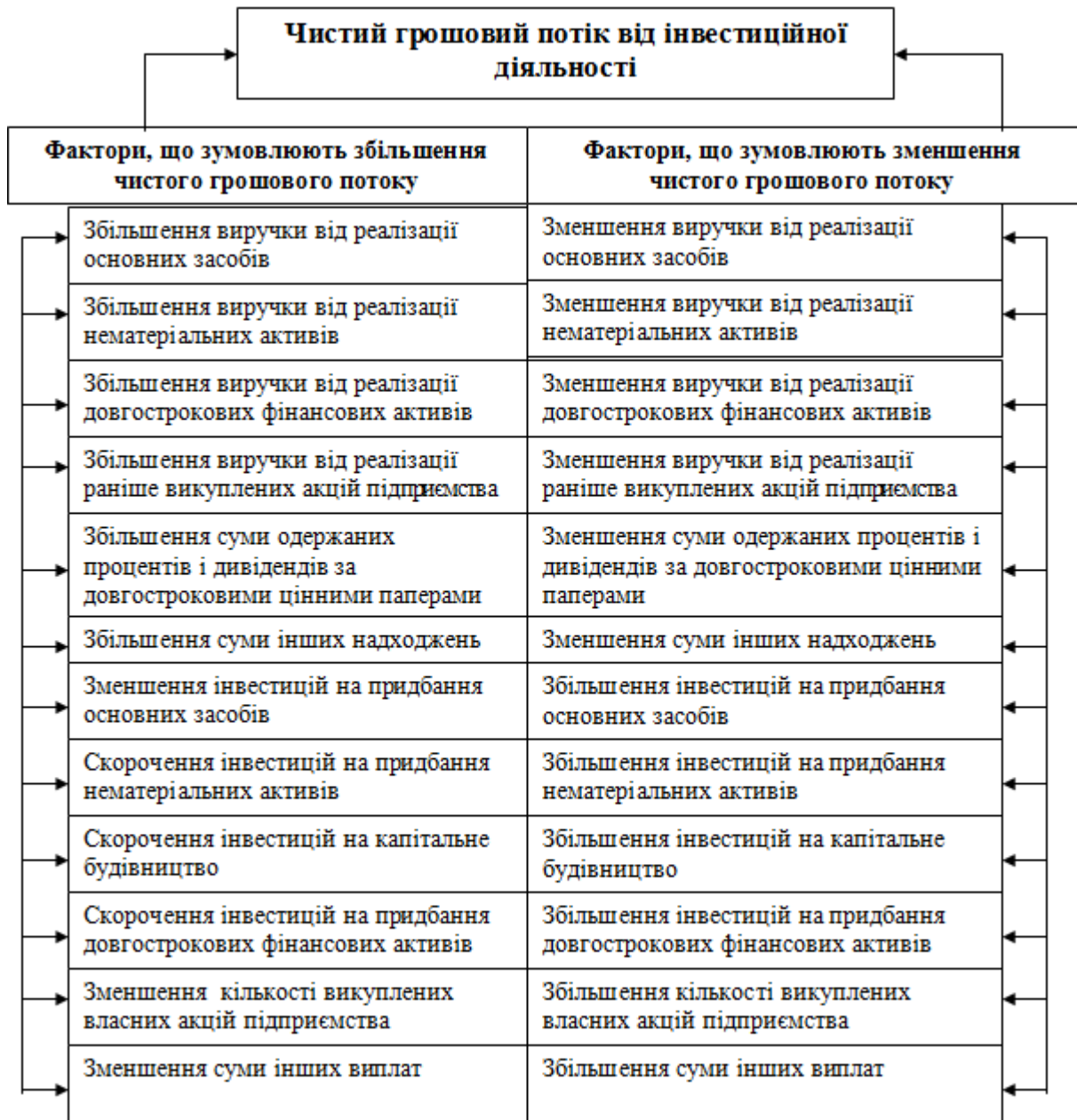

Рис. 1.15. Фактори зміни чистого грошового потоку від інвестиційної діяльності

В межах фінансової діяльності надходження та витрачання грошових коштів пов'язано із використанням зовнішнього фінансування. Величина ЧГП від фінансової діяльності підприємства визначається як різниця між сумою фінансових ресурсів, що були залучені із зовнішніх джерел та сумою виплат в межах погашення

основного боргу підприємства за довгостроковими та короткостроковими кредитами і позиками та сумою виплачених дивідендів власникам підприємства:

$$\text{ЧГП}_{\text{фд}} = \text{З}_{\text{вк}} + \text{З}_{\text{дк}} + \text{З}_{\text{кк}} + \text{ЦФ} - \text{В}_{\text{дк}} - \text{В}_{\text{вк}} - \text{В}_{\text{д}}, \quad (2.5)$$

де $\text{З}_{\text{вк}}$ – сума додатково залученого із зовнішніх джерел власного капіталу (грошові кошти в межах надходжень від випуску цінних паперів, а також додаткових вкладень власників);

$\text{З}_{\text{дк}}$ – сума додатково залучених довгострокових кредитів і позик;

$\text{З}_{\text{кк}}$ – сума додатково залучених короткострокових кредитів і позик;

ЦФ – сума коштів, наданих в межах безоплатного цільового фінансування;

$\text{В}_{\text{дк}}$ – сума, що сплачується для погашення основного боргу за довгостроковими кредитами і позиками;

$\text{В}_{\text{вк}}$ – сума, що сплачується для погашення основного боргу за короткостроковими кредитами і позиками;

$\text{В}_{\text{д}}$ – сума виплачених акціонерам дивідендів.

Механізм формування чистого грошового потоку за результатами провадження фінансової діяльності наведено на рис. 1.16.

Розрахунок величини ЧГП, згенерованого підприємством за результатами операційної, інвестиційної та фінансової діяльності здійснюється за формулою:

$$\text{ЧГП}_{\text{заг}} = \text{ЧГП}_{\text{од}} + \text{ЧГП}_{\text{ід}} + \text{ЧГП}_{\text{фд}} \quad (2.6.)$$

Забезпечення ефективного управління грошовими потоками підприємства вимагає систематичного моніторингу показників рівномірності та синхронності формування додатного і від'ємного грошових потоків в розрізі окремих часових періодів, що базується на використанні аналітичних інструментів зіставлення рядів динаміки та графічного методу.

Рис. 1.16. Фактори зміни чистого грошового потоку від фінансової діяльності

Для оцінювання рівня ефективності грошових потоків підприємства широке застосування отримала методика коефіцієнтного аналізу, яка базується на розрахунку аналітичних коефіцієнтів, що включають показники рентабельності грошового потоку, достатності грошового потоку, ліквідності грошового потоку та ефективності грошового потоку (табл. 1.6).

Таблиця 1.6.

Методика коефіцієнтного аналізу грошових потоків підприємства

Показники	Формули розрахунку	Економічний зміст
Рентабельність залишку грошових коштів	Фінансовий результат діяльності підприємства / Середній залишок грошових коштів x 100	Сума прибутку (збитку), яка припадає на 1 грн. грошових коштів, що перебувають у розпорядженні підприємства в середньому протягом періоду, що досліджується
Рентабельність витрачених грошових коштів	Фінансовий результат діяльності підприємства / Негативний грошовий потік x 100	Сума прибутку (збитку), яка припадає на 1 грн. грошових коштів, витрачених підприємством за період, що досліджується
Рентабельність грошових коштів отриманих	Фінансовий результат діяльності підприємства / Позитивний грошовий потік x 100	Сума прибутку (збитку), яка припадає на 1 грн. грошових коштів, які отримало підприємство за період, що досліджується
Рентабельність чистого грошового потоку	Фінансовий результат діяльності підприємства / Чистий грошовий потік x 100	Сума прибутку (збитку) на 1 грн. чистого грошового потоку
Коефіцієнт достатності чистого грошового потоку	Чистий грошовий потік / (Виплати по позиках + Приріст залишків матеріальних оборотних активів + Виплати по дивідендах власникам підприємства)	Визначає достатність чистого грошового потоку, який створюється підприємством, з урахуванням потреб фінансування
Коефіцієнт ліквідності грошового потоку	(Чистий грошовий потік – Приріст залишків грошових коштів за період, що аналізується) / Негативний грошовий потік	Використовується для оцінювання синхронності формування різних видів грошових коштів за окремими часовими інтервалами (квартал, місяць) протягом періоду, що аналізується (рік)
Коефіцієнт ефективності грошових потоків	Чистий грошовий потік / Негативний грошовий потік	Узагальнюючий показник оцінки руху грошових коштів

Проведення аналітичних досліджень, спрямованих на оцінку ефективності грошових потоків підприємства, дозволяє прослікувати механізм формування грошових потоків в розрізі окремих видів та напрямів діяльності підприємства, визначити рівень достатності грошових коштів для досягнення поставлених цілей розвитку підприємства, з'ясувати наявні проблеми у системі формування додатніх та від'ємних грошових потоків, які виникають під час організації руху грошових коштів та використати результати проведених розрахунків для визначення резервів оптимізації й підвищення ефективності грошових потоків в майбутньому.

Висновки до розділу 1

Досліджуючи теоретичні основи формування системи обліково-інформаційного забезпечення оцінки ефективності грошових потоків підприємства можемо зробити наступні висновки.

1. Грошові потоки підприємства формуються під час здійснення обігу наявних у підприємства грошових коштів у готівковій та безготівковій формах. Збалансованість додатних та від'ємних грошових потоків підприємства впливає на результати його основної (операційної) діяльності, визначає рівень ліквідності, платоспроможності та фінансової стабільності, можливості та перспективи подальшого розвитку.

2. Елементи грошового потоку класифікуються за ознаками виду діяльності та напрямками руху грошових коштів. В розрізі здійснюваних підприємством видів діяльності розрізняють рух коштів у результаті: операційної діяльності; інвестиційної діяльності та фінансової діяльності. За напрямком руху грошових коштів грошові потоки розподіляють на додатний грошовий потік (надходження коштів) та від'ємний грошовий потік (витрачання грошових коштів).

3. Фактори, які впливають на можливості підприємства генерувати грошові потоки поділяють на зовнішні фактори впливу та внутрішні. Зовнішні фактори визначають загальні умови життєдіяльності та функціонування підприємства, а внутрішні фактори залежать безпосередньо від специфіки та характеру проваджуваної діяльності підприємства.

4. Інформація про грошові потоки підприємства формується у системі бухгалтерського обліку в розрізі здійснюваних підприємством грошових розрахунків у готівковій формі (касові операції) та безготівковій формі (операції на поточних

рахунках, відкритих в установах банків). Для відображення в бухгалтерському обліку грошових потоків призначені рахунок №30 «Готівка» та рахунок №31 «Рахунки в банках».

5. Аналітичні дослідження, на яких базується проведення оцінки ефективності грошових потоків здійснюються з різним ступенем деталізації, що передбачає проведення експрес-аналізу грошових потоків та комплексного аналізу грошових потоків. Під час аналізу грошових потоків визначаються тенденції їх зміни на основі проведення вертикального та горизонтального аналізу за видами грошових потоків та напрямками діяльності, досліджуються фактори, які впливають на зміну чистого грошового потоку за напрямками діяльності та використовується методика коефіцієнтного аналізу.

РОЗДІЛ 2
ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОЦІНКИ
ЕФЕКТИВНОСТІ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ
(НА МАТЕРІАЛАХ ТОВ «ГРАННО ТЕХ»)

2.1. Організаційні засади діяльності та фінансово-економічна характеристика ТОВ «Гранно Тех»

Товариство з обмеженою відповідальністю «Гранно Тех» було засновано у 2016 році відповідно до чинного законодавства України. Проведення діяльності досліджуваного підприємства здійснюється на підставі Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України, Закону «Про господарські товариства», «Про зовнішньоекономічну діяльність» та інших законодавчих актів. У своїй діяльності підприємство керується зазначеними законами та власним статутом (додаток В).

ТОВ «Гранно Тех» є юридичною особою, має відокремлене майно, самостійний баланс, банківські рахунки в Україні та інших країнах, має круглу печатку із своєю назвою та емблемою, штампи та фірмовий бланк.

ТОВ «Гранно Тех» може створювати філії, представництва, дочірні підприємства, бути засновником і учасником інших компаній як на території України, так і за її межами. Крім того, підприємство може здійснювати зовнішньоекономічну діяльність, створювати спільні підприємства з іноземними партнерами, брати участь у міжнародних організаціях.

ТОВ «Гранно Тех» знаходиться за адресою: Україна, Кіровоградська область, м. Кропивницький, вул Юрія Коваленка, будинок 23, корпус 2, кв. 59.

Товариство засноване з метою здійснення підприємницької діяльності та отримання прибутку.

Основними видами діяльності товариства є:

- оптова торгівля сільськогосподарськими машинами та устаткуванням;
- роздрібна торгівля приладдям та деталями для автотранспортних засобів;
- оптова і роздрібна торгівля запчастинами до сільськогосподарської техніки;
- ремонт та технічне обслуговування автотранспортних засобів;
- встановлення та монтаж машин та устаткування;
- створення пунктів прокату, сервісного обслуговування, ремонт та обслуговування автомобільної техніки;
- заготівля, закупівля у фізичних та юридичних осіб усіх видів вторинних ресурсів, у тому числі за готівку, виготовлення на їх основі товарів, напівфабрикатів та матеріалів, з їх реалізацією;
- здійснення роздрібною, комісійною (у т. ч. консигнаційною) торгівлі промисловими та продовольчими товарами, шляхом створення власної торговельної мережі;
- організація готельних та курортних комплексів та їх сервісу;
- організація ринкових комплексів та їх сервісу;
- виготовлення, ремонт та сервісне обслуговування побутових машин;
- організація бензозаправочних станцій тощо.

Товариство може здійснювати й інші види діяльності, які визначені у Статуті (додаток В) та не суперечать нормам чинного законодавства.

Майно товариства включає : основні фонди, оборотні кошти та інші цінності, вартість яких відображена в балансі. Товариство є власником фінансових ресурсів та майна, переданого йому засновниками, продукції, отриманої внаслідок господарської діяльності, а також отриманих доходів, іншого майна та грошових коштів згідно із законодавством України.

Товариство має повне право володіти, користуватися та розпоряджатися своїм майном за власним розсудом.

Вищим органом управління Товариством є Загальні збори учасників товариства. Загальні учасників мають повноваження приймати рішення з будь-яких питань, пов'язаних з діяльністю товариства.

Збори учасників мають виняткову компетенцію у таких питаннях:

- прийняття рішень щодо внесення змін і доповнень до Статуту товариства та Установчого Договору.

- прийняття рішень у випадках, коли необхідно змінити розмір статутного фонду.

- встановлення розміру, форми і порядку внесення додаткових вкладів учасниками у статутний фонд товариства.

- розподіл прибутку і збитків, затвердження річних звітів і бухгалтерських балансів товариства.

- прийняття рішення щодо придбання товариством частки учасника.

- виключення учасника з товариства.

- призначення і звільнення Директора товариства.

- прийняття рішення про ліквідацію товариства чи його реорганізацію.

До компетенції зборів учасників також включається:

- визначення основних напрямків діяльності товариства та затвердження планів і звітів про їхнє виконання.

- затвердження нормативних документів, що регулюють внутрішні відносини у товаристві.

- визначення структури товариства та затвердження штатного розкладу.

- створення інших органів, необхідних для виконання завдань і функцій товариства, вибори і звільнення членів виборчих органів.

- визначення режиму створення і використання фондів.

- питання, пов'язані зі створенням і припиненням діяльності дочірніх підприємств, філій і представництв.

- прийняття рішень щодо придбання та реалізації основних засобів товариства.
- прийняття рішень щодо отримання довгострокових кредитів.
- приймання до складу товариства нових учасників.

Збори учасників вважаються повноважними, якщо на них присутні учасники, що володіють у сукупності більш як 60% голосів. Кількість голосів учасників розподіляється пропорційно їх внескам у статутний фонд.

Оперативне управління підприємством здійснює Директор.

Директор підзвітний зборам учасників товариства та організовує виконання їх рішень. Рішення прийняті зборами учасників, є обов'язковими для виконання директором.

Директор має широкий спектр повноважень і відповідальності, зокрема:

- здійснює процес найму та звільнення працівників.
- відповідає за виконання поточних та перспективних планів товариства.
- організовує підготовку та виконання рішень, прийнятих на зборах учасників товариства, і подає звіти про їх виконання.
- має право видавати довіреності.
- підписує контракти, угоди, договори від імені товариства.
- має компетенцію у веденні кредитних угод і надаванні майна в заставу.
- виступає у ролі представника товариства у відносинах з організаціями, підприємствами та установами, як в Україні, так і в інших країнах, у всіх питаннях, пов'язаних з діяльністю товариства, в рамках своєї компетенції.
- приймає рішення з усіх питань, які не входять до виняткової компетенції Загальних зборів учасників товариства.

Результати своєї діяльності підприємство відображає за допомогою системи бухгалтерського обліку та узагальнює їх в фінансовій звітності. Обробка облікової інформації здійснюється машинно-ручним способом.

Діяльність бухгалтерської служби підприємства організовується відповідно до Закону «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996 – XIV, та діючих на даний час Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку.

З метою дослідження досягнутих результатів діяльності ТОВ «Гранно Тех», проаналізуємо основні фінансово-економічні показники, які дають змогу охарактеризувати тенденції його розвитку, базуючись на фінансовій звітності підприємства (додаток Д). Насамперед проведемо дослідження зміни вартості активів ТОВ «Гранно Тех» (табл. 2.1).

Таблиця 2.1.

Динаміка активів ТОВ «Гранно Тех» в 2020 - 2022 рр., тис. грн.

Показники	Звітний рік			Абсолютний приріст (відхилення), +,-		Відносний приріст (відхилення), %		
	2020	2021	2022	2021 / 2020	2022 / 2021	2021 / 2020	2022 / 2021	2022 / 2020
Основні засоби:	8,8	2,8	0	-6	-2,8	-68,18	-100	-100
<i>Необоротні активи</i>	8,8	2,8	0	-6	-2,8	-68,18	-100	-100
Запаси	544,5	1 185,4	2 931	640,9	1 745,6	117,7	147,26	438,29
Поточна дебіторська заборгованість	952,1	2 413,2	1 262,3	1 461,1	-1 150,9	153,46	-47,69	32,58
Гроші та їх еквіваленти	5,8	15,3	41,9	9,5	26,6	163,79	173,86	622,41
Інші оборотні активи	123,4	286,7	142,5	163,3	-144,2	132,33	-50,3	15,48
<i>Оборотні активи</i>	1 625,8	3 900,6	4 377,7	2 274,8	477,1	139,92	12,23	169,26
<i>Баланс</i>	1 634,6	3 903,4	4 377,7	2 268,8	474,3	138,8	12,15	167,81

Станом на 2020 рік залишкова вартість основних засобів складала 8,8 тис. грн. У 2021 р. значення цього показника знизилося на 6,0 тис. грн. і досягло значення 2,8 тис. грн. На кінець 2022 року сума залишкової вартості основних засобів дорівнювала нулю, що свідчить про їх повне зношення, оскільки сума нарахованого зносу у 2022 р. досягла значення первісної вартості, яка становила 253,5 тис грн. Такі тенденції зміни не можна вважати позитивними, оскільки відсутність основних засобів є свідченням зниження виробничого потенціалу підприємства.

Щодо оборотних активів, то спостерігаються наступні тенденції змін. Станом на кінець 2020 року сума запасів становила 544,5 тис. грн. У 2021 р. приріст запасів був суттєвим і становив 640,9 тис. грн., або 17,7% в порівнянні з роком раніше. Ще більшими темпами відбувалося зростання вартості запасів у 2022 р. порівняно із 2021 р. – на 1745,6 тис. грн., або на 47,26%. В цілому, підвищення обсягів запасів характеризує підприємство з точки зору можливості забезпечення безперервного виробничого процесу. Проте, з іншого боку, їх надмірне накопичення може стати проблемою недостатності вільних грошових коштів для проведення розрахунків з контрагентами, оскільки акумуляція коштів у запасах може привести до необхідності залучення додаткових позикових коштів. В 2021 році величина дебіторської заборгованості становила 2413,2 тис. грн, що на 1461,1 тис. грн. або на 53,46% більше ніж у 2020 р. Таке суттєве зростання суми дебіторської заборгованості, з одного боку свідчить про зростання обсягів реалізації, про з іншого боку, це може спровокувати зростання фінансових витрат підприємства, оскільки для провадження діяльності слід буде залучати додаткові кошти у вигляді позичок. В 2022 р. спостерігається зміна тенденції і зменшення величини дебіторської, порівняно із 2021 р. на 1150,9 тис. грн. або на 47,69 %.

Позитивною є тенденція зростання величини грошових коштів та їх еквівалентів. Впродовж 2020-2022 рр цей показник зріс у 6 разів з 5,8 тис. грн. у 2020 р. до 41,9 тис. грн. у 2022 р. Це свідчить про нарощування абсолютно ліквідних активів, які задіяні у виробничому та фінансовому процесі й підвищення потенціалу підприємства щодо генерування прибутку для власників.

В цілому за досліджуваний період вартість майна підприємства зросла на 2743,1 тис. грн., або на 67,81%, що говорить про поступовий розвиток підприємства та нарощування його потенціалу.

В 2020 році активи підприємства були сформовані таким чином, що необоротні активи склали 0,54 %, а оборотні - 99,46 % загальної вартості майна підприємства (табл. 2.2).

Таблиця 2.2.

Структура активів ТОВ «Гранно Тех» в 2020 - 2022 рр., %

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +,-		
	2020	2021	2022	2021 / 2020	2022 / 2021	2022 / 2020
Основні засоби:	0,54	0,07	0	-0,47	-0,07	-0,54
<i>Необоротні активи</i>	<i>0,54</i>	<i>0,07</i>	<i>0</i>	<i>-0,47</i>	<i>-0,07</i>	<i>-0,54</i>
Запаси	33,31	30,37	66,95	-2,94	36,58	33,64
Поточна дебіторська заборгованість	58,25	61,82	28,83	3,57	-32,99	-29,42
Гроші та їх еквіваленти	0,35	0,39	0,96	0,04	0,57	0,61
Інші оборотні активи	7,55	7,34	3,26	-0,21	-4,08	-4,29
<i>Оборотні активи</i>	<i>99,46</i>	<i>99,93</i>	<i>100</i>	<i>0,47</i>	<i>0,07</i>	<i>0,54</i>
<i>Баланс</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>

З урахуванням описаних вище тенденцій щодо абсолютного зносу основних засобів у 2022 р., активи були представлені виключно оборотними активами, з яких на запаси припадає 66,95%, дебіторську заборгованість – 28,83%, грошові кошти та їх еквіваленти – 0,96% та інші оборотні активи – 3,26%. Враховуючи вид праваджуваної діяльності підприємства, слід зазначити, що найбільш важливим елементом оборотних активів є запаси, величина яких упродовж 2020-2022 рр. зросла на 33,64%. Така структура активів є не досить раціональною, проте, з огляду на діяльність, що пов'язана із торгівлею, може бути виправдана, оскільки простежуються позитивні тенденції зростання суми майна та абсолютно ліквідних активів (грошових коштів).

Розглянемо, за рахунок яких джерел здійснюється інвестування майна підприємства (табл. 2.3).

Власний капітал ТОВ «Гранно Тех» представлений двома складовими: зареєстрованим (пайовим) капіталом та нерозподіленими прибутками. Величина зареєстрованого капіталу ТОВ «Гранно Тех» впродовж досліджуваного періоду була незмінною й становить 1,8 тис. грн. Суттєве зростання величини власного капіталу

пов'язано із щорічним нарощенням нерозподіленого прибутку. Так, в 2020 році сума нерозподіленого прибутку становила 7,0 тис. грн.

Таблиця 2.3.

Динаміка джерел фінансування ТОВ «Гранно Тех» в 2020 - 2022 рр., тис. грн.

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +,-		Відносний приріст (відхилення), %		
	2020	2021	2022	2021 / 2020	2022 / 2021	2021 / 2020	2022 / 2021	2022 / 2020
Зареєстрований (пайовий) капітал	1,8	1,8	1,8	0	0	0	0	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	7	93,4	239,7	86,4	146,3	1 234,29	156,64	3 324,29
<i>Власний капітал</i>	8,8	95,2	241,5	86,4	146,3	981,82	153,68	2 644,32
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	896,5	3 256,1	3 222,5	2 359,6	-33,6	263,2	-1,03	259,45
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	21,2	18,9	32,1	-2,3	13,2	-10,85	69,84	51,42
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці	5,3	5,2	7,2	-0,1	2	-1,89	38,46	35,85
Інші поточні зобов'язання	702,8	528	874,4	-174,8	346,4	-24,87	65,61	24,42
<i>Поточні зобов'язання</i>	<i>1 625,8</i>	<i>3 808,2</i>	<i>4 136,2</i>	<i>2 182,4</i>	<i>328</i>	<i>134,24</i>	<i>8,61</i>	<i>154,41</i>
<i>Баланс</i>	<i>1 634,6</i>	<i>3 903,4</i>	<i>4 377,7</i>	<i>2 268,8</i>	<i>474,3</i>	<i>138,8</i>	<i>12,15</i>	<i>167,81</i>

В 2021 році показник збільшується порівняно з попереднім роком на 86,4 тис. грн. (більше ніж у 9 разів), й становить 93,4 тис. грн. У 2022 р. порівняно з 2021 р. такий приріст нерозподіленого прибутку складає 56,64%. Позитивна тенденція зміни досліджуваного показника свідчить, що зростання власного капіталу підприємства відбувається за рахунок його ефективної діяльності.

Що стосується залученого капіталу, то ТОВ «Гранно Тех» у його складі має лише поточні зобов'язання, до складу яких входить поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги; поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом; поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці; інші поточні зобов'язання. У 2020 р. сума поточних зобов'язань становила 1625,8 тис.грн., що на 2182,4 тис грн. менше порівняно з 2021 р. та на

2510,4 тис. грн. менше порівняно із показниками 2022 р. Тобто, приріст поточних зобов'язань впродовж досліджуваного періоду 2020-2022 рр. становить 54,41%. Як свідчать наведені дані, величина поточних зобов'язань підприємства щорічно зростає, що говорить про підвищення величини фінансових ресурсів, які використовуються для провадження його діяльності.

Досліджуючи структуру джерел фінансування майна ТОВ «Гранно Тех», було з'ясовано, що основними джерелами фінансування є залучені кошти, а саме - поточні зобов'язання (табл. 2.4), величина яких впродовж досліджуваного періоду коливалася в межах від 99,46% - у 2020 р. до 94,48% - у 2022 р.

Таблиця 2.4.

Структура джерел фінансування ТОВ «Гранно Тех» в 2020 - 2022 рр., %

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +,-		
	2020	2021	2022	2021 / 2020	2022 / 2021	2022 / 2020
Зареєстрований (пайовий) капітал	0,11	0,05	0,04	-0,06	-0,01	-0,07
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	0,43	2,39	5,48	1,96	3,09	5,05
<i>Власний капітал</i>	<i>0,54</i>	<i>2,44</i>	<i>5,52</i>	<i>1,9</i>	<i>3,08</i>	<i>4,98</i>
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	54,85	83,42	73,61	28,57	-9,81	18,76
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1,3	0,48	0,73	-0,82	0,25	-0,57
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці	0,32	0,13	0,16	-0,19	0,03	-0,16
Інші поточні зобов'язання	43	13,53	19,97	-29,47	6,44	-23,03
<i>Поточні зобов'язання</i>	<i>99,46</i>	<i>97,56</i>	<i>94,48</i>	<i>-1,9</i>	<i>-3,08</i>	<i>-4,98</i>
<i>Баланс</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>

Частка власного капіталу є невисокою, проте спостерігається позитивна динаміка до його нарощування й зростання з 0,54% у 2020 р. до 5,52% - у 2022 р. Основним джерелом власного капіталу є нерозподілений прибуток (5,48% від загальної суми пасивів). З суми поточних зобов'язань, найбільшу частку займає поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги – 73,61%.

В 2020 р. обсяг чистого доходу від реалізації продукції ТОВ «Гранно Тех» склав 7384,8 тис.грн. В 2021 році приріст цього показника становив 15,51 %

порівняно з 2020 р. Проте, у 2022 році чистий дохід від реалізації, порівняно із 2021 р. зменшується на 48,56 %, однак це зниження не впало нижче показника 2020 р., й перевищувало його на 10,85% (табл. 2.5). Приріст обсягу реалізованої продукції та товарів позитивно впливає на фінансовий стан підприємства, збільшує його присутність та позиції на ринку.

Таблиця 2.5.

Динаміка фінансових результатів ТОВ «Гранно Тех» в 2020 - 2022 рр., тис. грн.

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +,-		Відносний приріст (відхилення), %		
	2020	2021	2022	2021 / 2020	2022 / 2021	2021 / 2020	2022 / 2021	2022 / 2020
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	7 384,8	15 915,2	8 186,1	8 530,4	-7 729,1	115,51	-48,56	10,85
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	6 692,8	14 371,5	7 629,5	7 678,7	-6 742	114,73	-46,91	14
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток (збиток)	78	105,3	178,4	27,3	73,1	35	69,42	128,72
Витрати (дохід) з податку на прибуток	14	18,9	32,1	4,9	13,2	35	69,84	129,29
Чистий фінансовий результат: прибуток (збиток)	64	86,4	146,3	22,4	59,9	35	69,33	128,59

Аналогічно до зміни показника чистого доходу від реалізації змінюється показник собівартості реалізованої продукції. Проте, в 2022 р. приріст собівартості відбувався більш повільними темпами порівняно з сумою чистого доходу від реалізації, що дозволило, незважаючи на зниження величини чистого доходу від реалізації продукції у 2022 р. порівняно із 2021 р. на 7729,1 тис. грн. згенерувати прибуток у розмірі 178,4 тис грн., що на 73,0 тис. грн. більше ніж у 2021 р., що свідчить про ефективну діяльність підприємства.

Зростання прибутку впродовж 2020-2022 рр., сприяло і зростанню величини сплачуваного податку на прибуток підприємства, який з 14,0 тис. грн. у 2020 р. зріс до 32,1 тис. грн. у 2022 р.

Як результат, підприємством було сформовано позитивний чистий фінансовий результат: прибуток в 2020 р. – 64,0 тис.грн., у 2021 р. – 86,4 тис. грн. та у 2022 р. –

146,3 тис. грн. Динаміка зміни чистого прибутку підприємства за досліджуваний період наведена на рис. 2.1.

Рис. 2.1. Динаміка чистого прибутку ТОВ «Гранно Тех» у 2020-2022 рр., тис. грн.

Все вище зазначене свідчить, що підприємство функціонує ефективно і здатне генерувати прибуток для своїх власників.

Динаміка отриманих доходів і витрат підприємства впродовж досліджуваного періоду наведена на рис. 2.2.

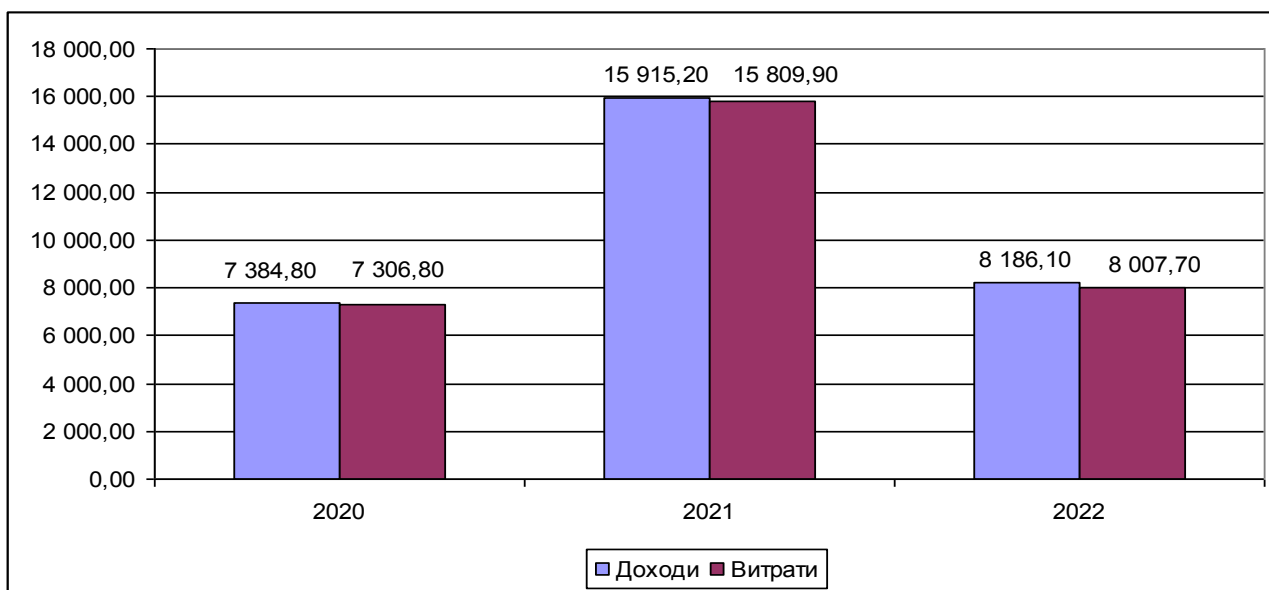

Рис. 2.2. Динаміка доходів і витрат ТОВ «Гранно Тех» у 2020-2022 рр., тис. грн.

Задля оцінювання ефективності використання наявних ресурсів підприємства проведемо розрахунок показників ділової активності: ресурсовіддачі, оборотності капіталу, трансформації активів (табл. 2.6).

У 2021 р. значення показника оборотності активів складало 5,75 процентних пункти. Це свідчить про те, що на одну гривню, вкладену в активи, підприємством було реалізовано продукції на 5,75 грн. В 2022 році значення показника оборотності активів знизилося й кожна гривня, вкладена в активи дозволила отримати лише 1,98 грн. виручки, що на 3,77 грн. менше у порівнянні із показником 2021 р. Така ситуація є свідченням зниження ефективності використання активів.

Таблиця 2.6.

Показники ділової активності ТОВ «Гранно Тех» за 2021-2022 рр.

Показники	Рік		Абсолютний приріст (відхилення), +,-
	2021	2022	2022 / 2021
Коефіцієнт оборотності активів (коефіцієнт трансформації), обороти	5,75	1,98	-3,77
Фондовіддача, обороти	2 744	5 847,21	3 103,21
Коефіцієнт оборотності оборотних активів, обороти	5,76	1,98	-3,78
Період одного обороту оборотних активів, днів	62,5	182,03	119,53
Коефіцієнт оборотності запасів, обороти	16,62	3,71	-12,91
Період одного обороту запасів, днів	21,67	97,12	75,45
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, обороти	9,46	4,45	-5,01
Період погашення дебіторської заборгованості, днів	38,06	80,82	42,76
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, обороти	6,84	2,33	-4,51
Період погашення кредиторської заборгованості, днів	52,64	154,34	101,7
Коефіцієнт оборотності оборотності власного капіталу, обороти	306,06	48,63	-257,43

Показник фондівдачі свідчить про те, що в 2021 році кожна гривня вкладена в основні засоби забезпечила підприємству отримання виручки у розмірі 2744,0 грн. В 2022 році ефективність використання основних засобів зростає на 3103,21 пункти.

Що стосується оборотних активів, то у 2021 році вони здійснили 5,76 обороти. В 2022 році спостерігається зниження зазначеного показника на -3,78 процентних пункти, що свідчить про зниження ефективності використання наявних оборотних активів. Зниження оборотності оборотних активів призводить до зростання середнього терміну їх обороту в днях. Якщо у 2021 р. період одного обороту

оборотних активів становив 62,5 днів, то у 2022 році він зріс до 182,03 днів, що свідчить про зростання періоду перебування коштів в оборотних активах та зростання кількості днів між придбанням та реалізацією сільськогосподарської техніки та комплектуючих до неї.

В 2021 році запаси здійснили 16,62 обороти. Якщо коефіцієнт оборотності запасів має занадто високе значення, то це може призвести до ризиків недостатності запасів, що призведе до зниження обсягу виручки від реалізації. Також високе значення коефіцієнту оборотності запасів може свідчити про нестачу вільних коштів у підприємства та сигналізувати про його ймовірну неплатоспроможність. В 2022 році значення показника знижується на 12,91 пункти порівняно із попереднім роком, що свідчить про зниження ефективності управління запасами та може свідчити про зниження збутової активності підприємства.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості в 2021 році дорівнював 9,46 процентних пункти, тобто впродовж 2021 року дебіторська заборгованість утворювалася 9,46 разів. В 2022 році значення даного показника знизилося на 5,01 процентних пункти, що вказує на зниження ефективності управління дебіторською заборгованістю. Відповідно, це призвело до зростання у 2022 р. порівняно із 2021 р. середнього терміну погашення дебіторської заборгованості на 72,76 днів.

Порівнюючи показники оборотності та тривалість періодів погашення дебіторської та кредиторської заборгованості, слід вказати на обачну політику підприємства відносно їх формування. Це підтверджується тим, що період погашення кредиторської заборгованості підприємством значно перевищує період погашення дебіторської заборгованості. В 2021 році період погашення кредиторської заборгованості становив 52,64 дні, а у 2022 р. він зріс до 154,34 днів. З одного боку, це свідчить про те, що підприємство більш тривалий час використовує залучені кошти для провадження своєї діяльності, а з іншої може бути ознакою проблем зі своєчасним здійсненням розрахунків.

Простежується зниження оборотності власного капіталу підприємства. Якщо у 2021 р. за допомогою кожної гривні власного капіталу було реалізовано продукції на 306,06 грн., то у 2022 році значення показника знижується на 257,43 процентних пункти і кожна гривня власного капіталу дозволила отримати лише 48,63 гривень виручки. Це є свідченням зниження ефективності використання коштів, вкладених власниками у підприємство. Як свідчать розраховані значення показників оборотності, ефективність управління наявними ресурсним потенціалом підприємства погіршилася, а ділова активність ТОВ «Гранно Тех» у 2022 р. порівняно із 2021 р. знизилася.

Важливе значення, з точки зору оцінювання ефективності діяльності підприємства, має аналіз показників рентабельності (табл. 2.7). Досліджуючи тенденції зміни показників рентабельності, слід зазначити, що позитивним результатом вважається їх зростання.

Показники рентабельності активів у 2022 р. зросли порівняно із їх значенням у 2021 р. Так, рентабельність активів, розрахована за чистим прибутком в 2021 році склала 3,21 %, тобто на кожну гривню активів підприємство отримало 3,12 грн. чистого прибутку. В 2022 році значення показника рентабельності активів дорівнювало 3,53%, що свідчить про підвищення ефективності використання активів.

Таблиця 2.7.

Динаміка показників рентабельності ТОВ «Гранно Тех» за 2020-2022 рр.

Показники	Рік		Абсолютний приріст (відхилення), +,-
	2021	2022	
Рентабельність активів (в чисельнику чистий прибуток), %	3,12	3,53	0,41
Рентабельність активів (в чисельнику ЕВІТ), %	3,8	4,31	0,51
Рентабельність активів (в чисельнику ЕВІТДА), %	3,8	4,31	0,51
Рентабельність власного капіталу, %	166,15	86,9	-79,25
Рентабельність продажів за чистим прибутком (чиста маржа), %	0,54	1,79	1,25
Коефіцієнт реінвестування, %	100	100	0
Коефіцієнт стійкості економічного зростання, %	90,76	60,58	-30,18
Період окупності активів	32,05	28,3	-3,75
Період окупності власного капіталу	0,6	1,15	0,55

Щодо показника рентабельності власного капіталу, то в 2022 році кожна гривня коштів, вкладених власниками принесла підприємству 86,9 грн. чистого прибутку. Цей показник знизився порівняно із досягнутим значенням у 2021 р. на 79,25%, що свідчить про не зниження ефективності роботи підприємства. Проте, це не досить поганий рівень показника, оскільки рентабельність має позитивне значення.

Рентабельність продажів за чистим прибутком (чиста маржа) показує скільки величину чистого прибутку, яка припадає на одиницю виручки. Цей показник демонструє здатність підприємства ефективно розпоряджатися доступними йому ресурсами. В 2021 році кожна гривня виручки, отриманої підприємством дозволила згенерувати 0,54 грн. чистого прибутку. В 2022 році рентабельність продажів за чистим прибутком підприємства становить 1,79 %, що свідчить про підвищення ефективності управлінських рішень.

Чистий прибуток отриманий підприємством, що залишається у його розпорядженні, може бути розподілений між статутним і резервним капіталом або залишатися як нерозподілений. Як джерело формування майна підприємства він може бути використаний для фінансування будь-яких активів. Нерозподілений прибуток є власністю засновників й збільшує величину власного капіталу. В 2021-2022 рр. 100 % чистого прибутку було спрямовано на рефінансування діяльності підприємства.

Коефіцієнт стійкості економічного зростання характеризує темпи росту власного капіталу за рахунок чистого прибутку. В 2021 році 90,76% власного капіталу було збільшено за рахунок чистого прибутку, а у 2022 році на 30,18% менше, тобто лише 60,58% власного капіталу було збільшено за рахунок чистого прибутку. За умови, що б підприємство функціонувало на рівня 2021 року його активи могли окупилися впродовж 32,05 років. В умовах діяльності 2022 р. період окупності активів становить 28,3 років.

Значення показника окупності власного капіталу, на відміну від показника окупності активів, у 2022 р. порівняно із 2021 р. зростає, проте це зростання не є значним й за умови досягнутого рівня діяльності у 2022 р. підприємство може окупити власний капітал впродовж 1,15 років.

Розраховані та проаналізовані значення фінансово-економічних коефіцієнтів діяльності ТОВ «Гранно Тех» в 2020-2022 рр. свідчать про деяке зниження ефективності діяльності досліджуваного підприємства у 2022 р., проте, слід вказати на їх прийнятне значення (в порівнянні із нормативними), впродовж всього періоду дослідження, що є ознакою позитивних тенденцій розвитку підприємства.

2.2. Організація та методика обліку грошових коштів на матеріалах ТОВ «Гранно Тех»

Грошові потоки на ТОВ «Гранно Тех» формуються на основі руху грошових коштів, який відбувається як у готівковій, так і у безготівковій формі. Здійнення розрахунків підприємства у безготівковій формі базується на проведенні перерахування певної суми грошових коштів з його поточного рахунка, що відкритий в установі банку, через посередника – у ролі якого виступає банк, на рахунки одержувачів, а також зарахування грошових коштів, які надходять підприємству від його контрагентів. В межах безготівкових розрахунків проводяться розрахунки ТОВ «Гранно Тех» з контрагентами (покупцями та постачальниками), з фінансово-кредитними установами, з бюджетом, з державними цільовими фондами та іншими державними організаціями.

Згідно Інструкції «Про порядок відкриття та закриття рахунків користувачам надавачами платіжних послуг з обслуговування рахунків», що затверджена

Постановою НБУ №162 від 29.07.200322 р. та відповідно до умов укладеного договору № 935-07-97 від 25.06.2020 р. між АТ «Полтава-банк» та ТОВ «Гранно Тех», досліджуваному підприємству відкрито поточний рахунок у національній валюті у відділенні АТ «Полтава-банк» за номером UA513314890000035703146931001. Відповідно до умов укладеного договору між АТ «Полтава-банк» та ТОВ «Гранно Тех», банківська установа взяла на себе зобов'язання здійснювати всі передбачені чинним законодавством операції за рахунком підприємства, здійснювати його обслуговування та забезпечувати збереження грошових коштів.

АТ «Полтава-банк» відкрила поточний рахунок ТОВ «Гранно Тех» на підставі наданої підприємством заяви про відкриття рахунку, яка була засвідчена підписом керівника підприємства. Заява була подана 25 червня 2020 р., отже з цієї дати й було відкрито рахунок для досліджуваного підприємства. Таким чином, розрахунково-касове обслуговування ТОВ «Гранно Тех» банк здійснює на договірній основі.

Крім поточного рахунку в АТ «Полтава-банк», який для підприємства є основним, за яким проводиться більшість розрахунків та на якому акумулюються майже вся сума грошових коштів підприємства, ТОВ «Гранно Тех» також має відкриті рахунки в установах ПАТ «Акцент-банк» та ПАТ «Приватбанк», з якими також укладено договори на банківське обслуговування.

АТ «Полтава-банк» виконує операції за розрахунковими документами підприємства згідно черговості їх надходження до банку та у межах наявного залишку коштів на поточному рахунку.

Основним розрахунковим документом, який використовує ТОВ «Гранно Тех» для провадження розрахунків у безготівковій формі є платіжна інструкція (додаток Е), яка заповнюється та подається підприємством до установи банку відповідно до Інструкції «Про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів

платіжних послуг» [26], що затверджена постановою Правління НБУ від 29.07.2022 № 163.

Платіжна інструкція являє собою розпорядчий документ, який складається підприємством та подається до установи банку для виконання ним платіжної операції, яка була ініційована підприємством.

Платіжна інструкція оформлюється підприємством державною мовою в електронній формі. Форма платіжної інструкції та порядок її надання встановлені договором між АТ «Полтава-банк» та ТОВ «Гранно Тех». Також у договорі визначені засоби здійснення дистанційної комунікації, які застосовуються під час ініціювання підприємством платіжних операцій. Основні реквізити платіжної інструкції передбачені в Інструкції № 163, до них відносяться: номер та дата документа, найменування платника, код платника, найменування надавача платіжних послуг, номер банківського рахунку платника, найменування отримувача коштів, код отримувача коштів, найменування надавача платіжних послуг отримувача, номер банківського рахунку отримувача, сума платежу (цифрами і словами) та призначення платежу. При цьому основна увага приділяється такому реквізиту, як «призначення платежу», який повинен відображати повну інформацію про здійснюваний платіж та документи, на підставі яких такий платіж здійснюється.

Виконання банком платіжної інструкції здійснюється у тій черговості, у якій вони надходять до установи банку та лише у межах тих сум коштів, які є на поточному рахунку підприємства на момент надходження до банку платіжної інструкції.

АТ «Полтава-банк» виконує платіжні інструкції, які надходять від ТОВ «Гранно Тех» використовуючи також суми, які надходять на поточний рахунок підприємства впродовж операційного дня, або може виконувати платіжні за рахунок наданого підприємству кредиту, що передбачено умовами договору, укладеного між досліджуваним підприємством на установою банку. Платіжна інструкція до

виконання приймається банком впродовж 30 календарних днів із дати, коли вона була складена підприємством, при цьому дату складання платіжної інструкції в цей час не враховують.

Отримавши від підприємства платіжні інструкції АТ «Полтава-банк» має право відмовитися від їх виконання, якщо реквізити платіжної інструкції заповнені з порушенням встановлених вимог. Виконання платіжних інструкцій відбувається у той самий операційний день коли було отримано платіжну інструкцію, але в межах операційного часу банку.

У підприємства є право на відкликання платіжної інструкції до того часу, доки кошти не будуть списані із його поточного рахунку або до настання дати валютування платіжної інструкції. Відкликання платіжної інструкції можливе тільки у повній сумі.

Згідно укладеного договору між АТ «Полтава-банк» та ТОВ «Гранно Тех» підприємство несе відповідальність перед банком за відповідність та достовірність інформації, яка зазначається ним у платіжній інструкції, а також суті платіжної операції. Банк, у свою чергу, несе відповідальність перед підприємством за невиконання або неналежне виконання здійснюваних платіжних операцій та умов укладеного договору.

Для відображення в бухгалтерському обліку ТОВ «Гранно Тех» платіжних операцій, які здійснюються у безготівковій формі використовується рахунок 31 «Рахунки в банках», за дебетом якого відображається надходження грошових коштів, а за кредитом - їх використання.

Аналітичний облік за рахунком 31 «Рахунки в банках» підприємством ведеться у розрізі рахунків, які відкриті в умтановвах банків, а саме:

- рахунок 311 «Поточний рахунок в ПАТ «Акцент - Банк»;
- рахунок 316 «Поточний рахунок в ПАТ «Полтава - Банк»;
- рахунок 317 «Корпоративний рахунок в ПАТ «Полтава - Банк»;

- рахунок 318 «Поточний рахунок в ПАТ «Приватбанк».

Ведення аналітичного обліку забезпечує можливість щоденного визначення підприємством залишків грошових коштів на відкритих рахунках в банках, контролб за їх рухом за відповідний період часу, виявлення фактів накопичення грошових коштів понад встановлені мінімальної підприємства.

Підставою для здійснення записів на відповідних рахунках підприємства є виписки банку та розрахункові документи, які до них додаються.

Виписки з поточних рахунків підприємства слугують підтвердженням виконаних на цих рахунках платіжних операцій за день та складаються банком для відповідного інформування підприємства. Порядок надання виписок з поточного рахунку, періодичність їх надання та форма надання, визначені у договорі, який укладено між банком та підприємством. Зокрема, виписки АТ «Полтава-банк» надаються підприємству в електронній формі щоденно у дні, коли відбуваються платіжні операції за поточним рахунком підприємства (додаток Є).

Отримані бухгалтером підприємства виписки з рахунків, які надійшли з банку проходять наступні етапи обробки:

1) здійснюється перевірка відповідності записів у розрахункових документах, які додаються до виписок. При отриманні підприємством готівкових коштів з банку до виписки прикладається квитанція прибуткового касового ордера, яка складається під час оприбуткування грошової готівки в касі підприємства. У випадку виявлення у виписці банку операцій, пов'язаних із помилковим зарахуванням грошових коштів (які не належать підприємству), підприємством здійснюються заходи з повернення таких коштів платникові. У випадку, якщо виявиться необґрунтоване списання коштів з поточного рахунку підприємства, то терміново з'ясовуються причини такого списання;

2) у виписці та доданих до неї розрахункових документах проставляються шифри кореспондуючих рахунків у відповідності до характеру проведеної грошової

операції. При цьому на розрахункових документах вказуються також порядкові номери запису у виписці. На опрацьованих таким чином документах та виписках ставиться штамп «Погашено»;

3) окремо за дебетом й окремо за кредитом рахунка 31 «Рахунки в банках» здійснюються підрахунок сум за однорідними операціями та за однойменними кореспондуючими рахунками, шифри яких зазначені у виписці;

4) здійснюються записи за кредитом рахунка 31 «Рахунки в банках» у Журналі 1 і за дебетом рахунка 31 «Рахунки в банках» у Відомості № 1.2 з відповідною розбивкою за кореспондуючими рахунками. Таким чином здійснюється автоматичне формування кредитових та дебетових оборотів за рахунком 31 з відповідною розбивкою за кореспондуючими рахунками.

Прядок відображення в бухгалтерському обліку ТОВ «Гранно Тех» операцій за поточним рахунком підприємства наведено в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Фрагмент відображення в обліку операцій на поточному рахунку ТОВ «Гранно Тех» за вересень 2023 р.

№ з/п	Первинний документ	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
Списання коштів з поточного рахунка					
1.	Платіжна інструкція	Перераховано кошти в оплату ТОВ «Майер-Про» за граблини борони	631	311	1342,00
2.	Платіжна інструкція	Перераховано кошти в оплату ТОВ АПК «Щедр і К» за насоси	631	311	11155,38
3.	Платіжна інструкція	Перераховано кошти в оплату ПП ВКФ «Промсервіс» за вагомір зерна	631	311	22800,00
Надходження коштів на поточний рахунок					
1.	Банківська виписка	Надійшла оплата від ФГ «Колос 2021» за транспортний пристрій ПТЗ	311	361	58000,00
2.	Банківська виписка	Надійшла оплата від ФГ «Сатурн» за вологомір зерна WILE 78	311	361	17300,00
3.	Банківська виписка	Надійшла оплата від ТОВ «Агроресурс» за датчики	311	361	1900,00

Бухгалтерія після одержання і перевірки первинних документів щодо руху коштів на поточному рахунку, формує оборотно-сальдові відомості (додаток Ж), в розрізі поточних рахунків відкритих підприємством в установах банків (табл. 2.9).

Таблиця 2.9.

Ілюстрація оборотно-сальдової відомості за рахунком 31 «Рахунки в банках» ТОВ «Гранно Тех»

ТОВ "Гранно Тех"						
Оборотно-сальдова відомість по рахунку 31 за Вересень 2023 г.						
Виведені дані:		БО (дані бухгалтерського обліку)				
Рахунок	Сальдо на початок періоду		Обороти за період		Сальдо на кінець періоду	
	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит
Банківські рахунки						
31	1 407,57		1 990 352,69	1 748 557,68	243 202,58	
311	635,55				635,55	
Поточний в ПАТ "Акцент-Банк"	635,55				635,55	
315	8,00		171,00	171,00	8,00	
ПДВ рахунок	8,00		171,00	171,00	8,00	
316	365,71		1 990 181,69	1 748 386,68	242 160,72	
Поточний рахунок в ПАТ "Полтава-банк"	365,71		1 990 181,69	1 748 386,68	242 160,72	
317	318,31				318,31	
Корпорат. ПК в ПАТ "Полтава-банк"	318,31				318,31	
318	80,00				80,00	
Поточний рахунок Приватбанк	80,00				80,00	
Всього	1 407,57		1 990 352,69	1 748 557,68	243 202,58	

Наприкінці кожного місяця підраховуються усі надходження й виплати грошових коштів, які відбувалися за відкритими рахунками підприємства в установах банків та визначається залишок коштів на поточному рахунку на 1-ше число наступного місяця. Підсумкові дані цих реєстрів записують до Головної книги (додаток З).

Звісно, що більший обсяг операцій, які пов'язані із рухом грошових коштів підприємства відбувається у безготівковій формі, хоча підприємство здійснює й готівкові розрахунки. Останні провадяться базуючись на нормах Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні № 148. Ведення касових операцій на ТОВ «Гранно Тех» здійснюється бухгалтером підприємства, з яким укладено договір про матеріальну відповідальність. Відповідно, бухгалтер несе повну матеріальну відповідальність за збереженість грошових коштів підприємства.

Надходження готівкових коштів до каси та їх вдача з каси оформляються прибутковими (додаток К) та видатковими (додаток Л) касовими ордерами. Усі

прибуткові та видаткові касові ордери реєструються бухгалтером у журналі реєстрації прибуткових і видаткових касових документів (додаток М), який ведеться окремо в розрізі прибуткових та окремо в розрізі видаткових операцій. Видаткові касові ордери, які оформлюються на основі видаткових відомостей, підлягають реєстрації в журналі після проведення виплат, які зазначені у видатковій відомості.

Під час оформлення прибуткових та видаткових касових ордерів, бухгалтер дотримується встановлених правил їх заповнення та наводить всю необхідну інформацію, що перебачена реквізитами цих документів.

Зокрема, у прибутковому касовому ордері зазначається наступна інформація:

- номер документа (відповідно до запису у Журналі реєстрації прибуткових та видаткових касових ордерів);

- номер за порядком;

- дата приймання грошових коштів до каси (проставляється дата, що зазначена в Журналі реєстрації прибуткових та видаткових касових ордерів);

- номер кореспондуючого рахунку (субрахунку), який кореспондує за кредитом із дебетом рахунку 301 «Готівка в національній валюті»;

- сума операції словами цифрами (зазначається фактично отримана до каси сума грошових коштів: гривні - словами, копійки – цифрами);

- сума операції цифрами (зазначається сума грошових коштів, що надійшла у касу цифрами (у гривні з копійками);

- інформація про особу, від якої приймаються грошові кошти;

- підстава для оприбуткування грошових коштів (джерело походження коштів);

- підписи бухгалтера (як особи, яка склала ордер та матеріально-відповідальної особи, яка одержала документ для виконання розрахункової операції).

Особі, яка вносить грошові кошти в касу підприємства, видається квитанція.

Вибуття грошових коштів з каси оформлюється видатковими касовими ордерами (додаток Л) та може відбуватися внаслідок здійснення наступних операцій: передачі грошових коштів в установу банку для зарахування на поточний рахунок; виплати заробітної плати; видачі грошових коштів у підзвіт (відрядження або придбання матеріальних цінностей); повернення фінансової допомоги, позики.

Інформація з прибуткових та видаткових касових ордерів переноситься до касової книги (додаток Н). Записи у касовій книзі проводяться на основі інформації з прибуткових та видаткових касових ордерів та здійснюються у двох примірниках. Перший примірник – це невідривна частина аркуша касової книги, тобто «Вкладні аркуші касової книги», яка залишається у касовій книзі. Другий примірник є відривним і являється звітом касира. І перший і другий примірники нумеруються однаковими цифрами. Після роздруковування вкладного аркуша касової книги та звіту касира, бухгалтер підприємства, який виконує функції касира їх підписує, підсумовує операції та виводить залишок грошових коштів на кінець дня і проти кожної суми проставляє шифр кореспондуючого рахунку.

Записи в касовій книзі проводяться за операціями з надходження або видачі грошових коштів за кожним касовим ордером в день їх надходження або видачі. Якщо руху грошових коштів в касі підприємства впродовж певного робочого дня не відбувається, записи в касовій книзі в цей день не проводяться. Нумерація сторінок касової книги здійснюється автоматично з початку року. Після закінчення звітного календарного року вкладні аркуші касової книги роздруковуються та оформлюються у підшивки в хронологічному порядку. Загальна кількість вкладних аркушів касової книги за рік засвідчується підписами керівника та бухгалтера, а підшивки оформлюють у вигляді книги, яка завіряється печаткою підприємства.

Узагальнення інформації про наявність і рух грошових коштів у касі підприємства здійснюється на рахунку 301 «Готівка в національній валюті», за дебетом якого показують надходження грошових коштів до каси підприємства, а за

кредитом – вибуття грошових коштів з каси підприємства. Всі записи по даному рахунку ведуться на підставі даних касової книги – звіту касира та доданих до нього документів. Порядок відображення операцій з грошовими коштами у касі досліджуваного підприємства наведено в таблиці 2.10. Слід зазначити, що обсяг операцій, які здійснюються ТОВ «Гранно Тех» у готівковій формі дуже незначний.

Таблиця 2.10

**Кореспонденція рахунків з обліку грошових коштів у касі ТОВ «Гранно Тех»
за вересень 2023 р.**

№ з/п	Первинний документ	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
Надходження грошових коштів в касу підприємства					
1.	Прибутковий касовий ордер № 20 від 07.09.2023 р.	Повернуто кошти поворотної фінансової допомоги наданої засновнику згідно договору позики № 0508/2023 від 05.08.2023 р.	301	685	4910,50
2.	Прибутковий касовий ордер № 21 від 22.09.2023 р.	Повернуто кошти поворотної фінансової допомоги наданої засновнику згідно договору позики № 0508/2023 від 05.08.2023 р.	301	685	560,20
Виплата грошових коштів з каси підприємства					
1	Видатковий касовий ордер № 20 від 07.09.2023 р.	Виплачена заробітна плата керівнику підприємства Слободяник М.П. згідно платіжної відомості № 32 від 07.09.2023 р.	661	301	4910,50
2	Видатковий касовий ордер № 21 від 22.09.2023 р.	Виплачена заробітна плата керівнику підприємства Слободяник М.П. згідно платіжної відомості № 33 від 22.09.2023 р.	661	301	6440,00

В кінці кожного місяця дані за рахунком 301 «Готівка в національній валюті» узагальнюються та формується оборотно-сальдова відомість (табл. 2.11 – додаток О), підсумкові дані якої записують до головної книги (додаток П).

Таблиця 2.11

Ілюстрація оборотно-сальдової відомості за рахунком 301 «Готівка в національній валюті» ТОВ «Гранно Тех» за вересень 2023 р.

ТОВ "Гранно Тех"						
Оборотно-сальдова відомість по рахунку 30 за Вересень 2023 г.						
Виведені дані		БО (дані бухгалтерського обліку)				
Рахунок	Сальдо на початок періоду		Обороти за період		Сальдо на кінець періоду	
Стаття руху грошових коштів	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит
30			11 350,50	11 350,50		
301			11 350,50	11 350,50		
Каса			11 350,50	11 350,50		
Всього			11 350,50	11 350,50		

Дані Головної книги, в свою чергу, є основою для формування показників Балансу підприємства, інформація якого дозволяє зробити загальні висновки щодо обсягів згенерованих грошових потоків підприємства за звітний період (додаток Д).

2.3. Оцінка ефективності грошових потоків на матеріалах ТОВ «Гранно Тех»

Оцінка ефективності грошових потоків підприємства здійснювалася поетапно та включала такі напрями: аналіз ліквідності балансу; аналіз ліквідності та фінансової стійкості підприємства; оцінку додатного, від'ємного грошових потоків (динаміка зміни, збалансованість, рівномірність надходження та вирачання) та чистого грошового потоку; коефіцієнтний аналіз. Проведення оцінювання грошових потоків саме за такими напрями дозволяє отримати інформацію для оцінювання діяльності підприємства в минулому, визначення тенденцій у теперішньому часі, а також є основою для здійснення прогнозування і планування грошових потоків у майбутньому.

Важливим показником, за допомогою якого можна визначити фінансові позиції підприємства є його платоспроможність, яка визначає здатність підприємства своєчасно розраховуватися за своїми зобов'язаннями.

Спроможність підприємства до швидкої сплати своєї заборгованості визначається ліквідністю його балансу. На основі проведення аналізу ліквідності балансу визначається рівень покриття зобов'язань підприємства наявними у нього активами, для цього здійснюється порівняння термінів перетворення активів на грошові кошти з термінами «дозрівання» зобов'язань до погашення.

Баланс вважається абсолютно ліквідним, якщо мають місце такі співвідношення між відповідними групами активів та зобов'язань: $A1 \geq П1$; $A2 \geq П2$; $A3 \geq П3$; $A4 \leq П4$.

Для проведення аналізу ліквідності балансу нами були згруповані активи і зобов'язання ТОВ «Гранно Тех» за відповідними групами (табл. 2.12). При цьому до групи А1 були віднесені: гроші та їх еквіваленти (абсолютно ліквідні активи підприємства), до групи А2: поточна дебіторська заборгованість (так звані швидко реалізовані активи), до групи А3: запаси та інші оборотні активи (активи, які повільно реалізуються), до групи А4: основні засоби та інші необоротні активи (важко реалізовані активи). Відповідно, до груп зобов'язань підприємства були віднесені, до групи П1: кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги, заборгованість за розрахунками з бюджетом та розрахунками з оплати праці (термінові зобов'язання, які необхідно погасити впродовж місяця), до групи П2: інші поточні зобов'язання, до групи П3: довгострокові зобов'язання, до групи П4: власний капітал.

Таблиця 2.12.

Вихідні дані для аналізу ліквідності балансу ТОВ «Гранно Тех» в 2020 - 2022 рр.

Актив	Звітний рік		
	2020	2021	2022
1. Найбільш ліквідні активи (А1)	5,8	15,3	41,9
2. Швидко реалізовані активи (А2)	952,1	2413,2	1262,3
3. Повільно реалізовані активи (А3)	667,9	1472,1	3073,5
4. Важко реалізовані активи (А4)	8,8	2,8	0
Баланс	1634,6	3903,4	4377,7
Пасив			
1. Найбільш термінові зобов'язання (П1)	923,0	3280,2	3261,8
2. Короткострокові пасиви (П2)	702,8	528,0	874,4
3. Довгострокові пасиви (П3)	-	-	-
4. Постійні пасиви (П4)	8,8	95,2	241,5
Баланс	1634,6	3903,4	4377,7

Дослідження співвідношень між цими групами активів і пасивів за досліджуваний період (2020-2022 рр.), засвідчує наступні тенденції змін в структурі

показників балансу підприємства та його ліквідності (табл. 2.13). Баланс підприємства не є абсолютно ліквідним в жодному з досліджуваних періодів, оскільки відчувається брак високоліквідних засобів, тобто грошових коштів для забезпечення погашення найбільш термінових зобов'язань, проте він є ліквідним у середньостроковій та довгостроковій перспективі.

Таблиця 2.13.

Аналіз ліквідності балансу ТОВ «Гранно Тех» в 2020 - 2022 рр.

Групи активів	Сума, тис. грн.	Групи пасивів	Сума, тис. грн.	Платіжний надлишок (нестача), тис. грн.
2020 рік				
A1	5,8	П1	923,0	-917,2
A2	952,1	П2	702,8	+249,3
A3	667,9	П3	-	+667,9
A4	8,8	П4	8,8	0
2021 рік				
A1	15,3	П1	3280,2	-3264,9
A2	2413,2	П2	528,0	+1885,2
A3	1472,1	П3	-	+1472,1
A4	2,8	П4	95,2	+92,4
2022 рік				
A1	41,9	П1	3261,8	-3219,9
A2	1262,3	П2	874,4	+387,9
A3	3073,5	П3	-	+3073,5
A4	0	П4	241,5	+241,5

Впродовж 2020 -2022 рр. у досліджуваного підприємства співвідношення між відповідними групами активів і пасивів, що характеризують показники ліквідності балансу були такими : $A1 < P1$; $A2 > P2$; $A3 > P3$; $A4 \leq P4$.

На ТОВ «Гранно Тех» впродовж усього досліджуваного періоду за другою і третьою групами порівняння активів і пасивів спостерігається наявність необхідної кількості активів для погашення поточних й середньострокових зобов'язань. У 2020 р. підприємство мало у наявності важкорезалізованих активів на суму, що дорівнювала величині власного капіталу ($A4 = P4$). Проте, починаючи із 2021 р. спостерігається нарощення джерел формування капіталу за групою П4, що

дозволило забезпечити дотримання співвідношення між відповідними групами наступним чином: $A4 < П4$.

Таким чином, на ТОВ «Гранно Тех» друга, третя та четверта групи відповідають нормі, проблеми можуть виникати тільки стосовно погашення найбільш термінових зобов'язань.

На другому етапі оцінювання ефективності грошових потоків нами були розраховані та проаналізовані такі відносні показники, як коефіцієнти абсолютної, швидкої та поточної ліквідності, а також проведено співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості. З даних таблиці 2.14 видно, що впродовж 2020-2021 рр. значення коефіцієнта абсолютної ліквідності дорівнює нулю, що підтверджує раніше зроблений висновок відносно можливих проблем із погашенням найбільш термінових зобов'язань через брак наявних грошових коштів у необхідній кількості. Враховуючи рекомендовані значення даного показника, які встановлені на рівні 0,2 - 0,35, бачимо, що в 2020 та 2021 рр. підприємство не могло негайно погасити жодної гривні термінових зобов'язань. В 2021 році значення показника дещо зросло, але до суттєвої зміни ситуації щодо можливості погашення найбільш термінових зобов'язань це не призвело. Тож підприємству слід вживати заходів для нарощування обсягів вільних грошових коштів задля забезпечення можливості погашення термінових зобов'язань, підвищуючи тим самим низьке значення коефіцієнта абсолютної ліквідності.

Таблиця 2.14.

Динаміка показників ліквідності ТОВ «Гранно Тех» в 2020 - 2022 рр.

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +,-		
	2020	2021	2022	2021 / 2020	2022 / 2021	2022 / 2020
Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	1,0	1,02	1,06	0,02	0,04	0,06
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,67	0,71	0,35	0,04	-0,36	-0,32
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0	0	0,01	0	0,01	0,01
Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості	1,03	0,74	0,39	-0,29	-0,35	-0,64

Впродовж досліджуваного періоду простежується задовільне значення показника поточної ліквідності, яке не опускалося нижче нормативу (критичне значення дорівнює 1), що означає здатність підприємства погасити всі свої зобов'язання впродовж року. В 2020 році на кожну гривню поточних зобов'язань припадала 1,0 грн. оборотних активів. В 2021 та 2022 рр. поточна ліквідність підприємства дещо зросла й на кожну гривню поточних зобов'язань припадало 1,02 грн. та 1,06 грн. оборотних активів, відповідно.

Показник швидкої ліквідності (нормативне значення 0,7-0,8), в 2022 році суттєво знизився порівняно із 2020 та 2022 рр. Тобто підприємство у 2022 р. могло швидко погасити лише 35,0 % поточних зобов'язань, у той час коди у 2021 р. така можливість забезпечувалася на 67,0%, а у 2022 р. – на 71,0%.

Враховуючи, що значення показника співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості впродовж досліджуваного періоду знижується, це свідчить, що підприємство почало отримувати більше фінансових ресурсів у вигляді кредиторської заборгованості, ніж акумулювати коштів у дебіторській заборгованості. В 2020 році на кожну гривню кредиторської заборгованості припадало 1,03 грн. дебіторської заборгованості. В 2021-2022 рр. політика управління дебіторською та кредиторською заборгованістю стала більш ефективною, оскільки на кожну гривню кредиторської заборгованості припадало 0,74 та 0,39 грн. дебіторської заборгованості.

Далі розглянемо тенденції зміни показників фінансової стійкості підприємства, які характеризують ефективність грошових потоків підприємства з точки зору ретроспективи (табл. 2.15).

Наявність у підприємства власних оборотних коштів забезпечує можливості формування гнучкої фінансової політики. При цьому зменшується необхідність залучення позикових коштів, що здійснює позитивний вплив на фінансову стійкість підприємства. В 2020 році підприємство не мало у своєму розпорядженні власних

обогових коштів, оскільки значення показника дорівнювало нулю. В 2021-2022 рр. спостерігається нарощення величини власних оборотних коштів до 92,4 тис грн. у 2021 р. та 241,5 тис. грн. у 2022 р.

Таблиця 2.15.

Динаміка показників фінансової стійкості ТОВ «Гранно Тех» в 2020 - 2022 рр.

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +,-		
	2020	2021	2022	2021 / 2020	2022 / 2021	2022 / 2020
Власні обігові кошти, тис. грн.	0	92,4	241,5	92,4	149,1	241,5
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	0	0,02	0,06	0,02	0,04	0,06
Маневреність власних оборотних коштів	0	0,17	0,17	-	0	-
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами запасів	0	0,08	0,08	0,08	0	0,08
Коефіцієнт фінансової автономії	0,01	0,02	0,06	0,01	0,04	0,05
Коефіцієнт фінансової залежності	185,75	41	18,13	-144,75	-22,87	-167,62
Коефіцієнт фінансового левериджу	184,75	40	17,13	-144,75	-22,87	-167,62
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0	0,97	1	0,97	0,03	1
Коефіцієнт короткострокової заборгованості	1	1	1	0	0	0
Коефіцієнт фінансової стійкості (покриття інвестицій)	0,01	0,02	0,06	0,01	0,04	0,05

Фінансування оборотних коштів за рахунок власних фінансових ресурсів майже не відбувається через їх недостатність, для цього підприємство формує зобов'язання. В 2021 році значення показника становило 0,02, тобто на кожен гривню оборотних коштів припадало 0,02 грн. власних оборотних коштів. В 2022 році лише 0,06 % оборотних коштів було сформовано за рахунок власних оборотних коштів.

На основі дослідження коефіцієнта маневреності власних оборотних коштів можемо зробити висновок про те, що питома вага абсолютно ліквідних активів у власних оборотних коштах є незначною, що ускладнює можливості фінансових маневрів. Відсутність власних оборотних коштів у 2020 р., відповідно засвідчує й нульове значення коефіцієнта маневреності власних оборотних коштів. В 2021-2022 рр. значення показника дещо підвищилося й становило 0,17, тобто із загальної

величини власних оборотних коштів лише 17% займають абсолютно ліквідні активи.

В 2020 році фінансування запасів за рахунок власних оборотних засобів не здійснювалося із-за відсутності останніх. У 2021-2022 рр. на кожну гривню запасів припадало 0,08 грн. власних оборотних коштів, що свідчить про неможливість підприємства забезпечити фінансування запасів за власний рахунок. Для цього підприємством залучаються позикові кошти.

Як свідчить значення коефіцієнта фінансової автономії, який у 2020 р. дорівнював 0,01, при нормативному значенні $\geq 0,5$, частка власного капіталу у сукупних джерелах фінансування становила 1%. В 2021-2022 рр. величина показника дещо зросла – до 0,06, однак його значення залишається суттєво нижче від нормативного, що підтверджує велику залежність підприємства від позикових джерел.

Коефіцієнт фінансової залежності є оберненим до коефіцієнта фінансової автономії. Його нормативне значення встановлено на рівні 1,66-2,0. В 2020 р. на ТОВ «Гранно Тех» на кожну гривню власного капіталу підприємства припадало 185,75 грн. пасивів. Таке значення показника суттєво перевищує нормативний рівень. В 2021 р. та 2022 р. величина показника суттєво знизилася до позначки 40,0 та 18,13 відповідно, проте й досі величина сукупних джерел фінансування, яка припадає на одиницю власного капіталу залишається надвисокою.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу характеризує питому вагу власних оборотних коштів у власному капіталі. В 2020 році значення показника дорівнювало нулю, оскільки підприємство не володіло власними оборотними коштами. В 2021 році величина показника становила 0,97, а у 2022 р. – 1,0, що свідчить про те, що величина власних обігових коштів дорівнює величині власного капіталу.

Коефіцієнт фінансової стабільності характеризує рівень забезпеченості заборгованості підприємства власними коштами. Незначна величина даного

показника, який впродовж досліджуваного періоду складав від 0,01 – у 2020 р. до 0,02 та 0,06 – у 2021 р. та 2022 р. відповідно, свідчить про незабезпеченість заборгованості власними коштами підприємства, а отже, характеризує підприємство як фінансово не стійке. Низький рівень коефіцієнта фінансової стійкості свідчить про те, що у найближчій перспективі у підприємства можуть виникнути ризики, пов'язані із недостатністю фінансування задля ефективного провадження діяльності та стабільного розвитку підприємства.

Таким чином, розраховані показники ліквідності та фінансової стійкості ТОВ «Гранно Тех» засвідчують високий рівень його залежності від зовнішніх джерел фінансування та сумнівну спроможність підприємства в найближчій перспективі виконати зовнішні зобов'язання за рахунок власних коштів.

З метою оцінювання додатного, від'ємного та чистого грошового потоку нами було розрахунковим шляхом, базуючись на даних бухгалтерського обліку, визначено їх рівень (табл. 2.16) та прослідковано тенденції зміни (рис. 2.3).

Таблиця 2.16.

Величина та динаміка зміни додатного, від'ємного та чистого грошового потоку ТОВ «Гранно Тех» в 2020 - 2022 рр.

Показники	Роки			Абсолютний приріст (відхилення), +; -			Відносний приріст (відхилення), %		
	2020	2021	2022	2021 /2020	2022 /2021	2022 /2020	2021 /2020	2022 /2021	2022 /2020
Додатний грошовий потік, тис. грн	7384,8	15915,2	8186,1	8530,4	-7729,1	801,3	115,51	-48,56	10,85
Від'ємний грошовий потік, тис. грн	7379	15899,9	8144,2	8520,9	-7755,7	765,2	115,47	-48,78	10,37
Чистий грошовий потік, тис. грн.	5,8	15,3	41,9	9,5	26,6	36,1	163,79	173,86	622,41

Як свідчать наведені дані, величина грошових потоків впродовж досліджуваного періоду зростала. Найбільшими були потоки грошових коштів у 2021 р. Так, у 2021 р. порівняно із 2020 р. додатний грошовий потік зріс на 8530,4 тис. грн., або на 115,51%, величина від'ємного грошового потоку зросла на 8520,9

тис. грн., або на 115,47%, чистий грошовий потік зріс на 26,6% або на 9,5 тис.грн., що можна визнати як позитивні тенденції змін.

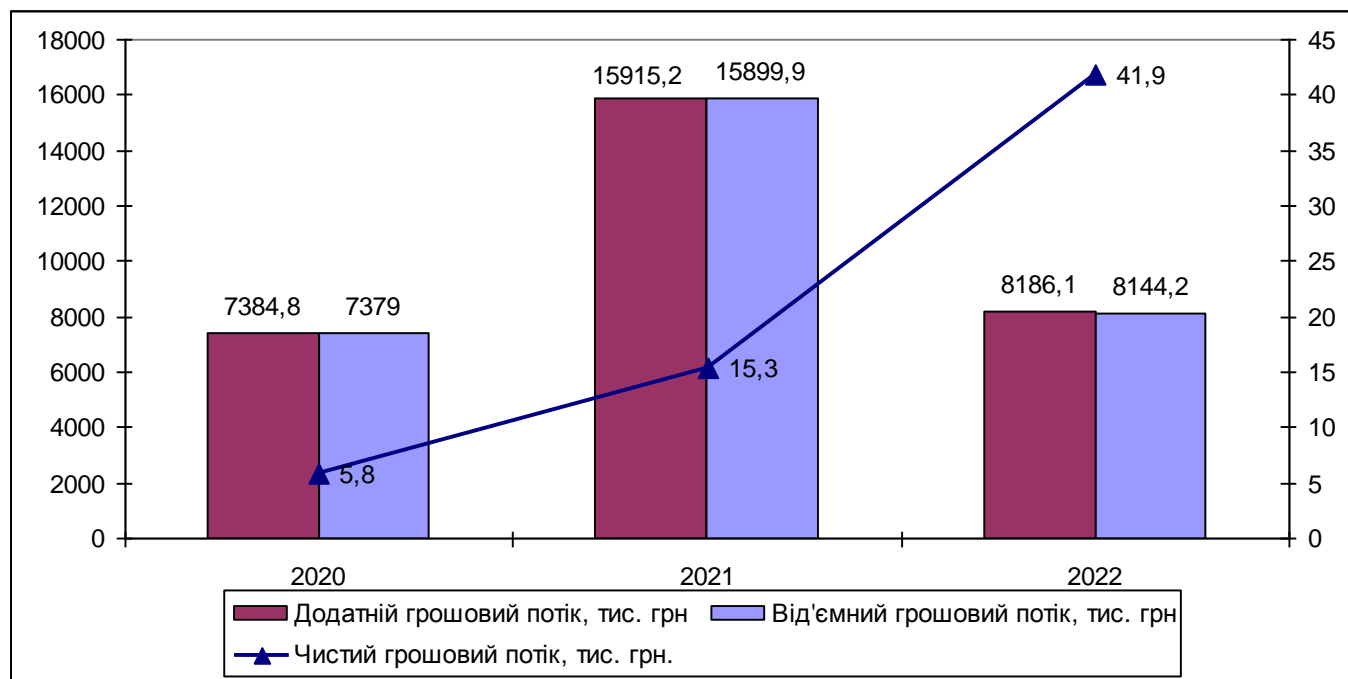

Рис. 2.3. Динаміка зміни додатного, від'ємного та чистого грошового потоку ТОВ «Гранно Тех» в 2020 - 2022 рр.

Слід зазначити, що позитивним є також і те, що підприємств продовж досліджуваного періоду генерувало чистий грошовий потік, який мав додатне значення, тобто надходження коштів, перевищували їх витрачання.

Для того, щоб оцінити збалансованість грошових потоків підприємства проаналізуємо обсяги формування грошових потоків в помісячному розрізі за результатами діяльності ТОВ «Гранно Тех» у 2023 р. Слід зазначити, що під збалансованим грошовим потоком ми розуміємо грошовий потік, який забезпечує формування додатного і від'ємного грошового потоку у таких розмірах, за яких чистий грошовий потік буде мати додатне, або як мінімум нульове значення. Результати аналізу збалансованості грошових потоків наведені у табл. 2.17.

Таблиця 2.17.

Збалансованість грошових потоків за результатами діяльності ТОВ «Гранно Тех» у 2023 р.

Період	Додатний грошовий потік, грн	Від'ємний грошовий потік, грн	Чистий грошовий потік, грн
Січень 2023	751703,00	697075,91	54627,09
Лютий 2023	2055257,00	1984955,80	70301,20
Березень 2023	3277128,85	3384884,90	-107756,05
Квітень 2023	3453149,75	3440016,24	13133,51
Травень 2023	2029594,30	2067642,60	-38048,30
Червень 2023	716307,20	641426,30	74880,90
Липень 2023	1062515,75	1168011,94	-105496,19
Серпень 2023	2356826,10	2358997,66	-2171,56
Вересень 2023	2001703,19	1759908,18	241795,01
Жовтень 2023	1307135,50	1463087,75	-155952,25
Листопад 2023	1365220,80	1252728,47	112492,33
Грудень 2023	1738160,46	1688 688,85	49471,61
Разом	22114701,90	21907424,60	207277,30

Як бачимо, в окремі періоди спостерігається незбалансованість грошових потоків. Це характерно для наступних місяців: березня, травня, липня, серпня та жовтня 2023 р., тобто майже у половині звітних періодів витрачання грошових коштів перевищувало їх надходження, що у випадку відсутності накопичених раніше коштів, могло б привести до проблем із контрагентами та виникнення простроченої заборгованості. Найбільшими за обсягами були грошові потоки у березні, квітні та серпні 2023 р., причому лише у квітні було згенеровано додатний чистий грошовий потік у розмірі 13133,51 грн., у той час, як у березні та жовтні чистий грошовий потік мав від'ємне значення: у березні сума витрачання коштів перевищувала суму надходження на 107756,05 грн., а у серпні на 2171,56 грн. Для кращої візуалізації тенденцій зміни грошових потоків у 2023 р. представимо показники рівномірності надходження та витрачання грошових коштів підприємства на рис. 2.4.

Рис. 2.4. Динаміка рівномірності надходження та витрачання грошових коштів ТОВ «Гранно Тех» у 2023 р.

Тенденції зміни чистого грошового потоку впродовж 2023 р. наведено на рис. 2.5.

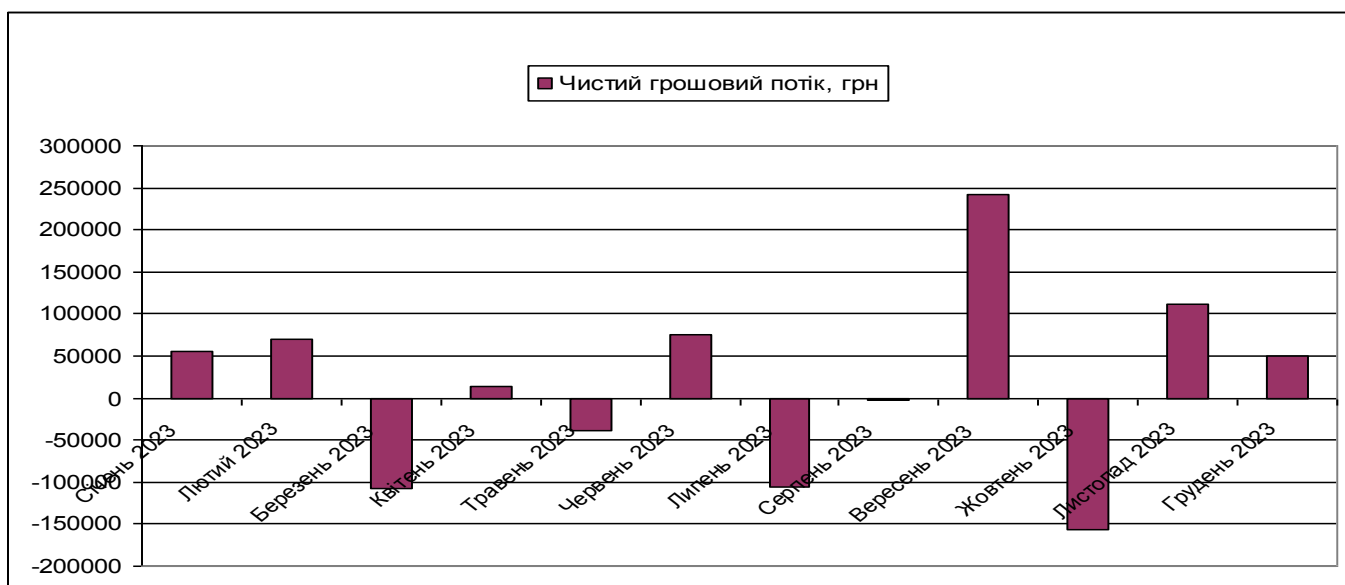

Рис. 2.5. Динаміка чистого грошового потоку ТОВ «Гранно Тех» у розрізі періодів 2023 р.

Як свідчать результати проведених розрахунків, найбільший додатній грошовий потік підприємством у 2023 р. було згенеровано у вересні у розмірі 241795,01 грн., а найбільший від'ємний грошовий потік – у жовтні у розмірі 155952,25 грн.

Таким чином, оцінюючи синхронізацію та рівномірність формування грошових потоків підприємства, можна зробити висновок про не досить ефективне управління грошовими потоками підприємства.

З метою більш детального аналізу грошових потоків підприємства проведемо вертикальний аналіз додатного і від'ємного грошового потоку, який формується за результатами операційної діяльності підприємства та в розрізі окремих джерел надходження і напрямів витрачання коштів.

За результатами діяльності ТОВ «Гранно Тех» в 2010 р. (табл. 2.18.), основним джерелом надходження коштів на підприємство є реалізація продукції (товарів, робіт, послуг).

Таблиця 2.18.

Вертикальний аналіз грошового потоку від операційної діяльності за джерелами надходження і витрачання коштів ТОВ «Гранно Тех» в 2020-2022 рр.

№ з/п	Показники	Надходження						Видаток					
		2020 р.		2021 р.		2022 р.		2020 р.		2021 р.		2022 р.	
		тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
1	Надходження коштів від:												
1.1	- реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	7384,8	100	15915,2	100	8186,1	100						
1.2	- інші надходження	0	0	0	0	0	0						
2	Витрачання коштів:												
2.1	- на оплату товарів (робіт, послуг)							6692,9	90,70	14371,5	90,39	7629,5	93,68
2.2	- на оплату праці							45,3	0,61	55,3	0,35	81,2	1,00
2.3	- відрахування на соціальні заходи							12,8	0,17	15,8	0,10	23,2	0,28
2.4	- інші витрачання							614,0	8,32	1438,4	9,05	378,2	4,64
2.5	- зобов'язання з податку на прибуток							14,0	0,19	18,9	0,12	32,1	0,39
Всього		7384,8	100	15915,2	100	8186,1	100	7379,0	100	15899,9	100	8144,2	100

Витрачання грошових коштів пов'язаних з операційною діяльністю здійснюється підприємством за наступними напрямками: витрачання коштів на оплату товарів (робіт, послуг); витрачання грошових коштів на оплату праці та здійснення відрахувань на соціальні заходи; інші напрями витрачання коштів, що пов'язані із провадженням основної діяльності та коштів, які спрямовуються на сплату податку на прибуток.

Як свідчать дані табл. 2.8, найбільшу питому вагу в загальних обсягах витрачання грошових коштів, впродовж усього досліджуваного періоду, займають виплати, пов'язані із оплатою товарів (робіт та послуг): у 2020 р. – 90,70%, у 2021 р. – 90,39%, у 2022 р. – 93,68%. Друге місце посідають інші виплати, які коливалися впродовж досліджуваного періоду від 8,32% у 2020 р., до 4,64% - у 2023 р. Всі інші напрями витрачання грошових коштів, у розрізі кожного із їх видів, не перевищують 1%.

Враховуючи, що грошові кошти в процесі діяльності підприємства проходять декілька стадій кругообігу, доцільно проаналізувати цикл обігу готівки підприємства (фінансовий цикл) та операційний цикл, які дозволяють охарактеризувати ступінь інтенсивності грошових потоків підприємства (табл. 2.19).

Таблиця 2.19.

Інтенсивність грошового потоку ТОВ «Гранно Тех» у 2020-2022 рр.

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік
Період операційного циклу, днів (сума періодів оборотності запасів і дебіторської заборгованості), днів	59,73	177,94	118,21
Період фінансового циклу, днів (період операційного циклу за мінусом періоду погашення кредиторської заборгованості), днів	7,08	23,59	16,51

Період операційного циклу характеризує час впродовж якого продукція, яку реалізує підприємство набуває грошової форми. Позитивною тенденцією вважається зниження величини даного показника. В 2022 році на ТОВ «Гранно Тех» спостерігається збільшення операційного циклу порівняно з 2021 р. на 118,21 дні.

Отже, період, впродовж якого продукція набуває грошової форми зростає, що свідчить про зниження ефективності використання грошових коштів підприємства у 2022 р. порівняно із 2021 р.

Період фінансового циклу характеризує загальний період обороту коштів підприємства. Позитивним вважається скорочення величини показника, проте у випадку, коли його значення опускається нижче нуля, це свідчить про недостатність грошових коштів підприємства для здійснення своєчасних розрахунків із його кредиторами та означає, що підприємство живе «в борг». Впродовж 2021-2022 рр. період фінансового циклу ТОВ «Гранно Тех» збільшився на 16,51 день, з 7,08 днів у 2021 р. до 23,59 днів у 2022 р., тобто інтенсивність використання грошових коштів у 2022 р. знижується. Такі тенденції зміни фінансового циклу можуть негативно позначитись на спроможності підприємства генерувати грошові потоки.

З метою оцінки ефективності грошового потоку підприємства нами було проведено коефіцієнтний аналіз, базуючись на інформації, отриманій за даними бухгалтерського обліку (таблиця 2.20).

Таблиця 2.20.

Вихідні дані для проведення коефіцієнтного аналізу ефективності грошових потоків ТОВ «Гранно Тех» у 2020-2022 рр.

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.
Додатний грошовий потік, тис. грн	7384,8	15915,2	8186,1
Від'ємний грошовий потік, тис. грн	7379	15899,9	8144,2
Чистий грошовий потік, тис. грн.	5,8	15,3	41,9
Чистий прибуток, тис. грн	64	86,4	146,3
Виручка від реалізації, тис. грн.	7384,8	15915,2	8186,1
Середні залишки грошових коштів, тис. грн.	8,6	10,55	28,6

З метою оцінки ефективності грошових потоків підприємства проведення коефіцієнтного аналізу базувалося на розрахунку наступних коефіцієнтів: рентабельності грошових потоків (за залишком грошових коштів, за величиною витрачених та отриманих грошових коштів); ліквідності грошових потоків,

ефективності грошових потоків, якості грошових потоків, окупності та достатності грошових потоків (табл. 2.21).

Таблиця 2.21.

Показники ефективності грошових потоків ТОВ «Гранно Тех» у 2020-2022 рр.

№ з/п	Коефіцієнти, що характеризують ефективність грошових потоків	2020 р.	2021 р.	2022 р.
1	Коефіцієнт рентабельності залишку грошових коштів	744,19	818,96	511,54
2	Коефіцієнт рентабельності витрачених грошових коштів	0,87	0,54	1,80
3	Коефіцієнт рентабельності отриманих грошових коштів	0,87	0,54	1,79
4	Коефіцієнт рентабельності грошових потоків	1103,45	564,71	349,16
5	Коефіцієнт ліквідності грошових потоків	100,08	100,10	100,51
6	Коефіцієнт покриття доходів грошовими потоками	100,00	100,00	100,00
7	Коефіцієнт якості грошових потоків	127324,14	104020,92	19537,23
8	Коефіцієнт окупності грошових потоків	99,92	99,90	99,49
9	Коефіцієнт поповнення грошових засобів	127324,14	104020,92	19537,23
10	Коефіцієнт достатності грошових потоків	0,48	0,67	8,23
11	Коефіцієнт ефективності грошових потоків	0,08	0,10	0,51

Найбільш узагальнюючими показниками ефективності використання грошових коштів підприємства є коефіцієнти рентабельності, які характеризують величину прибутку, що припадає на 1 грн. грошових коштів. Так рентабельність залишку грошових коштів є досить високою, оскільки на 1 грн. грошових коштів, які перебували у розпорядженні підприємства припадало чистого прибуку в 2020 р. – 744,19 грн., у 2021 – 818,96 грн., у 2022 р. – 511,54 грн. Хоча спостерігаємо зниження величини даного показника, проте його значення задишається доволі високим. Не високими є показники рентабельності залишку грошових коштів та рентабельності отриманих грошових коштів впродовж 2020-2021 рр., проте прослідковується їх позитивна динаміка до зростання у 2022 р., що свідчить про підвищення ефективності використання грошових коштів, оскільки сума прибутку, що припадає на 1 грн. грошових коштів, які були витрачені підприємством у 2022 р. зросла на 1,26 грн., порівняно із показником 2021 р., до величини 1,80 грн., а сума прибутку, що припадає на 1 грн. грошових коштів, що були отримані підприємством у 2022 р. зросла на 1,25 грн., порівняно із показником 2021 р., до величини 1,79 грн. Загальний показник рентабельності чистих грошових потоків, впродовж

досліджуваного періоду суттєво знизився, що свідчить про зниження суми чистого прибутку, яка припадає на 1 грн. чистого грошового потоку у 2021 р. порівняно із 2020 р. на 538,74 грн., а у 2022 р. порівняно із 2021 р. на 215,55 грн.

Одним з ключових показників аналізу ефективності грошових потоків є коефіцієнт ліквідності, який дозволяє оцінити рівень синхронності формування різноманітних грошових коштів в розрізі окремих часових інтервалів впродовж звітного року. Досягнутий рівень даного показника впродовж всього досліджуваного періоду на ТОВ «Гранно Тех» заслуговує на позитивну оцінку оскільки його значення більше одиниці. Грошові потоки підприємства можна визнати однаково ліквідними у 2020-2022 рр., так як значення показника ліквідності коливалося за досліджуваний період у межах від 100,08 – у 2020 р. до 100,51 – у 2022 р., що засвідчує спроможність підприємства синхронізування потоки грошових коштів, які надходять на підприємство із потоками коштів, які підлягають виплаті.

Достатність грошових коштів підприємства з урахуванням його фінансових потреб, визначається на основі розрахунку коефіцієнта достатності грошових потоків, який в період 2020-2022 рр. на ТОВ «Гранно Тех» мав позитивне значення. Проте, достатньою для фінансування поточних зобов'язань підприємства та забезпечення приросту запасів сума грошових коштів вважається лише тоді, коли величина коефіцієнта достатності перевищує одиницю. На досліджуваному підприємстві в 2020 р. коефіцієнт достатності становив 0,48, а у 2021 – 0,67, що говорить про недостатність грошових коштів для фінансування активів та погашення поточних зобов'язань у ці роки. Достатніми для забезпечення нормального функціонування підприємства можна вважати грошові потоки, сформовані у 2022 р., оскільки значення коефіцієнта достатності грошових потоків досягло рівня 8,23.

Коефіцієнт ефективності грошових потоків дозволяє оцінити фінансово-господарську діяльність суб'єкта господарювання з позиції його можливостей генерації додаткових грошових коштів, що у свою чергу, забезпечує зростання

величини абсолютно ліквідних активів підприємства та підвищує його платоспроможність. Зважаючи на нормативне значення коефіцієнта ефективності чистого грошового потоку, який встановлений на рівні 0,5, ефективним грошовий потік на ТОВ «Гранно Тех» був тільки у 2022 р., коли показник ефективності досягнув значення 0,51. В період 2020-2021 рр. значення вказаного показника були надто низькі, що унеможливило створення додаткових грошових коштів для забезпечення фінансування діяльності підприємства.

Таким чином, за результатами оцінки ефективності грошових потоків ТОВ «Гранно Тех», можна говорити про недостатність грошових коштів, необхідних для нормального функціонування підприємства та незадовільну ефективність їхнього використання.

Висновки до розділу 2

Під час вивчення питання обліково-інформаційного забезпечення оцінки ефективності грошових потоків на матеріалах ТОВ «Гранно Тех», було з'ясовано наступне:

1. Товариство з обмеженою відповідальністю «Гранно Тех» було створено в 2016 році відповідно до чинного законодавства України та здійснює комерційну, діяльність, пов'язану із торгівлею сільськогосподарськими машинами та устаткуванням, запасними частинами до сільськогосподарської техніки, яка спрямована на отримання прибутку.

4. Організація обліку операцій з грошовими коштами на підприємстві відповідає єдиним методологічним принципам бухгалтерського обліку та звітності в Україні. Грошові потоки на підприємстві генеруються в результаті руху коштів як в готівковій, так і в безготівковій формах. Готівкові розрахунки здійснюються шляхом

провадження касових операцій на основі таких первинних документів : прибуткові та видаткові касові ордери, журнал реєстрації прибуткових та видаткових касових ордерів, касова книга. Синтетичний облік ведеться з використанням рахунку 301 «Готівка в національній валюті». Безготівові розрахунки провадяться підприємством через банківські установи, з якими укладено договори та відкриті поточні рахунки. Для відображення в обліку інформації щодо надходження грошових коштів на рахунок підприємства використовуються виписки банку, а для витрачання грошових коштів підприємством подається до установи банку платіжна інструкція. Узагальнення інформації про рух грошових коштів на банківських рахунках здійснюється з використанням рахунку 31 «Рахунки в банках».

5. Оцінка ефективності грошових потоків на підприємстві свідчить про їх недостатність для забезпечення фінансово стабільного функціонування підприємства в майбутньому, що пояснюється високою залежністю підприємства від зовнішніх джерел фінансування та низькими значеннями величини власних грошових коштів підприємства впродовж періоду дослідження.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА МЕТОДИКИ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Удосконалення бухгалтерського обліку грошових коштів в напрямі підвищення інформативності для системи управління

Здійснення ефективного управління грошовими потоками підприємства має базуватись на якісній та своєчасній інформації, яка генерується системою бухгалтерського обліку. Задля підвищення якості інформаційного забезпечення менеджменту підприємства інформацією, що стосується щоденного руху грошових коштів на підприємстві вважаємо за доцільне запропонувати складання реєстру аналітичного обліку «Звіт про формування грошових потоків підприємства». Такий звіт доцільно складати у вигляді простої таблиці, у якій зазначаються суми щоденного надходження та витрачання грошових коштів сукупно у готівковій та безготівковій формах, а також формуються залишки грошових коштів на початок та на кінець робочого дня. Запропонована форма Звіту про формування грошових потоків підприємства наведена у табл. 3.1. Вважаємо, що такий звіт можна складати й надавати керівництву за різні періоди часу, з урахуванням потреб управління та обсягів діяльності: день, тиждень, декада, місяць, квартал тощо. У випадку, коли підприємство генерує грошові потоки за різними видами діяльності, доцільно такий звіт складати у розрізі таких видів діяльності та джерел надходження й витрачання грошових коштів.

Доцільність формування показників пропонованого звіту пояснюється наступним:

- інформація, відображена у звіті показує величину коштів, які надійшли на підприємство та які були виплачені;
- є можливість отримання оперативної інформації щодо величини надлишку або навпаки, дефіциту грошових коштів;
- щоденно формується інформація про виникнення та величину касових розривів.

Таблиця 3.1.

Пропонована форма Звіту про формування грошових потоків підприємства

Дата	Залишок грошових коштів на початок дня	Надходження грошових коштів	Виплата грошових коштів	Різниця (надлишковий грошовий потік або дефіцит грошових коштів)	Залишок грошових коштів на кінець дня

Важливу роль у інформаційному забезпеченні системи управління підприємством даними про грошові потоки належить управлінському обліку. Тому, вважаємо за доцільне впровадження на підприємствах стратегічного управлінського обліку, який здійснюється в різних часових періодах (не тільки в реальному режимі часу, але охоплює і минуле, і майбутнє) та підвищує оперативність і достовірність облікової інформації, необхідної для ефективних стратегічних і тактичних облікових процедур.

До основних переваг стратегічного управлінського обліку відноситься забезпечення успішного функціонування підприємства за рахунок планування діяльності, формування і надання інформації для здійснення стратегічного управління. Ефективність організації стратегічного управлінського обліку грошових потоків характеризується точністю досягнення планових показників розвитку підприємства, досягнення прийнятої стратегії розвитку з метою забезпечення

збалансованості грошових потоків при їхній сегментації за видами, обсягами, часовими інтервалами. Стратегічний управлінський облік грошових потоків сприяє:

- зменшенню поточної потреби підприємства в коштах внаслідок прискорення їх оборотності;
- формуванню більш раціональної і прийнятної в даних стратегічних умовах структури грошових потоків;
- ефективному використанню вільних коштів у поточному періоді;
- забезпеченню профіциту коштів і платоспроможності підприємства в поточному періоді, а також збалансованості додатного і від'ємного грошових потоків.

Взаємозв'язок між функціями управління, завданнями управління і методами аналізу інформації про грошові потоки наведено в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Взаємозв'язок функцій управління, управлінських завдань і методів аналізу
інформації про грошові потоки

Функції управління	Завдання управління		Методи аналізу
	Найменування завдань управління	Характеристика завдань управління	
1	2	3	4
Функція обліку	1. Формування даних про обсяг грошового потоку	Виділяють додатний, від'ємний, чистий, валовий грошові потоки, їх співвідношення між собою	Горизонтальний аналіз
	2. Виділення чистого грошового потоку	Виявлення співвідношення чистого грошового потоку з темпами приросту виробництва	Горизонтальний аналіз Вертикальний аналіз
Аналітична функція	3. Класифікація грошових потоків по центрах відповідальності	Виділення питомої ваги кожного структурного підрозділу підприємства у формуванні грошових потоків за період	Вертикальний аналіз
	4. Виявлення впливу обсягу грошового потоку на чистий прибуток	Корегування показника чистого прибутку від діяльності підприємства на витрати и доходи, не пов'язані з надходженням і витрачанням грошових коштів	Непрямий метод аналізу
	5. Виявлення рентабельності грошових потоків	Порівняння отриманих при розрахунку показників (коефіцієнтів) грошового потоку з базовими значеннями показників	Коефіцієнтний метод аналізу

Функції управління	Завдання управління		Методи аналізу
	Найменування завдань управління	Характеристика завдань управління	
1	2	3	4
	6. Характеристика структури грошового потоку за період	У розрізі трьох видів діяльності розглядається фактичний рух грошових коштів	Структурний аналіз грошового потоку
Регулювання, координація дій по реалізації управлінських завдань	7. Виявлення напрямків використання грошових потоків і їх корегування, виділення невикористаних резервів	Оцінюється система управління підприємства, вносяться рекомендації з покращення фінансового стану	Внутрішній і зовнішній аудит грошових потоків
	8. Координація дій персоналу по формуванню і реалізації генеральної стратегії	Узгодження стратегічних рішень різних рівнів і послідовної консолідації цілей із процесом постановки стратегічного управлінського обліку на підприємстві	Структурний аналіз
Планування	9. Складання бюджету грошових потоків, плану	Складається бюджет і прогноз надходження і витрачання грошових коштів підприємства в перспективі	Бюджетування грошових потоків, планування
	10. Організація виконання стратегічних планів	Передбачає формування майбутнього потенціалу підприємства, узгодження структури і системи управління з обраною стратегією розвитку, створення корпоративної культури	Стратегічний аналіз
Контрольна функція	11. Контроль величини виручки для погашення зобов'язань підприємства, оцінка ліквідності діяльності	Розраховується грошовий потік від операцій, які відображаються на рахунках обліку коштів	Прямий метод аналізу Непрямий метод аналізу
	12. Контроль за реалізацією процесу стратегічного управлінського обліку	Направлений на завчасне визначення ризиків діяльності, виявлення помилок і відхилення від прийнятих стратегії і політики підприємства	

У результаті вивчення існуючих методичних підходів до організації стратегічного управлінського обліку вважаємо за доцільне запропонувати методіку стратегічного управлінського обліку грошових потоків яка включає наступні етапи:

- 1) проведення внутрішнього аудиту грошових потоків підприємства;
- 2) проведення внутрішнього ретроспективного аналізу грошових потоків;
- 3) виявлення напрямків руху грошових потоків;
- 4) моніторинг мікро- і макросередовища підприємства;
- 5) визначення стратегічних завдань у рамках розробленої підприємством стратегії розвитку;

- б) розробка основних елементів облікової політики для цілей стратегічного управлінського обліку;
- 7) проведення стратегічного аналізу грошових потоків, що корегує стратегію підприємства;
- 8) складання бюджету коштів;
- 9) планування грошових потоків;
- 10) використання аудиторських процедур грошових потоків, основна мета яких полягає в зборі стратегічної інформації, її перевірці і підтвердженні достовірності відображених у звітності стратегічних процесів.

Існують наступні варіанти взаємозв'язку видів обліку коштів в обліково-аналітичній системі й відповідно до застосовуваної на підприємстві облікової політики:

1. трансформаційний варіант – організація стратегічного управлінського обліку грошових потоків будується на даних усіх підсистем бухгалтерського обліку, а не тільки на даних фінансового й управлінського обліку, що дозволяє найбільш повно врахувати усі внутрішні і зовнішні фактори впливу на підприємство, у тому числі в області оподаткування, забезпечити управлінською інформацією всіх користувачів, а також забезпечити платоспроможність підприємства в майбутньому (рис. 3.1);

2. автономне ведення – взаємозв'язок підсистем бухгалтерського управлінського обліку з підсистемами стратегічного управлінського обліку (рис. 3.2.).

Автономність існування системи стратегічного управлінського обліку полягає у використанні даних фінансової звітності тільки бухгалтерського управлінського обліку, без використання звітних даних підсистем бухгалтерського фінансового і податкового обліку. Дана організація облікового процесу є більш трудо- і матеріаловитратною, тому що виникає необхідність збільшення документообігу на

підприємстві, залучення додаткових працівників, внаслідок чого підвищуються матеріальні витрати на ведення обліку.

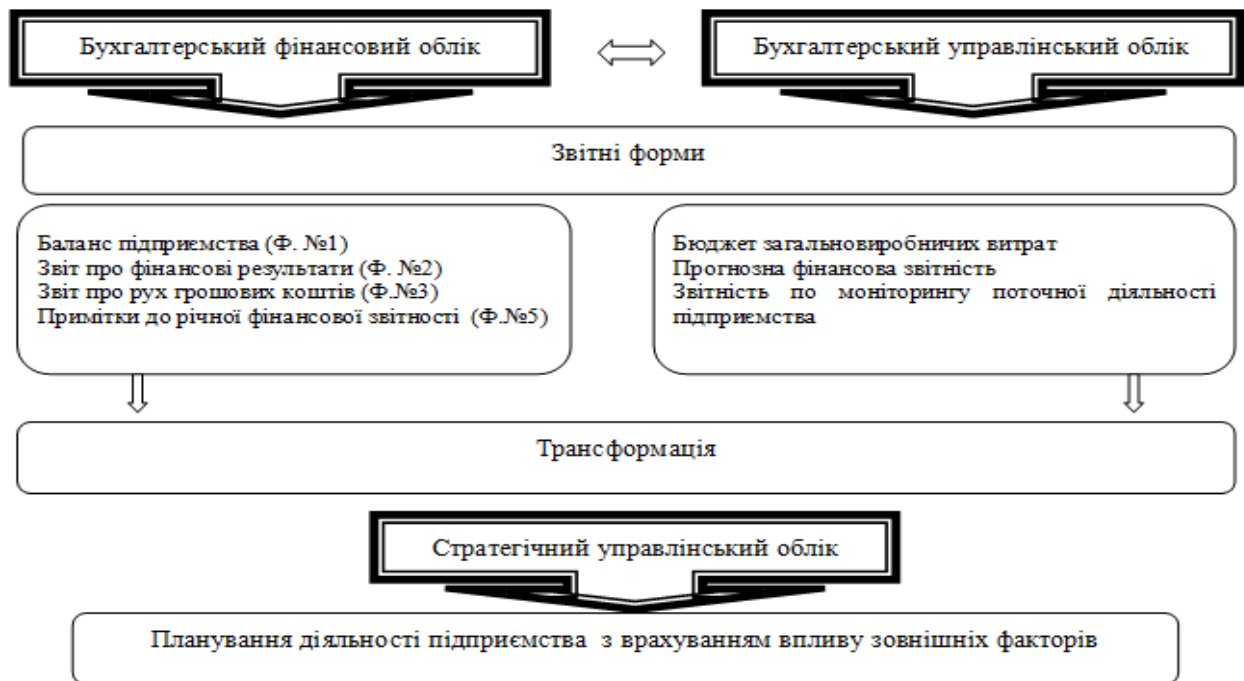

Рис. 3.1. - Трансформаційний варіант організації і ведення стратегічного управлінського обліку

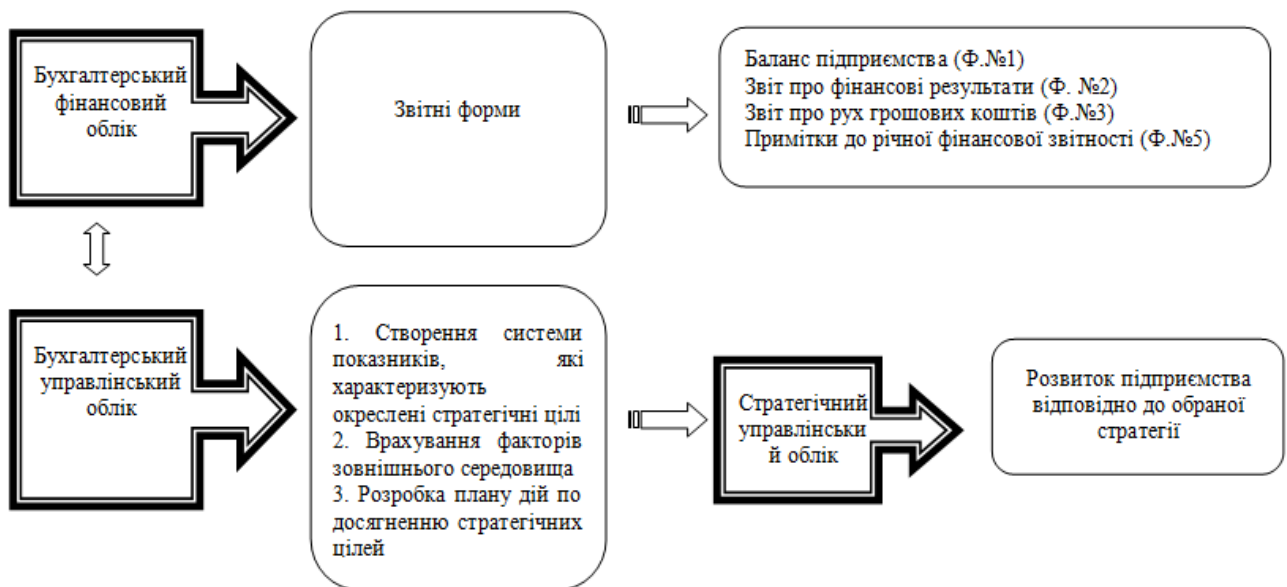

Рис. 3.2. - Варіант автономної організації і ведення стратегічного управлінського обліку

У рамках аналізу як інструмента оперативного управління, грошові кошти відрізняються від інших видів ресурсів тим, що вони мають дуальну форму: можуть виступати як ресурс діяльності, і як певний вихідний параметр, виражений у грошовому еквіваленті - прибуток або виручка від реалізації. Параметри, за якими можна оцінити ефективність управління грошовими потоками, різнобічні, і викликано це тим, що грошові потоки охоплюють всю діяльність підприємства: виробництво, збут, постачання, управління персоналом, фінанси. Управлінський вплив направлено на досягнення фінансової стійкості шляхом досягнення зростання вартості капіталу підприємства і фінансової рівноваги.

3.2. Розширення аналітичного інструментарію оцінки грошових потоків та заходи щодо забезпечення їх оптимізації

Аналіз грошових потоків доцільно проводити за трьома взаємозалежними між собою напрямками, що у сукупності дають можливість комплексно оцінити ефективність управління (табл. 3.3):

- аналіз грошових потоків з метою оцінки фінансового стану підприємства в цілому і платоспроможності, фінансової стійкості зокрема;
- аналіз грошових потоків з метою оперативного управління;
- аналіз грошових потоків з метою здійснення інвестиційної діяльності.

В основі такої класифікації знаходиться цільова інформація, що повинна бути отримана в результаті проведення аналітичних процедур.

Комплекс аналітичних досліджень щодо аналізу платоспроможності, кредитоспроможності, рентабельності діяльності містить різні розрахункові

процедури, що впливають на співвідношення економічних показників, які відображають результати роботи підприємства.

По кожному напрямку виділені етапи проведення економічного аналізу.

1. Визначення зовнішніх і внутрішніх факторів здійснення фінансової політики.
2. Визначення мети і завдань проведеного аналізу грошових потоків.
3. Розробка вихідних аналітичних параметрів.
4. Визначення й обґрунтування розрахункових аналітичних процедур.
5. Узагальнення результатів проведеного аналізу.

Основними фінансовими показниками, які доцільно розраховувати й оцінювати в рамках комплексного фінансового аналізу грошових потоків, є:

- показники ліквідності;
- показники фінансової політики підприємства;
- показники рентабельності капіталу;
- інвестиційні показники.

Основними об'єктами аналізу, які трактуються як вихідні фактори, виступають:

- додатній грошовий потік;
- від'ємний грошовий потік;
- чистий грошовий потік;
- залишок грошових коштів.

Аналіз може будуватися в напрямках, де грошові потоки можуть бути як факторними, так і результативними показниками. Наприклад, в аналізі взаємозв'язку обсягу продажів і виручки грошові потоки є результативними, в аналізі взаємозв'язку фінансової стійкості і фінансування грошові потоки набувають характер фактора.

Для побудови моделі грошових потоків необхідно виявити внутрішні кількісні фактори, які безпосередньо приймають участь в процесі генерування грошових потоків.

При цьому, будують в основному адитивну модель додатних і від'ємних грошових потоків:

$$ЧГП = \sum_{i=1}^n ЧГП_i = ЧГП_1 + ЧГП_2 + ЧГП_3 + \dots + ЧГП_n, \quad (3.1)$$

де $ЧГП$ - чистий грошовий потік у цілому від діяльності підприємства

$ЧГП_i$ - чистий грошовий потік від окремих господарських операцій (видів діяльності).

Однак, можливе представлення грошових потоків і у вигляді мультиплікативної моделі. Зокрема, дана модель може бути застосована відносно аналізу додатних грошових потоків за умови, що додатний потік від поточної діяльності має рівність з виручкою від реалізації. Це має місце при оплаті проданої продукції (товарів, робіт, послуг) у той же період:

$$ПГП = Ц_i \cdot V_{p_i}, \quad (3.2)$$

де $ПГП$ - позитивний грошовий потік;

$Ц$ - ціна реалізації;

V_p - обсяг реалізації.

Таблиця 3.3

Напрямки економічного аналізу грошових потоків підприємства

Показники	Фінансовий аналіз	Аналіз грошових потоків для цілей управління	Інвестиційний аналіз
1	2	3	4
Користувачі	Управлінський персонал	Управлінський персонал	Фінансово-кредитні установи
	Власники		Інвестори
	Фінансово-кредитні установи		
Завдання аналізу грошових потоків	Визначення впливу грошових потоків на показники: - ліквідності балансу	Вибір альтернативи розподілу грошових коштів умовам: - збереження короткострокової платоспроможності підприємства	Визначення доцільності інвестування і кредитування за показниками: - ліквідності балансу
	- платоспроможності підприємства	- підвищення ділової активності	- довгострокової платоспроможності підприємства
	- оборотності активів,	- підвищення ліквідності балансу	- кредитоспроможності підприємства

Показники	Фінансовий аналіз	Аналіз грошових потоків для цілей управління	Інвестиційний аналіз	
1	2	3	4	
	- фінансової стійкості	Контроль за своєчасністю надходження і витрачання коштів	- окупності вкладених коштів	
		Контроль за цільовим використанням грошових коштів	- оборотності коштів	
Вид аналізу	Ретроспективний	Оперативний	Прогнозний	
Показники, які аналізуються	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Показники виконання плану по надходженню грошових коштів в розрізі центрів фінансової відповідальності та підприємству в цілому	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	
	Коефіцієнт поточної ліквідності	Показники оборотності дебіторської заборгованості	Коефіцієнт поточної ліквідності	
	Коефіцієнт загальної ліквідності	Абсолютні показники погашення зобов'язань підприємства	Коефіцієнт загальної ліквідності	
	Коефіцієнт маневреності	Показники грошових потоків за видами діяльності	Коефіцієнт маневреності	
	Показник власних оборотних коштів	Показники оборотності готової продукції, товарів, робіт і послуг	Показник власних оборотних коштів	
	Показники терміну окупності	Показник чистого грошового потоку	Показник прогнозного чистого грошового потоку	Чиста приведена вартість вкладених коштів
			Термін повернення вкладених коштів за періодами	
Виявлення резервів покращення фінансового стану в цілому	Виявлення напрямків і заходів оперативного управління з метою максимізації чистого грошового потоку	Виявлення загальної ефективності управління грошовими потоками, які можуть бути відображені як співвідношення вартості залучених грошових коштів і рентабельності їх розміщення		

У випадку динамічного аналізу і побудови трендів при графічному представленні інформації застосовуються змішані (комбіновані) моделі:

$$ПГП_{заг} = \sum_{i=1}^n C_i \cdot V_{pi}, \quad (3.3)$$

де $ПГП_{заг}$ - загальний грошовий потік;

C_i - ціна i -го продукту;

V_{pi} - обсяг реалізації i -го продукту.

Загальну модель розрахунку ключових показників грошових потоків, таких як чистий грошовий потік і залишок коштів на кінець аналізованого періоду, можна представити в такий спосіб:

$$ЧГП = \sum ПП_i - \sum ОГП_j \quad (3.4)$$

де ЧГП - чистий грошовий потік від діяльності;

$\sum ПП_i$ - сума грошових коштів, які надійшли, за джерелами їх надходження;

$\sum ОГП_j$ - сума витрачених коштів за відповідними напрямками.

Математична модель визначення кінцевого залишку коштів може мати різний вигляд. Однією з найважливіших є модель, що характеризує взаємозв'язок показників грошових потоків і фінансового результату підприємства:

$$З_k = З_n + \sum ПП_i - \sum ОГП_j + \sum ФР_k \cdot ПС - \sum ФД_m \cdot НС, \quad (3.5)$$

де $З_k$ - залишок коштів на кінець періоду;

$З_n$ - залишок коштів на початок періоду;

$\sum ФР_k$ - сума зменшення чистого фінансового результату;

$\sum ФД_m$ - сума збільшення чистого фінансового результату;

ПС - ставка податку на прибуток

Завдяки представленню грошових потоків у вигляді запропонованих моделей, є можливість застосування всіх відомих методів факторного аналізу: ланцюгових підстановок, абсолютних і відносних різниць, пайової участі, інтегрального методу. Вибір математичної моделі представлення грошових потоків визначається необхідністю аналізу впливу на результативні показники факторів різних рівнів.

Зокрема, додатний грошовий потік має наступні фактори, що справляють на нього вплив. Перший рівень факторів це: виручка від реалізації, динаміка дебіторської заборгованості, обсяг залучення коштів по фінансовій і інвестиційній діяльності.

Другий рівень факторів представлений такими факторами, як ціна реалізації, обсяг реалізації, показники дебіторської заборгованості на початок періоду, залишки дебіторської заборгованості на кінець періоду.

Від'ємний грошовий потік, у свою чергу, залежить від впливу таких факторів першого рівня, як: кредиторська заборгованість на початок аналізованого періоду, кредиторська заборгованість на кінець періоду, обсяг заборгованості до сплати, обсяг погашеної заборгованості за звітний період. Другий рівень факторів представлений показниками витрачених коштів на виплату заробітної плати, на оплату рахунків постачальників матеріальних ресурсів, податкових платежів, погашення кредитів і відсотків по ним.

Факторами чистого грошового потоку першого рівня є показники додатного грошового потоку і від'ємного грошового потоку.

Залишок коштів формують такі фактори, як залишок на початок аналізованого періоду і чистий грошовий потік.

Розрахункові показники чистого грошового потоку і залишку коштів є похідними відносно показників додатного і від'ємного грошового потоків. Таким чином, повинна бути дотримана певна послідовність аналізу впливу факторів на результативні показники

У першу чергу, факторний аналіз повинен застосовуватися для виявлення причин відхилення планових показників від фактичних. У рамках календарних планів, впроваджених на підприємстві, дана процедура не є трудомісткою і витратною, тому що основні показники, згруповані по видам діяльності, представлені в обліковій документації. Аналітикові необхідно виявити причини відхилень фактичних даних від запланованих, класифікувати дані причини, ідентифікувати їх у кількісному вимірі і представити для ухвалення рішення в належному виді. Враховуючи, що прийняті рішення в основному відображаються на планових показниках майбутніх періодів, необхідно визначити методику

прогнозування грошових потоків. Прогнозний аналіз ґрунтується на статистичних методах. Основними показниками даного напрямку є результати кореляційно-регресійного аналізу, що можуть надати дані з визначеною імовірністю. Особлива значимість статистичного прогнозного аналізу полягає в тому, що в рамках оперативного управління інформаційну базу складають не тільки фактичні дані, отримані на основі обліку, але також і планові.

Одними з пріоритетних напрямків удосконалення операцій з грошовими коштами є забезпечення збалансованості обсягів додатного та від'ємного грошових потоків, оскільки як дефіцит так і надлишок грошових коштів негативно впливають на результати діяльності підприємства.

Дефіцитний грошовий потік призводить до зниження ліквідності й платоспроможності підприємства, а це у свою чергу може спричинити виникнення простроченої заборгованості перед контрагентами, державою, цільовими фондами, працівниками підприємства.

Надлишковий грошовий потік спричиняє уповільнення оборотності капіталу через простій коштів, втрачається можливість отримання потенційних доходів через «заморожування» вільних грошових коштів.

З метою забезпечення збалансованості дефіцитного грошового потоку підприємства в короткостроковій перспективі, доцільно розробляти заходи спрямовані на прискорення залучення грошових коштів та сповільнення їх виплати (рис. 3.3). Проте, слід враховувати, що зазначені заходи, сприяючи підвищенню рівня абсолютної платоспроможності підприємства в короткостроковій перспективі, можуть спровокувати виникнення проблем дефіцитності грошових потоків в майбутньому. Тому мають бути розроблені заходи, які забезпечать збалансованість дефіцитного грошового потоку в довгостроковій перспективі (рис. 3.4).

Способами оптимізації надлишкових грошових потоків здебільшого є ті, що спрямовані на активізацію інвестиційної діяльності підприємства, зокрема:

дострокове погашення наявних довгострокових кредитів банку та збільшення обсягу реальних фінансових інвестицій.

Заходи з прискорення залучення коштів	Заходи з уповільнення виплат коштів
Забезпечення часткової або повної передоплати за продукцію, що має великий попит на ринку	Збільшення за згодою з постачальниками строків надання підприємству товарного кредиту
Скорочення строків надання товарного кредиту покупцям	Використання флоуту (періоду проходження виписаних платіжних документів до їх оплати) для уповільнення індексації власних платіжних документів
Збільшення розміру цінних знижок для реалізації продукції за готівку	Придбання довгострокових активів на умовах лізингу
Прискорення індексації простроченої дебіторської заборгованості	Реструктуризація одержаних кредитів шляхом переведення короткострокових у довгострокові
Використання сучасних форм реінвестування дебіторської заборгованості (обліку векселів, факторингу, форфейтингу)	

Рис. 3.3. Заходи, спрямовані на забезпечення збалансованості дефіцитного грошового потоку в короткостроковій перспективі

Синхронізація грошових потоків підприємства має бути забезпечена шляхом усунення сезонних і циклічних відхилень під час формування додатних та від'ємних грошових потоків, а також шляхом оптимізації середніх залишків грошових коштів.

На заключному етапі оптимізації мають бути забезпечені умови максимізації чистого грошового потоку підприємства, підвищення якого сприятиме підвищенню рівня самофінансування підприємства та знижуватиме рівень залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування.

Зростання величини чистого грошового потоку підприємства можна забезпечити за рахунок реалізації наступних заходів: зменшення величини постійних витрат підприємства; зниження рівня змінних витрат; застосування методу прискореної амортизації; реалізації тих оборотних та необоротних активів

підприємства, які тривалий час не використовуються; забезпечення своєчасного погашення дебіторської заборгованості.

Заходи із збільшення додатного грошового потоку	Заходи із скорочення від'ємного грошового потоку
Додаткова емісія акцій	Зниження суми постійних витрат підприємства
Додатковий випуск облігаційної позики	Скорочення обсягу реальних інвестицій
Залучення довгострокових кредитів	
Залучення стратегічних інвесторів	Скорочення обсягу фінансових інвестицій
Продаж частини довгострокових фінансових вкладень	
Продаж або здача в оренду основних не використовуваних засобів	Передача в муніципальну власність об'єктів соцкультпобуту

Рис. 3.4. Заходи, спрямовані на забезпечення збалансованості дефіцитного грошового потоку в довгостроковій перспективі

Результати заходів, спрямованих на оптимізацію грошових потоків повинні знаходити відображення у фінансовому плані підприємства на відповідний рік з їх розмежуванням в кварталному та місячних розрізах.

Висновки до розділу 3

За результатами розроблених рекомендацій щодо удосконалення системи обліково-інформаційного забезпечення та методики оцінки ефективності грошових потоків підприємства можемо зробити такі висновки:

1. На основі вивчення методології обліку грошових потоків запропоновано для впровадження в практику діяльності підприємств «Звіт про формування грошових

потоків підприємства», що підвищить якісний склад інформації, яка використовується для управління грошовими потоками. Задля удосконалення організації обліку грошових потоків запропоновано здійснення стратегічного управлінського обліку грошових потоків, визначено його методику та послідовність здійснення, представлено взаємозв'язок видів обліку в обліково-аналітичній системі підприємства з урахуванням можливих варіантів облікової політики. Обгрунтовано можливості автономного та інтегрованого функціонування облікових підсистем.

2. Обгрунтовано доцільність проведення аналізу грошових потоків підприємства за наступними напрямками: аналіз грошових потоків з метою оцінки фінансового стану підприємства в цілому (платоспроможності, фінансової стійкості); аналіз грошових потоків з метою оперативного управління; аналіз грошових потоків з метою здійснення інвестиційної діяльності. В межах визначених напрямів наведені етапи проведення аналізу та методика аналізу. В напрямі оптимізації грошових потоків підприємства висвітлено заходи, спрямовані на забезпечення збалансованості дефіцитного грошового потоку в короткостроковій та довгостроковій перспективі.

ВИСНОВКИ

У даній кваліфікаційній роботі проведено дослідження теоретико-методичних та організаційних підходів щодо формування системи інформаційного забезпечення оцінки ефективності грошових потоків підприємства та здійснено розробку рекомендацій, спрямованих на їх удосконалення з урахуванням потреб забезпечення ефективного управління підприємством. Результати дослідження дають можливість зробити такі висновки:

1. На основі вивчення та узагальнення наявних підходів до визначення сутності грошових потоків підприємства, обґрунтовано, що грошовий потік являє собою постійний рух грошових коштів підприємства, пов'язаний з їх надходженням і витрачанням у межах певних часових інтервалів (періодів діяльності підприємства), які генеруються під час провадження діяльності підприємства під впливом факторів внутрішнього та зовнішнього середовища.

2. Доведено, що грошові потоки доцільно класифікувати на наступними ознаками: залежно від виду діяльності підприємства; залежно від напрямів руху грошових коштів; залежно від ритмічності здійснення; залежно від способів визначення розмірів грошових потоків; залежно від рівня достатності обсягів грошових коштів; залежно від черговості та напрямів здійснення; відносно законності здійснення..

3. З'ясовано, що на формування грошових потоків підприємства, на їх обсяги та структуру здійснюють вплив численні зовнішні і внутрішні фактори, які зумовлені середовищем, у якому провадить діяльність підприємство. До зовнішніх факторів відносяться: економічні, політичні, законодавчо-правові, техніко-технологічні, соціальні та природно-екологічні фактори. Внутрішні фактори включають: організаційні, техніко-технологічні, постачальницькі, виробничі, маркетингово-збутові, трудові, інвестиційні та фінансові фактори.

4. Формування інформації про грошові потоки в системі бухгалтерського обліку здійснюється в розрізі грошових розрахунків, які здійснюються в готівковій та безготівковій формах. При цьому безготівкові розрахунки здійснюються за посередництвом банківських установ, а готівкові – через касу підприємства. Для відображення в бухгалтерському обліку грошових потоків призначені рахунок 30 «Готівка» та 31 «Рахунки в банках». Узагальнення інформації про наявність і рух грошових коштів в касі підприємства, на поточних рахунках в банках здійснюється в оборотних відомостях на підставі первинних і зведених облікових документів (звітів касира і прикладених до них прибуткових і видаткових касових ордерів, платіжних інструкцій та виписок банків й прикладених до них документів тощо) в розрізі кореспондуючих рахунків в хронологічному порядку. У бухгалтерській звітності інформація про грошові потоки розкривається в Балансі та Звіті про рух грошових коштів (за операційною, інвестиційною та фінансовою діяльністю).

5. Методика оцінки ефективності грошових потоків підприємства базується на проведенні аналізу грошових потоків підприємства за такими напрямками: аналіз джерел утворення і напрямів витрачання грошових коштів; факторний аналіз грошових потоків; аналіз руху грошових коштів за видами діяльності підприємства; аналіз збалансованості грошових потоків та коефіцієнтний аналіз.

6. Досліджуючи організаційні особливості діяльності досліджуваного підприємства ТОВ «Гранно Тех», було з'ясовано, що воно було створено в 2016 році відповідно до чинного законодавства України та здійснює комерційну, діяльність, пов'язану із торгівлею сільськогосподарськими машинами та устаткуванням, запасними частинами до сільськогосподарської техніки, яка спрямована на отримання прибутку.

7. Оцінка досягнутих фінансово-економічних показників діяльності ТОВ «Гранно Тех» за період 2020-2022 рр. свідчить про деяке зниження ефективності діяльності досліджуваного підприємства у 2022 р., проте значення розрахованих

фінансових показників, які бралися за основу при здійсненні фінансового аналізу, свідчить їх прийнятні значення (в порівнянні із нормативними), впродовж всього періоду дослідження, що є ознакою позитивних тенденцій розвитку підприємства.

8. Порядок організації обліку грошових потоків на досліджуваному підприємстві здійснюється відповідно до чинних нормативно-правових актів України. Грошові потоки на підприємстві генеруються в результаті руху коштів як в готівковій, так і в безготівковій формах. Готівкові розрахунки здійснюються шляхом провадження касових операцій на основі таких первинних документів: прибуткові та видаткові касові ордери, журнал реєстрації прибуткових та видаткових касових ордерів, касова книга. Синтетичний облік ведеться з використанням рахунку 301 «Готівка в національній валюті». Безготівкові розрахунки провадяться підприємством через банківські установи, з якими укладено договори та відкриті поточні рахунки. Для відображення в обліку інформації щодо надходження грошових коштів на рахунок підприємства використовуються виписки банку, а для витрачання грошових коштів підприємством подається до установи банку платіжна інструкція. Узагальнення інформації про рух грошових коштів на банківських рахунках здійснюється з використанням рахунку 31 «Рахунки в банках» в розрізі аналітичних рахунків.

9. Оцінка ефективності грошових потоків досліджуваного підприємства здійснювалася поетапно та включала такі напрями: аналіз ліквідності балансу; аналіз ліквідності та фінансової стійкості підприємства; оцінку додатного, від'ємного грошових потоків (визначалася динаміка зміни грошових потоків, рівень збалансованості, рівномірності надходження та витрачання коштів) та чистого грошового потоку; коефіцієнтний аналіз. За результатами аналізу виявлено недостатність обсягів грошових потоків для забезпечення фінансово стабільного функціонування підприємства в майбутньому, що пояснюється високою залежністю

підприємства від зовнішніх джерел фінансування та низькими значеннями величини власних грошових коштів впродовж досліджуваного періоду.

10. Обґрунтовано шляхи удосконалення бухгалтерського обліку грошових коштів в напрямі підвищенні інформативності облікових показників для системи управління, в межах яких запропоновано для впровадження в практику діяльності Звіту про формування грошових потоків підприємства. Задля удосконалення організації обліку грошових потоків запропоновано здійснення стратегічного управлінського обліку грошових потоків, визначено його методику та послідовність здійснення, представлено взаємозв'язок видів обліку в обліково-аналітичній системі підприємства з урахуванням можливих варіантів облікової політики. Обґрунтовано можливості автономного та інтегрованого функціонування облікових підсистем.

11. Запропоновано підходи щодо розширення аналітичного інструментарію оцінки грошових потоків підприємства за наступними напрямками: аналіз грошових потоків з метою оцінки фінансового стану підприємства в цілому (платоспроможності, фінансової стійкості); аналіз грошових потоків з метою оперативного управління; аналіз грошових потоків з метою здійснення інвестиційної діяльності. В межах визначених напрямів наведені етапи проведення аналізу та методика аналізу. В напрямі оптимізації грошових потоків підприємства висвітлено заходи, спрямовані на забезпечення збалансованості дефіцитного грошового потоку в короткостроковій та довгостроковій перспективі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артюх І. Значення та аналіз грошових коштів в умовах ринкової економіки. *Економічний простір*. 2009. № 15. С. 113–118.
2. Багацька К. В. Методичні підходи до аналізу грошових потоків. *Економічний аналіз*. 2012. № 1. С. 11–14.
3. Бочаров В. Аналіз грошового потоку. *Фінансовий ринок України*. 2011. № 10(96). С. 23–24.
4. Брігхем Є.Ф. Основи фінансового менеджменту : переклад з англ. Київ : Молодь, 1997. 1000 с.
5. Бугай О., Вовк В. Ліквідність та платоспроможність: економічна суть та експертна оцінка. *Галицький економічний вісник*. 2013. № 3. С. 169–173.
6. Бутинець Ф.Ф. Економічний аналіз : навч. посіб. Житомир : Рута, 2003. 680 с.
7. Вареник В.М. Аналіз управління грошовими потоками в економіці України: аналітичний аспект. *Ефективна економіка*. 2012. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2012_1_25 (дата звернення: 15.11.2023).
8. Васюк Н.В. Управління, аналіз та оптимізація грошових потоків: теорія і методологія. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка»*. 2011. № 5. С. 144-150.
9. Власюк Т.М., Волинець О.М., Новіцька Н.І. Методичні підходи до аналізу грошових потоків підприємства. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну*. 2014. № 3(77). С. 36–46.
10. Воскресенська Т. Дослідження підходів до аналізу грошових коштів підприємств з використанням облікової інформації. *Економіка та суспільство*. 2021. № 31. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-31-65> (дата звернення: 17.10.2023).
11. Голов С.Ф. Управлінський облік: підручник. - 2-ге вид. Київ : Лібра, 2004. 704 с.

12. Головка Т.В. Показники оцінки ефективності та якості розроблених планів грошових потоків підприємств торгівлі. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2017. Вип. 22. С. 86–89.
13. Губачова О.М. Деякі аспекти управління рухом грошових коштів та їх вплив на фінансовий стан підприємства. *Економіка і регіони*. 2005. № 2(5). 252 с.
14. Давиденко Н.М. Ліквідність та платоспроможність як показники ефективності фінансового менеджменту підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 2. С. 36–40.
15. Давидов Г.М., Шалімова Н.С. Організація і методика проведення управлінського аудиту грошових коштів. *Вісник Тернопільської Академії народного господарства*. 2005. № 2. С. 213-222.
16. Дерій М. Дефініції «грошові кошти» і «грошові потоки»: відмінності та взаємозв'язок. *Економічний аналіз*. 2010. № 6. С. 60–64.
17. Єрешко Ю.О. Бюджетування – інструмент оптимізації грошових потоків підприємства. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»*. 2011. № 2. С. 100-105.
18. Єфіменко В.І., Лук'яненко Л.І. Облік у зарубіжних країнах : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. Київ : КНЕУ, 2005. 211 с.
19. Завадський Й.С. Словник економічних термінів: менеджмент, маркетинг, підприємництво. Житомир : ЖІТІ, 1999. 444 с.
20. Золотарьова О., Місюра А., Копія І. Ефективне управління рухом грошових потоків та його роль у забезпеченні фінансової стійкості промислового підприємства. *Економічний аналіз*. 2012. Випуск 11. Частина 2. С. 240–245
21. Зятковський І.В. Фінанси підприємств : навчальний посібник. 2 вид., перероб. та доп. Київ : Кондор, 2003. 364 с.
22. Іваницька О.В. Управління фінансовою стійкістю підприємств в умовах реструктуризації галузі : монографія. Київ : ТОВ «ДКС-Центр», 2009. 276 с.
23. Івасів Б.С. Гроші та кредит : підручник. вид. 2-ге, змін. й доп. Тернопіль : Карт-бланш, 2005. 528 с.
24. Іващенко В.І., Болух М.А. Економічний аналіз господарської діяльності. Київ : ЗАТ «НІЧЛАВА», 2001. 204 с.

25. Ігоніна К. А. Теоретичні аспекти планування грошових потоків підприємств. *Актуальні проблеми економіки*. 2004. № 5. С. 17-21.
26. Інструкція про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг : Постанова правління НБУ від 29 липн. 2022 р. № 163. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0163500-22#Text> (дата звернення : 11.11.2023 р.)
27. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Наказ Міністерства фінансів України від 30 лист. 1999 р. № 291. *Міністерство фінансів України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення: 13.10.2023).
28. Інструкція про порядок відкриття та закриття рахунків користувачам надавачами платіжних послуг з обслуговування рахунків : Постанова правління НБУ від 29 липн. 2022 р. № 162. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0162500-22#Text> (дата звернення : 11.11.2023 р.)
29. Кірейцев Г.Г. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. Видання 3-є. Київ : «Центр навчальної літератури», 2004. 531 с.
30. Коваленко Л.О., Ремньова Л.М. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. 3-ге вид.,перероб. і доп. Київ : Знання, 2008. 483 с.
31. Ковальчук Н.О., Сокач М.І. Управління рухом грошових коштів вітчизняних підприємств: окремі теоретичні та практичні аспекти. *Молодий вчений*. 2016. № 12.1. С. 786–791.
32. Кошельок Г.В. Інформаційне забезпечення аналізу грошових потоків підприємства. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2014. Вип. 3. С. 232–239.
33. Крамаренко Г.О. Фінансовий менеджмент : підручник. Київ : ЦУЛ, 2006. 520 с.
34. Крюкова І. О., Свірідова М. С. Сучасні методичні підходи до оцінки грошових потоків підприємства. *Науковий вісник Міжнародного*

- гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент. 2016. Вип. 21. С. 144–148.*
35. Кузьмін О.Є. Бюджетування на підприємстві : навч. посібн. Київ : Кондор, 2008. 312 с.
 36. Кучеренко Т.Є., Аніщенко Г.Ю. Обліково-аналітичне забезпечення управління грошовими потоками підприємств. *Ефективна економіка. 2022. № 2. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2022.2.12>* (дата звернення: 21.10.2023).
 37. Лебедева А.М. Особливості аналізу руху грошових потоків підприємства. *Вісник ОНУ ім. І. І. Мечникова. 2016. Т. 21. Вип. 3. С. 189–192. URL: http://visnyk-onu.od.ua/journal/2016_21_3/43.pdf* (дата звернення: 08.11.2023).
 38. Лень В.С. Управлінський облік: навч. посіб. – 2-ге вид., випр. Київ : Знання-Прес, 2006. 317 с.
 39. Литвин І.С., Іващенко А.І. Шляхи удосконалення системи управління грошовими потоками. *Інвестиції: практика та досвід. 2017. № 2. С. 51–56. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/2_2017/11.pdf* (дата звернення: 22.10.2023).
 40. Литвин Н. Б. Облік у зарубіжних країнах: навч. посіб. Київ : Атака, 2007. 208 с.
 41. Лігоненко Л.О., Ситник Г.В. Управління грошовими потоками: навч. посібник. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005. 255 с.
 42. Ловінська Л. Гроші в сучасній системі бухгалтерського обліку. *Економіка України. 2004. № 2. С. 12-22.*
 43. Мазаракі. А.А. та ін.. Економіка торговельного підприємства: підручник для вузів. Київ «Хрещатик», 1999. 800 с.
 44. Майборода О.Є., Майборода О.В., Реплюк О.В. Напрями управління грошовими потоками підприємства. *Економіка та суспільство. 2017. № 10. С. 305–309.*

45. Маказан Є.В. Формування грошових потоків сучасних підприємств харчової промисловості. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2006. № 10. С. 83-86.
46. Макарчук І.М. Платоспроможність і ліквідність аграрних підприємств. *Фінанси України*. 2014. № 4. С. 120–126.
47. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 «Звіт про рух грошових коштів». URL: <http://zakon4.rada.gov.ua> (дата звернення: 28.10.2023).
48. Мних Є.В., Барабаш Н.С. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. 412 с.
49. Мулик Т.О. Методичні підходи до аналізу грошових потоків підприємства. *Економіка та суспільство*. Випуск № 39. 2022. С. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-47> (дата звернення: 10.11.2023).
50. Надточій С.І. Загальна оцінка грошових потоків підприємства як основа управління ними. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2006. № 5. С. 41-49.
51. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07 лют. 2013 року № 73. *Міністерство фінансів України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення 09.11.2023).
52. Некрасенко Л.А., Гнилосир І.М. Напрями удосконалення управління грошовими потоками суб'єктів господарювання. *Вісник Полтавської державної аграрної академії*. 2011. № 3. С. 118-122.
53. Несходовський І.С. Облік грошових коштів та контроль їх виконання в підприємствах торгівлі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук. Київ, 2009. 20 с.
54. Осовська Г.В., Юркевич О.О., Завадська Й.С. Економічний словник. Київ : Кондор, 2007. 358 с.
55. Остафійчук С.М. Грошові кошти та їх еквіваленти – найліквідніші активи підприємства. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2011. № 33. С. 215–220.

56. Петренко В.С., Кузнєцова Д.С. Методологія аналітичного аналізу грошових потоків спільних підприємств. *Причорноморські економічні студії*. 2017. Вип. 23. С. 106–110.
57. Піскульова І.В., Мавріна М.І. Методичні підходи до управління грошовими коштами підприємств: сучасний аспект. *Ефективна економіка*. 2022. № 1. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2022.1.88> (дата звернення: 15.11.2023).
58. Піскунова Н. Пошук оптимальної моделі управління грошовими потоками. *Ефективна економіка*. 2017. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5454>. (дата звернення: 26.10.2023).
59. Піскунова Н.О. Удосконалення науково-методичного обґрунтування аналізу грошових потоків підприємств. *Економічний аналіз*. 2016. № 2. С. 122–131.
60. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань, господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30 лист. 1999 р. № 291. *Міністерство фінансів України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11#Text> (дата звернення: 13.10.2023)
61. Поддєрьогін А.М., Невмержицький Я.І. Ефективність управління грошовими потоками підприємства. *Фінанси України*. 2007. № 11. С. 119–127.
62. Положення про ведення касових операцій в національній валюті в Україні. Затверджене Постановою правління Національного банку України від 29.12.2017 № 148. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17> (дата звернення: 29.10.2023).
63. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 лип. 1999 р. № 996-XIV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 30.10.2023).
64. Про застосування штрафних санкцій за порушення норм з регулювання обігу готівки : Указ Президента України від 12.06.1995 року № 436/95. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436/95> (дата звернення: 28.10.2023).

65. Про платіжні послуги : Закон України від 30 черв. 2021 р. № 1591-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text> (дата звернення : 10.11.2023 р.)
66. Ревенков А. Фінансове планування на підприємстві. *Економіст*. 2004. № 11. С. 72-78.
67. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навчальний посібник, 2 вид., випр. і доп. Київ : Знання, 2005. 662 с.
68. Сергєєва О.Р. Сутність та основні аспекти управління грошовими потоками підприємств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. № 12. С. 107–110. URL: http://www.visnykeconom.uzhnu.uz.ua/archive/12_2_2017ua/24.pdf (дата звернення: 02.11.2023).
69. Спільник І., Загородна О. Грошові потоки підприємства: комплексний аналіз за даними фінансової звітності. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2017. Вип. 1–2. С. 67–85.
70. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посібник. Київ : КНЕУ, 2003. 554 с.
71. Тимофієв С.В. Коефіцієнтний метод як інструмент аналізу якості управління грошовими коштами. *Наукові записки КНТУ*. 2011. Вип. 11. С. 182–188.
72. Томчук О.Ф., Мулик Т.О., Федоришина Л.І. Управлінський аналіз: сутність та значення у прийнятті рішень. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2019. № 4. С. 144–154.
73. Тяг Р.Б. Планування діяльності підприємства : навч. посібник. Київ : МАУП, 1998. 156 с.
74. Федішин М.П. Методичні аспекти аналізу грошових потоків підприємств для цілей планування. *Економічний аналіз*. 2016. № 2. С. 132–138.
75. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / Магопець О.А., Давидов І.Г., Сорокіна А.І., Головченко Н.Ю. Кіровоград : ТОВ «КОД», 2010. 280 с.
76. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. / за заг. ред. В. М. Бороноса. Суми : Вид-во СумДУ, 2012. 539 с.

77. Фінансовий менеджмент : підручник / Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. Київ : КНЕУ, 2008. 536 с.
78. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник / за заг. ред. В.М.Бороноса. Суми: Вид-во СумДУ, 2012. 539 с.
URL: <http://fin.fem.sumdu.edu.ua/uk/finman2012.html> (дата звернення: 20.10.2023).
79. Хома І.Б. Фінансове моделювання управління грошовими потоками в економіці України. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2011. № 21.10. С. 335-343.
80. Ясишена В. В. Теоретичні аспекти аналізу грошових потоків підприємств. *Економічний простір*. 2008. № 16. С. 123–131.
81. Ясишена В. В., Сисоєва І. М. Методика проведення аналізу грошових потоків підприємств. *Інноваційна економіка*. 2012. № 2. С. 131–139.
82. Ясишена В.В. Грошові потоки підприємств швейної промисловості: облік, аналіз і аудит : дис. ... канд.. екон. наук : 08.00.09 / Тернопільський нац. екон. ун-т. Тернопіль, 2011. 284 с.

ДОДАТКИ